

Kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisfoorumi

Kuntoutuksen koulutuksen tilannekuva 12/2021

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö

Työryhmä 2: Antti Hallia, Ira Jeglinsky-Kankainen, Anu Kippola-Pääkkönen, Soile Kuitunen, Maria Kääriäinen, Marja-Leena Lähteenmäki, Marja Mikkelsson, Sanna Paasu-Hynynen, Keijo Piirainen, Annukka Suvikas, Topias Tolonen, Pirjo Vuoskoski

Sisällysluettelo

1	Taustaa.....	4
2	Aineistonkeruut	8
2.1	Kuntoutuksen koulutus Suomessa	8
2.2	Koulutuksen vahvuudet ja heikkoudet.....	9
2.3	Koulutus Pohjoismaissa ja Isossa-Britanniassa	10
3	Kuntoutuksen koulutus Suomessa.....	12
3.1	Tutkintokoulutusten nykytila	13
3.1.1	Ammatillinen koulutus.....	13
3.1.2	Ammattikorkeakoulututkinnot	17
3.1.3	Yliopistotutkinnot	21
3.2	Joustavat koulutuspolut.....	23
3.3	Jatkuvan oppimisen ja täydennyskoulutuksen tilanne.....	26
3.3.1	Täydennyskoulutus ammatillisissa opinnoissa	26
3.3.2	Täydennyskoulutus ammattikorkeakouluissa	27
3.3.3	Jatkuva oppiminen yliopistoissa	28
3.4	Yhteenveto ja johtopäätökset.....	30
4	Kuntoutuksen koulutuksen vahvuudet ja heikkoudet.....	34
4.1	Ammatillinen koulutus	34
4.2	Ammattikorkeakoulutus	36
4.2.1	Kuntoutus ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveysalojen tutkinnoissa.....	36
4.2.2	Kuntoutus ylemmissä ammattikorkeakoulututkinnoissa	41
4.3	Yliopistokoulutus	44
4.3.1	Sosiaalityön koulutus.....	44
4.3.2	Lääketiede.....	45
4.3.3	Psykologia	46
4.3.4	Logopedia.....	47
4.3.5	Terveystieteet.....	48
4.4	Jatkuva oppiminen ja täydennyskoulutus.....	51
4.5	Yhteenveto ja johtopäätökset.....	51

5	Kuntoutuksen koulutus Pohjoismaissa ja Isossa-Britanniassa	55
5.1	Ruotsin koulutusrakenne.....	55
5.2	Norjan koulutusrakenne	58
5.3	Tanskan koulutusrakenne	61
5.4	Islannin koulutusrakenne.....	64
5.5	Ison-Britannian koulutusrakenne.....	67
5.6	Yhteenveto ja johtopäätökset.....	71
	Liitteet.....	78

1 Taustaa

Tässä raportissa tarkastellaan kuntoutuksen koulutusten nykytilaa ja rakennetta. Kuntoutuksen koulutuksen tarkastelun tavoitteena ja tehtävänä oli (1) kuvata pääpiirteissään kuntoutuksen koulutuksia Suomessa ottaen huomioon toisen asteen, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kuntoutuksen koulutuksen ja opetuksen, (2) arvioida kuntoutuksen koulutuksen ja opetuksen vahvuuksia ja heikkouksia, (3) tarkastella kuntoutuksen koulutusta Suomessa suhteessa kansainvälisiin kehityssuuntiin.

Kuntoutuksen perustutkinto- ja täydennyskoulutus ovat osa laajempaa sosiaali- ja terveysalan koulutuskokonaisuutta. Kuntoutuksen koulutusten tarkastelu on siten kiinteässä yhteydessä koko sosiaali- ja terveysalaa, työelämän osaamistarpeita ja työvoiman tarvitsemaa koulutusta kehystävään, yhteiskunnalliseen muutokseen. Yhtenä isona muutostekijänä, joka koskee sosiaali-, terveys- ja kuntoutusaloja ja niiden osaamis- ja koulutustarpeita Suomessa, on meneillään oleva sosiaali- ja terveystalouden (sote) -uudistus. Sosiaali- ja terveystalouden uudistaminen edellyttää uutta osaamista ja toimintatapojen uudistamista. Sanna Marinin hallitusohjelmassa 2019–2023 tavoitellaan muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan painopisteen siirtämistä perustason palveluihin ja ennaltaehkäisevään toimintaan, joilla on vaikutusta myös kuntoutusalan koulutus- ja osaamistarpeisiin (Valtioneuvosto 2019). Tässä luvussa tarkastellaan kuntoutuksen koulutusten tilannekuvaa ja rakennetta, johon sisältyy sekä tutkintoon johtavan että sitä täydentävän koulutuksen tarkastelu.

Sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalojen työvoima- ja osaamistarpeet sekä koulutuksen ja tutkintorakenteiden uudistamisen ja kehittämisen tarve ovat viime vuosina olleet usean valtakunnallisen tutkimus-, selvitys- ja/tai kehittämishankkeen kohteena. Osaamisen ennakointifoorumi (OEF) tarkasteli työvoimatarvetta ja työvoiman tarvitsemaa koulutusta ajanjaksolla 2017–2035. Kehittämisehdotuksissa painottuu koulutuksen ja työelämän kiinteä yhteistyö tulevaisuudessa tarvittavan osaamisen varmistamiseksi (Hanhijoki 2020). Sosiaali- ja terveysalan täydennyskoulutuksen ja tutkintoon johtavan koulutuksen kehittämistä käsiteltiin vuosina 2017–2019 "Osaamisella soteen" -hankkeessa. Hankkeessa tunnistettiin tärkeitä, kaikille sote-alan ammattilaisille yhteisiä osaamistarpeita. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Meneillään olevan, Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Sosiaali- ja terveysministeriön yhteisen "Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen" (SOTEKO) hankkeen keskiössä ovat alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin johtavan koulutuksen ja niitä täydentävän koulutuksen arviointi ja kehittäminen, sekä esityksen laatiminen koulutukseen liittyvän lainsäädännön, rahoituksen ja ohjauksen kehittämiseksi. Tarkastelun painopisteenä ovat ammattikorkeakoulututkinnot sekä yliopistojen terveystieteiden ja sosiaalityön koulutukset, mutta tarkastelu ei kata tohtoritutkintoja.

(Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021a.) Tammikuussa 2022 päättyvän "Tulevaisuuden työelämätarpeisiin vastaava sosiaali- ja terveysalan tutkinto- ja koulutus rakenne" (StaRa) -tutkimus- ja selvityshankkeen tavoitteena taas on tuottaa tietoa SOTEKO:n valmistelutyön tueksi (Turun yliopisto 2021).

Yllä mainittujen hankkeiden ohella, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö ovat asettaneet 2021–2023 asiantuntijoista muodostuvan "Kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisfoorumin" (KunFo), jonka tehtävänä on tuottaa suunnitelma kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi vuosille 2024–2030. Suunnitelmaan sisältyy selvitys työelämän kehittämistarpeista, ehdotukset perustutkintokoulutuksen rakenteen kehittämisestä sekä ehdotus kuntoutuksen tutkimusstrategiaksi (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021b). Tässä raportissa tarkastellaan kehittämisfoorumin ensimmäisen työvaiheen tuloksia työryhmä 2:n, kuntoutuksen koulutuksen nykytilaa koskevan selvitystyön pohjalta.

Kuntoutuksen koulutuksia tarkasteltaessa on huomionarvoista se, että ei ole olemassa vain yhtä, eri tieteen- ja koulutusalat kattavaa määrittelyä siitä, mitä kuntoutusalan koulutuksella tarkoitetaan. Hyvät kuntoutuskäytännöt edellyttävät moniammatillista yhteistyötä ja erilaista asiantuntemusta (Jeglinsky & Kukkonen 2016). Kuviossa 1 on kuvattu kuntoutuksen moninaista ammattikuntaa käytännön työelämässä. Kuntoutusjärjestelmässä työskentelee eri koulutustaustan omaavia henkilöitä ja kuntoutusalan osaamista tarvitaan jossain muodossa niin kuntoutusprosessien käynnistämisessä, toteutuksessa, seurannassa ja erilaisissa kuntoutumista tukevista palveluissa (Salminen 2021). Eri ammattialojen edustajat tuovat kuntoutusalalle ja moniammatilliseen työskentelyyn asiantuntemusta omasta koulutuksellisesta viitekehyksestään (Jeglinsky & Kukkonen 2016).

Kuvio 1. Kuntoutuksen ammatillaiset työelämässä (Salminen 2021).

Aiemmissa kuntoutusalan koulutuksia koskevissa selvityksissä on hyödynnetty erilaisia jäsennyksiä. Piiraisen ja Sjögrenin (2016) ammattikorkeakoulukontekstiin sijoituvassa kuntoutusalan koulutusta koskevassa tarkastelussa kohteena oli seitsemän tutkinto-ohjelmaa: apuvälinetekniikka, fysioterapia, jalkaterapia, kuntoutuksenohjaus, naprapatia, osteopatia ja toimintaterapia. Harra ym. (2016) tarkastelivat ammattikorkeakoulujen kuntoutusalan koulutusta vastaavalla jäsennyksellä, mutta edellä mainittujen seitsemän tutkinto-ohjelmien lisäksi tarkastelussa oli mukana myös kuntoutuksen ylempi ammattikorkeakoulu (YAMK) -tutkinto. Ammattikorkeakouluihin liittyvää kuntoutusalan koulutusta on myös tarkasteltu kuntoutusalan eri tutkintoihin sisältyvänä, yhteisenä osaamisena ja kytkeytymisenä eri kuntoutuksen koulutusten profiileihin sekä sosiaali- ja terveysalan yleisempään, geneeriseen osaamiseen (Lintula & Paalasmaa 2020).

Kuntoutussäätiön katsauksessa, jossa tarkasteltiin Kuntoutuslehdessä vuosina 2015–2018 julkaistuja kuntoutuksen koulutukseen liittyviä artikkeleita, tarkastelun kohteena olivat kuntoutustiede yliopistojen oppiaineena tai yliopistoverkoston yhteistyönä, kuntoutuksen ylempi ammattikorkeakoulututkinto, kuntoutuksen ohjaajakoulutus, lääkäriskoulutukseen sisältyvä kuntoutuskoulutus ja kuntoutuksen erityispätevyys, fysio- ja toimintaterapeuttikoulutukset, kuntoutusalan erikoistumiskoulutukset, logopedian koulutus, kuntouttavan sosiaalityön erikoistumiskoulutus, neuropsykologian erikoistumiskoulutus ja apuvälineteknikkokoulutus. (Laisola-Nuotio & Poutiainen 2019). Katsauksessa todettiin, että kuntoutusta yleensä koskevat monialaisuuden ja monimuotoisuuden haasteet koskevat myös kuntoutusalan koulutusta. Samat haasteet näyttäytyvät myös kuntoutuksen koulutuksia koskevissa tarkasteluissa.

Tässä raportissa kuntoutuksen koulutuksen nykytilaa koskevan selvitystyön aikana tehtyjä rajauksia on kuvattu tarkemmin seuraavissa luvuissa (luvut 2.2 - 2.4). Luvussa 2 on kuvattu kuntoutuksen koulutuksen nykytilan selvityksessä hyödynnettyjen aineistojen kokoamista. Luvussa 3 tarkastellaan kuntoutuksen koulutusta Suomessa. Luvussa 4 perehdytään kuntoutuksen koulutuksen vahvuuksiin ja heikkouksiin. Luvussa 5 tarkastellaan kuntoutuksen koulutusta Pohjoismaissa ja Iso-Britanniassa.

Lähteet

- Hanhijoki, I. 2020. Koulutus ja työvoiman kysyntä 2035. Osaamisen ennakointifoorumin ennakointituloksia koulutustarpeista. Helsinki: Opetushallitus, Raportit ja selvitykset 2020:6. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/koulutus_ja_tyovoiman_kysynta_2035.pdf .Luettu 3.12.2021.
- Harra, T., Holvikivi, J., Hyrkkänen, U., Immonen, M., Kiviaho-Tiippa, A., Pikkarainen, A., Sallinen, M. & Sihvonen, S. 2016. Kuntoutusalan koulutuksen uudistaminen ammattikorkeakouluissa: Dialogityöskentelyn tulokset. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <https://www.theseus.fi/handle/10024/113478> .Luettu 27.9.2021.

- Jeglinsky, I. & Kukkonen, T. 2016. Moniammatillinen yhteistyö kuntoutuksessa. Teoksessa: Autti-Rämö, I., Salminen, A-L., Rajavaara, M. & Ylinen, A.(toim.) Kuntoutuminen. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, s. 393–401.
- Laisola-Nuotio, A. & Poutiainen, E. 2019. Katsaus kuntoutusalan koulutuksiin, Kuntoutus-lehden koulutusesittelyt vuosilta 2015–2018. Helsinki: Kuntoutussäätiö, Työselosteita 61. Saatavilla: <https://kuntoutussaatio.fi/assets/files/2019/04/Katsaus-kuntoutusalan-koulutuksiin-työselosteita-61-2019.pdf> .Luettu 27.9.2021.
- Lintula, L. & Paalasmaa, P. 2020. Osaamista kuntoutukseen kuntoutujan parhaaksi. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja, TAITO-sarja 72. Saatavilla: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/353926/2020%20TAITO%2072%20Osaamista%20kuntoutukseen%20kuntoutujan%20parhaaksi.pdf?sequence=2&isAllowed=y> .Luettu 27.9.2021.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Tutkintoon johtavan koulutuksen kehittäminen tukemaan sosiaali- ja terveystieteiden uudistamista. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:24. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161661/OKM_24_2019_Tutkintoonjohtava-koulutus.pdf?sequence=4&isAllowed=y . Luettu 3.12.2021.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021a. Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke (2021–2023). Saatavilla: [Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#) . Luettu 15.11.2021.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021b. Kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisfoorumi (2021–2023). Saatavilla: <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM019:00/2021> . Luettu 15.11.2021.
- Piirainen, A. & Sjögren, T. 2016. Laaja-alainen ja monikerroksinen kuntoutuksen osaaminen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, terveystieteiden laitos, Terveystieteiden edistämisen tutkimuskeskus, Julkaisuja 2016:6. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/55160/978-951-39-6760-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y> . Luettu 27.9.2021.
- Salminen, A-L. 2021. Kuntoutuksen ammattilaiset työelämässä, KunFon esitysmateriaalit.
- Turun yliopisto. 2021. Turun yliopisto ryhtyy johtamaan sosiaali- ja terveysalan koulutuksen laajaa selvitystutkimusta. Mediatiedote. Saatavissa: <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/turun-yliopisto-ryhtyy-johtamaan-sote-alan-koulutuksen-laajaa-selvitystutkimusta> .Luettu 15.11.2021.
- Valtioneuvosto. 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y . Luettu 3.12.2021.

2 Aineistonkeruut

2.1 Kuntoutuksen koulutus Suomessa

Sosiaali- ja terveysalan toisen asteen koulutuksen osalta aineistoa kerättiin touko-kesäkuussa 2021 opetushallituksen sivustojen kautta (www.oph.fi, ammatillinen koulutus ja tutkinnot, www.vipunen.fi opetushallinnon tilastopalvelu, www.opintopolku.fi). Tutkintokohtaisessa tarkastelussa tietoa on haettu ammatillisen perustutkintokoulutuksen ja ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksen nimikkeiden mukaisesti opetushallituksen alaisten työelämätoimikuntien tietojen kautta. (www.oph.fi Työelämä-toimikunnat) sekä tutkintojen sisällöistä. Tällöin tarkastelu on rajattu koulutuksen otsikoinnin ja tutkinnon tavoitteiden kuvausten (tutkintojen perusteissa mainitut tavoitteet) kautta niihin tutkintoihin, joissa mainitaan kuntoutus tai kuntoutuksen geneeriseen osaamiseen liittyvää sanastoa. Tarkastelussa käytettiin myös eri koulutuksen järjestäjien omilla sivustoillaan julkaisemaa tietoa koulutusten tavoitteista ja sisällöistä.

Ammattikorkeakoulujen kuntoutusalan koulutuksista (esim. fysioterapia, toimintaterapia) ja kuntoutusalaan läheisesti liittyvistä tutkintokoulutuksista (esim. sosionomi, sairaanhoitaja, terveydenhoitaja) aineistoa kerättiin touko-kesäkuussa 2021 www.opintopolku.fi, www.ammattikorkeakouluun.fi sivustojen, opetushallituksen verkkosivustojen, ammattikorkeakoulujen toimilupien ja verkkosivujen kautta. Aineistosta poimittiin löydökset ennalta määriteltujen teemojen (ammattikorkeakoulu, tutkinto, spesifi/geneerinen, koulutuksen tavoite ja sisältö) mukaisesti taulukkoon. Lisäksi aineistona on käytetty opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen tilastoja (www.vipunen.fi). Keskeiset tulokset kuvaillaan narratiivisesti tässä raportissa.

Ammattikorkeakoulujen järjestämästä kuntoutuksen täydennyskoulutuksesta haettiin julkisesti saatavilla olevista lähteistä, lähinnä ammattikorkeakoulujen www-sivuilta yhtiäisen tietopohjan ja hakukriteerien puuttuessa. Täydennyskoulutuksen hakujen haasteellisuutta kuvaa esimerkiksi [opintopolku.fi](http://www.opintopolku.fi) -sivustolta kuntoutuksen täydennyskoulutus -hakusanalla löydetty yksi osuma, joka on lääketieteen lisensiaatin tutkinto. Kuntoutus -hakusanalla osumia tulee 529. Joukossa on paljon kuntoutuksen alan perustutkintoja, kuten kuntoutusohjaaja, fysioterapeutti ja toimintaterapeutti, eikä näistä ole hakutoiminnolla mahdollista erikseen seuloa kuntoutuksen täydennyskoulutusta. Ammattikorkeakoulujen ja täydennyskoulutusten suuren määrän vuoksi tässä tarkastelussa on tukeuduttu case-tarkasteluun poimien kuntoutuksen täydennyskoulutuksen esimerkkejä erityisesti kuntoutuksen sektorilla aktiivisista ammattikorkeakouluista.

Kuntoutukseen liittyvän yliopistokoulutuksen (tutkintokoulutus, jatkuva oppiminen) osalta aineistoa kerättiin touko-kesäkuussa 2021 julkisesti saatavilla olevista, yliopistojen kirjallisista opetussuunnitelmasta, jotka löydettiin sähköisten järjestelmien (SISU, Peppi, WebOODI, KAMU), opintopolku.fi -sivuston ja yliopistojen www-sivujen kautta. Opetussuunnitelmiin tehtiin hakuja käyttämällä hakusanoina "kuntoutus", "toimintakyky", "rehabilitering". Aineisto valittiin tarkastelemalla ensin tutkinnon osaamistavoitteita, sitten opintojakson osaamistavoitteita ja/tai sisältöjä. Sisäänottokriteerinä oli, että kuntoutus tai toimintakyky käsitteenä esiintyi osaamistavoitteissa tai oppisisällössä. Aineistosta poimittiin löydökset ennalta määriteltujen teemojen (yliopisto, tutkinto, tutkinto-ohjelma/oppiaine, opintojen taso, monitieteisyys/-alaisuus, opintojakson nimi, laajuus, osaamistavoitteet, sisältö) mukaisesti taulukkoon. Lisäksi aineistona on käytetty opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen tilastoja (www.vipunen.fi). Keskeiset tulokset kuvaillaan narratiivisesti tässä raportissa.

2.2 Koulutuksen vahvuudet ja heikkoudet

Kuntoutuksen koulutuksen nykytilan arviointiin käytettynä aineistona on muun muassa lainsäädäntöä sekä koulutuslaitosten sosiaali- ja terveysalan henkilöstölle suunnattuja haastatteluja ja kyselyjä. Raportti ei keskity aineiston yksityiskohtiin, vaan esittämistapa koulutuksen vahvuuksien esiintuomisen kannalta on yleisluonteisempi. Kuntoutuksen koulutuksesta saadun aineiston pohjalta on muodostettu kuvaus nykytilan vahvuuksista ja heikkouksista. Nykytilanteen ja haasteiden kuvauksessa on hyödynnetty myös muita dokumentteja, kuten esimerkiksi taustamateriaalina aiemmin tuotettuja kuntoutuksen koulutukseen liittyviä raportteja (Liite 1). Sähköpostikyselyssä kysymykset muotoiltiin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen lähtökohdat huomioon ottaen.

Yliopistot:

- Miten kuntoutus näkyy sisällöllisesti sosiaalityön opetuksessa, tutkimuksessa ja yhteistyönä oppiaineiden kesken?
- Onko sosiaalityön oppiaineella ja muilla oppiaineilla kuntoutukseen liittyvää opetuksellista tai tutkimukseen (TKI-toiminta) liittyvää yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa?
- Mitkä ovat kuntoutuksen opetuksen vahvuudet ja heikkoudet sosiaalityön oppiaineessa (ja muissa yhteiskuntatieteissä, mikäli opetusta ja tutkimusta on)?
- Mikä on sosiaalityön oppiaineen (koulutuksen) ja muiden yhteiskuntatieteiden ja tutkimuksen suhde kuntoutuksen käytäntöjen toteutukseen?
- Mihin suuntaan kuntoutuksen koulutusta ja tutkimusta tulisi tällä vuosikymmenellä viedä?

Ammattikorkeakoulut:

- Miten kuntoutus näkyy sisällöllisesti sosiaali- ja terveysalan opetuksessa ja TKI-toiminnassa ja yhteistyönä eri koulutusohjelmien kesken?

- b. Onko sosiaali- ja terveysalan opetuksella ja TKI-toiminnalla kuntoutukseen liittyvää opetuksellista tai tutkimukseen liittyvää yhteistyötä yliopistojen ja ammatillisten oppilaitosten kanssa?
- c. Mitkä ovat kuntoutuksen opetuksen ja TKI-toiminnan vahvuudet ja heikkoudet sosiaali- ja terveysalalla yleensä ja erityisesti ammattikorkeakoulussanne?
- d. Mihin suuntaan kuntoutuksen koulutusta ja TKI-toimintaa (tutkimus mukaan lukien) tulisi tällä vuosikymmenellä viedä?

Yliopistoista vastaukset saatiin Helsingin yliopistolta, Tampereen yliopistolta, Jyväskylän yliopistolta, Itä-Suomen yliopistolta ja Lapin yliopistolta (sekä sosiaalipoliitikka -oppiaineen osalta Turun yliopistosta). Ammattikorkeakoulujen osalta vastaukset saatiin Savonia-ammattikorkeakoulusta, Karelia-ammattikorkeakoulusta, Metropolia-ammattikorkeakoulusta, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta, Laurea-ammattikorkeakoulusta, Lapin ammattikorkeakoulusta ja Diakonia-ammattikorkeakoulusta.

2.3 Koulutus Pohjoismaissa ja Isossa-Britanniassa

Pohjoismaiden ja Ison-Britannian koulutusjärjestelmiä ja kuntoutuksen koulutuksia koskevaa tietoa haettiin pääosin julkisesti saatavilla olevista lähteistä, kuten maiden opintopolkuja ja koulutustarjontaa kuvaavilta verkkosivustoilta. Tiedonhaussa käytettiin hakusanoja kuten "rehabilitering, rehabilitation" tai ammattia kuvaavia hakusanoja kuten "arbetsterapeut/arbetsterapi/ergoterapeut/occupational therapist". Lisäksi tietoa haettiin eri maiden ammatillisten oppilaitosten, korkeakoulujen ja yliopistojen omilta verkkosivuilta, pohjoismaista yhteistyötä kuvaavilta verkkosivuilta (www.norden.org) sekä eri maiden sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten rekisteröintiä, toimintaa ja ammatinharjoittamista valvovien viranomaistahojen verkkosivustoista (esim. [The Health and Care Professions Council \(HCPC\) | \(hcpc-uk.org\)](http://www.hcpc-uk.org)). Myös joitakin artikkeli- ja kirjallähteitä on hyödynnetty. Julkisesti saatavilla olevien lähteiden ohella tietoa hankittiin myös konsultoimalla yksittäisiä asiantuntijoita, erityisesti koskien islantilaista koulutusjärjestelmää ja kuntoutuksen koulutuksen rakennetta. A Gudjonsdottir kuvasi islantilaisen kuntoutuksen koulutuksen rakennetta, K Jónsdóttir kertoi psykoterapiakoulutuksesta Islannissa ja L Lundsten kuvasi sekä islantilaista koulutusjärjestelmää että tohtorikoulutusta.

Lähteet

Ammattikorkeakoulujen yhteinen sivusto. 2021. Saatavilla: <https://www.ammattikorkeakouluun.fi>. Luettu: 7.6.2021

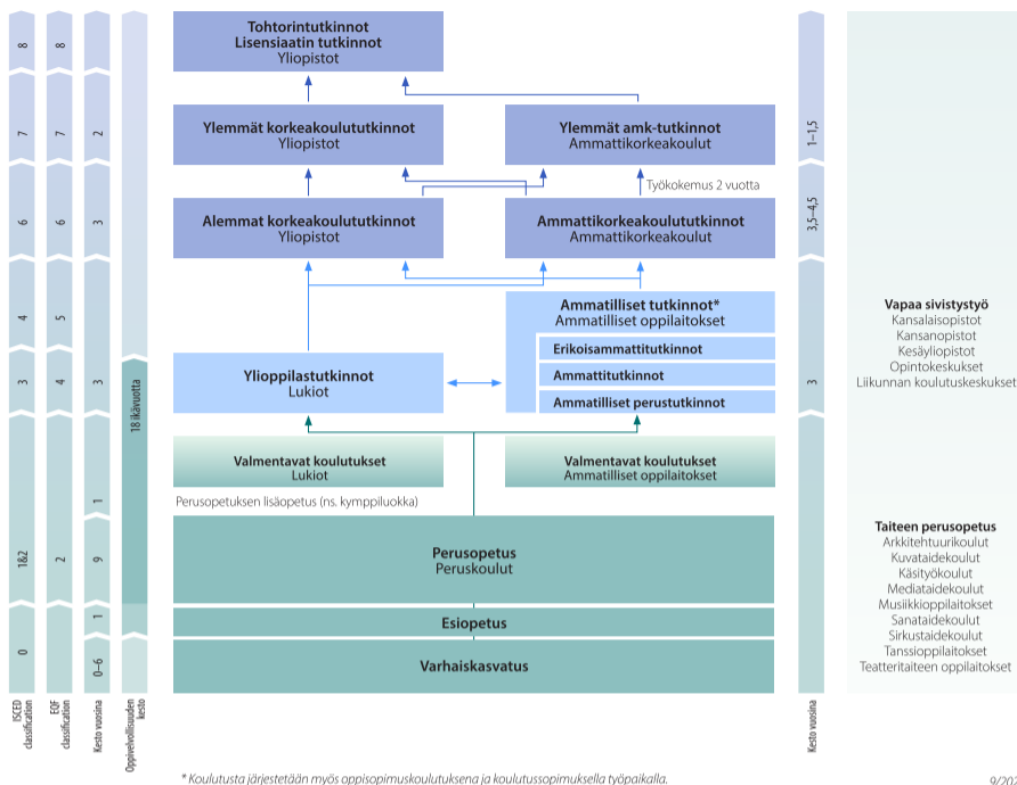
Health and Care Professions Council (HCPC). 2021. Saatavilla: <https://hcpc-uk.org>. Luettu: 29.11.2021.

- Gudjonsdottir, A. 2021. Islantilainen fysioterapeutti. Sähköpostikeskustelu Islannin kuntoutuksen koulutusrakenteesta.
- Jónsdóttir, K. 2021. Sähköpostikeskustelu University of Iceland:in psykologian laitoksen projektipäällikön kanssa psykoterapiakoulutuksesta Islannissa.
- Lundsten, L. 2021. Henkilökohtainen selonteko. University of Akureyri:n tohtorikoulutuksen ent. Dean.
- Opetushallitus. 2021a. Ammatillinen koulutus ja tutkinnot. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ammattillinen-koulutus>. Luettu: 7.6.2021.
- Opintopolku. 2021. Saatavilla: <https://opintopolku.fi/konfo/fi/>. Luettu: 7.6.2021.
- Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu. Saatavilla: <https://www.vipunen.fi>. Luettu: 7.6.2021.

3 Kuntoutuksen koulutus Suomessa

Tässä kuntoutuksen koulutuksen tilannekuvan tarkastelussa käydään läpi toisen asteen ammatilliseen koulutukseen ja korkeakouluasteen rakenteisiin ja sisältöihin liittyviä seikkoja sekä sitä, miten kuntoutuksen koulutus kytkeytyy Suomen koulutusjärjestelmässä (kuvio 2) eri koulutusasteisiin ja tutkintoihin sekä jatkuvaan oppimiseen. Tutkintoon johtavien koulutusten perusteina ovat kansainvälisen, kansallisen, oppilaitoksen ja koulutusohjelman tason määrittelemät tavoitteet (esim. Euroopan unioni 2021a, 2021b). Tässä tarkastelussa koulutusaloissa on huomioitu niin spesifejä kuntoutusalan koulutuksia (esim. fysioterapia, toimintaterapia, logopedia) kuin myös kuntoutusalaan läheisesti liittyviä koulutusaloja (esim. lähihoitaja, sosionomi, hoitotiede).

SUOMEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄ

Kuvio 2. Suomen koulutusjärjestelmä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021a).

3.1 Tutkintokoulutusten nykytila

3.1.1 Ammatillinen koulutus

Laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluvista ammatillisista tutkinnoista, ammatillisen osaamisen hankkimiseksi tarvittavasta koulutuksesta sekä ammatillisen osaamisen osoittamisesta ja todentamisesta. Tutkintojen ja koulutuksen tarkoituksena on kohottaa ja ylläpitää väestön ammatillista osaamista, antaa mahdollisuus ammattitaidon osoittamiseen sen hankkimistavasta riippumatta, kehittää työ- ja elinkeinoelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin, edistää työllisyyttä, antaa valmiuksia yrittäjyyteen ja työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon sekä tukea elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua. Laissa tarkoitetun koulutuksen tarkoituksena on edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista. Koulutuksen tavoitteena on lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 513/2017.) Vuoden 2021 elokuun alusta on tullut voimaan oppivelvollisuuden uudistus. Oppivelvollisuus päättyy, kun nuori täyttää 18 vuotta tai suorittaa ennen sitä toisen asteen (lukion oppimäärä ja ylioppilastutkinto tai ammatillinen perustutkinto) tutkinnon (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020).

Toisen asteen ammatillisia tutkintoja on 161. Tutkintojen lisäksi järjestetään valmentavia koulutuksia, jotka mahdollistavat erilaisten taitojen vahvistamisen opiskelijan yksilöllisten tavoitteiden mukaan. Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus eli VALMA-koulutus¹ antaa opiskelijalle aikaa oman alan valintaan ja valmentaa opiskelijaa tutkintokoulutuksessa tarvittaviin taitoihin. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus eli TELMA-koulutus on tarkoitettu erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle, jolla ei sairauden tai vamman vuoksi ole mahdollisuutta siirtyä tutkintotavoitteeseen koulutukseen. (Opetushallitus 2021a, 2021b).

Ammatillisen tutkintojärjestelmän tutkintoja ovat perustutkinto, ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto. Ammatillisen perustutkinnon perusteissa kuvataan alan tehtävien laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet sekä alan erikoistuneempi osaaminen työelämän eri osa-alueilla. Ammattitutkinnon perusteissa kuvataan perustutkintoa syvällisem-

¹ 1.8.2022 alkaen VALMA-koulutuksen korvaa uusi tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA), joka antaa valmiuksia suoriutua toisen asteen opinnoista ja opiskelija voi halutessaan suorittaa lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen opintoja.

pää tai rajatumpiin työtehtäviin kohdistunutta osaamista. Erikoisammattitutkinnon perusteissa kuvataan ammattitutkintoa syvällisempää ammatin hallintaa tai monialaista osaamista. Kaikki ammatillisen koulutuksen tutkinnot ovat näyttötutkintoja, joissa osaaminen ensisijaisesti ja pääsääntöisesti arvioidaan yhdessä työelämän kanssa työpaikoilla. (Opetushallitus 2021a, Opintopolku.fi, ePerusteet –Opintopolku.fi)

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (680/2017) säädetään ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuudesta osaamispisteinä. Ammatilliset perustutkinnot ovat laajuudeltaan 180 osaamispistettä ja ne sisältävät ammatillisten aineiden lisäksi kaikille yhteisiä yleissivistäviä opintoja. Ammattitutkintojen laajuus on 120, 150 tai 180 osaamispistettä. Erikoisammattitutkintojen laajuus on 160, 180 tai 210 osaamispistettä. Tutkintorakenteessa tällä hetkellä olevat ammattitutkinnot ovat pääosin 150 osaamispisteen laajuisia ja erikoisammattitutkinnot 180 osaamispisteen laajuisia. Perustutkintojen suorittaminen kestää keskimäärin 2,5-3 vuotta, ammattitutkintojen keskimäärin vuoden ja erikoisammattitutkintojen keskimäärin 1-1,5 vuotta.

Opetushallituksen (2021c) alaiset alakohtaiset työelämätoimikunnat osallistuvat ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen sekä ammatillisten tutkintojen ja niiden perusteiden kehittämiseen sekä koulutuksen laadun varmistamiseen (näyttötutkintojärjestelmä). Opetushallitus on nimennyt 37 työelämätoimikuntaa, joiden toimikausi on kolme vuotta (1.1.2021 - 31.12.2023). Sosiaali- ja terveystieteiden ammatillista koulutusta tarjosi 48 eri kokoista oppilaitosta noin 40 koulutuksen järjestäjän toimesta vuonna 2020 (Vipunen 2021a). Näissä kaikissa voidaan suorittaa sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto.

Taulukossa 1 on kuvattu toisen asteen ammatillisen tutkintojärjestelmän tutkintoja, joissa nimikkeiden mukaisesti tai osaamistavoitteina on kuntoutukseen liittyviä sisältöjä. Jäsennykset on tehty Opetushallituksen terveys- ja hyvinvointialojen työelämätoimikuntien toimialaryhmittelyin (Opetushallitus 2021d). Osaamisalan teemat ja perusteet sekä opintojen laajuudet osaamispisteinä (osp) on koottu Opintopolku -sivustolta ja oppilaitosten sivuilta.

Taulukko 1. Toisen asteen terveys- ja hyvinvointialaan liittyviä ammatillisia perustutkintoja (pt), ammattitutkintoja (at) ja erikoisammattitutkintoja (eat), joissa nimikkeinä tai osaamistavoitteina kuntoutukseen liittyviä sisältöjä.

Tutkinnot	Opintojen laajuus (osp)	Osaamisalojen teemoja
Kasvatus- ja ohjausala		
Kasvatus- ja ohjausalan pt	180 osp	kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamisala

		• nuorisotyö- ja yhteisöohjaus (osallisuuden vahvistaminen) • varhaiskasvatus- ja perhehoito (kokonaiskuntoutus, kasvatuksellinen kuntoutus)
Kasvatus- ja ohjausalan at	150 osp	• koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaus (kokonaiskuntoutukseen osallistuminen) • romaanityön osaamisala (osallisuus, oikeusperusteisuus) • kasvatuksen osaamisala (kasvatuksellinen kuntoutus) • ohjauksen osaamisala, myös esim. aikuisten ohjaus ja työllistyvyyden ohjaus (osallisuus)
Kasvatus- ja ohjausalan eat	180 osp	• painottuu kasvatus- ja ohjausalaan liittyvät kehittämisen prosessit ja tehtävät
Kuntoutuksen ja osallisuuden vahvistaminen		
Vammaisalan at	150 osp	• henkilökohtaisen avun osaamisala, henkilökohtainen avustaja (ergonomia, työhyvinvointi) • kehitysvamma-alan osaamisala, kehitysvamma-alan ohjaaja (palvelutarpeen arviointimenetelmät, palvelutietous, palveluohjaus)
Mielenterveys- ja päihdetyön at	150 osp	• kuntouttava mielenterveys- ja päihdetyö • palveluohjaus, toimintakyky
Kuntoutus- tuki- ja ohjauspalvelu eat	180 osp	• kehitysvamma-alan osaamisala, vammaisalan erityisohjaaja • näkövammaistaitojen ohjauksen osaamisala, näkövammaistaitojen ohjauksen erityisasiantuntija • työvalmennuksen osaamisala, työvalmentaja
Vanhustyön eat	180 osp	• muistioireisen ja muistisairaana elämän tukemisen osaamisala, muistihoitaja • ikävalmentaja • ikääntyvien ihmisten palveluohjaaja
Sosiaali- ja terveysala		
Sosiaali- ja terveysalan pt, lähihoitaja	180 osp	• ikääntyvien hoidon ja kuntoutuksen osaamisala (osallisuuden edistäminen, asiakkaan arki, hyvinvointiteknologia) • mielenterveys- ja päihdetyön osaamisala (toipumisorientaatio, kuntoutuksen teoria) • sairaanhoidon ja huolenpidon osaamisala (ergonomiaosaaminen, hyvinvointiteknologia) • vammaistyön osaamisala (oikeusperusteisuuden ymmärtäminen, asiakkaan arki) • lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen osaamisala (kolmiportainen tuki, lastensuojelu, kasvatuksellinen kuntoutus) • jalkojenhoidon osaamisala • suunhoidon osaamisala • perustason ensihoidon osaamisala

Sosiaali- ja terveysalan toisen asteen koulutuksessa ei ole yhtään varsinaista kuntoutuksen ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa. Esimerkiksi kuntoutus-, ohjaus- ja tukipalvelujen erikoisammattitutkinto vastaa lähinnä vammais- ja työvalmennuksen oh-

jausalan, työvalmennuksen ja näkövammaisalan osaamisen tarpeisiin. Terveys- ja hyvinvointialaan liittyvien tutkintojen perusteet (jotka ovat myös määräyksiä) sisältävät paljon kuntoutukseen läheisesti liittyviä osaamistavoitteita ja termistöä. Koulutuksen järjestäjillä on omia painotuksia ja sisältöjä tutkintojen sisällä sekä erilaisia kuvauksia siitä, millaista osaamista työmarkkinoilla tarvitaan.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittaneella on laaja-alaiset perusvalmiudet ammattialan eri tehtäviin ja erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä työelämän toimintakokonaisuuteen liittyvällä osa-alueella. Lähihoitajan tutkinto sisälsi aiemmin itsenäisen pakollisen kuntoutumisen tukeminen - tutkinnon osan. Ammatillisen koulutuksen reformin ja tutkintojen uudistuksen (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017, Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018) myötä lähihoitajan tutkinnon perusteissa kuntoutuksen osaamisala ja kuntoutumisen tukeminen perustutkinnon osa ovat poistuneet. Uudistuneissa tutkinnon perusteissa ei enää eritellä hoito- ja huolenpitoa ja kuntoutusta erillisiksi tutkinnon osiksi. Pakollisissa tutkinnon osissa (kasvun ja osallisuuden edistäminen ja hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen) ei enää käytetä nykyään kuntoutuksen käsitettä.

Vain vanhustyön osaamisalaan on säilynyt kuntoutus käsitteenä. Samalla uusissa tutkinnon perusteissa (voimaantulo 1.8. 2018) kuntoutusosaamisen sisällöt ovat lisääntyneet (osallisuuden edistäminen, ohjaus palveluissa ja tukimuodoissa, toimintakyvyn arviointi ja edistäminen), jolloin määrällisesti kuntoutusta pitäisi olla perusopinnoissa ja osaamisaloissa enemmän (Varonen 2018). Lähihoitajatutkinnon osia suorittamalla voi kouluttautua myös hoiva-avustajan tehtäviin. Koulutus ei johda tutkintoon, mutta se antaa valmiuksia vanhus- ja vammaispalvelujen avustaviin tehtäviin. Kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkinnossa kuntoutus käsitteenä esiintyy koulutuksen otsikon lisäksi sisällöissä. Koulutuksen tarve heijastelee vammaisalan palvelujärjestelmän muutoksia, joissa yksilölliset palveluratkaisut ja asiakkaiden itsemääräämiseen liittyvät säädökset vaikuttavat alan yöntekijöiden osaamistarpeisiin.

Taulukkoon 1 koottujen tutkintojen lisäksi Opetushallituksen (2021d) työelämätoimikuntien jäsenyksissä terveysalan toimikunnan tutkinnoista hieronnan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto sekä terveysalan tutkinto voivat liittyä läheisesti kuntoutusalaan. Liikunta-alan ja valmennuksen työelämätoimikunnan toimialoilta liikunnanohjaajan ammatillinen perustutkinto, liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto (Opetushallitus 2021e) sekä tulkkauksen työelämätoimikunnan toimialalta asioimistulkkauksen ammattitutkinto ja puhevammaisten tulkkauksen erityisammattitutkinto liittyvät läheisesti kuntoutusalaan (Opetushallitus 2021f).

Kuntoutuksen koulutuksen näkökulmasta kysymys voisi olla, tarvitaanko sosiaali- ja terveysalan toisen asteen kuntoutuksen tutkintoa vastaamaan esimerkiksi pääministeri

Marinin hallituksen ohjelman painotukseen ja palvelurakenteiden muutoksen haasteisiin. Toinen näkökulma on tarkastella käsitteiden ja kuntoutuksen termistön käyttöä tutkintojen otsikoissa ja opetussuunnitelmissa. Kuntoutuksen geneeristä ja spesifiä sisältöä tutkinnoissa on vaikea määritellä. Nyt kuntoutuksen termistöä on korvattu kuntoutuksenomaiseen toimintaan viittavilla muilla käsitteillä (kotikuntoutus, arkikuntoutus), jolloin toiminta ei perustu riittävään näyttöön ja tutkimuksiin perustuviin toimintamalleihin. (Lehto-Niskala 2021).

3.1.2 Ammattikorkeakoulututkinnot

Suomessa on 24 ammattikorkeakoulua. Ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaan ”ammattikorkeakoulun tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin ja tukea opiskelijan ammatillista kasvua. Ammattikorkeakoulun tehtävänä on lisäksi harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistavaa soveltavaa tutkimustoimintaa, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä taiteellista toimintaa.”

Ammattikorkeakoulussa on mahdollista suorittaa ammattikorkeakoulututkintoja (AMK) ja ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja (ylempi AMK, YAMK). Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen kestää keskimäärin 3,5–4,5 vuotta ja on laajuudeltaan 210, 240 tai 270 opintopistettä. Opinnot koostuvat perusopinnoista, ammattiopinnoista, työharjoittelusta todellisessa työympäristössä ja opinnäytetyöstä. Ammattikorkeakoulussa suoritettavista tutkinnoista, tutkintotavoitteista, opintojen rakenteesta ja muista opintojen perusteista säädetään tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella. Ammattikorkeakoulut suunnittelevat kuitenkin itse koulutusten sisällöt ja tästä johtuen samannimistenkin koulutusten opinnot voivat eri ammattikorkeakouluissa koostua erilaisista opintokokonaisuuksista ja -jaksoista. Ammattikorkeakoulujen tutkintoja on kuvattu joissakin koulutuksissa oman alan osaamisvaatimusten eli kompetenssien kautta (esim. Suomen Fysioterapeutit 2016).

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen kestää keskimäärin 1–1,5 vuotta ja on laajuudeltaan 60 tai 90 opintopistettä. Opinnot muodostuvat syventävistä opinnoista, vapaasti valittavista opinnoista ja opinnäytetyöstä. Ammattikorkeakoulututkinto tai muu soveltuva tutkinto sekä vähintään kahden vuoden työkokemus aiemman tutkinnon suorittamisen jälkeen on edellytyksenä ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiselle.

Taulukossa 2 on kuvattu ammattikorkeakouluissa suoritettavia kuntoutusalan tutkintoja tai kuntoutusalaan läheisesti liittyviä tutkintoja, opintojen laajuutta sekä oppilaitokset, joissa tutkintoja voi suorittaa. Ammattikorkeakoulujen koulutusvastuista määrätään niiden toimiluvissa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021b). Taulukossa on myös tiivistetty asiantuntijuuden muoto siten kuin sitä on määritelty. Ammattikorkeakouluissa suoritettaviksi kuntoutusalan spesifeiksi tutkinnoiksi voitaneen määrittää ainakin fysioterapeutti, kuntoutuksen ohjaaja ja toimintaterapeutti, jotka määrittellään Ammattikorkeakouluun.fi -sivustolla ”Kuntoutusalan- tai kuntoutuksen asiantuntijaksi”. Fysioterapia-koulutusta järjestetään tällä hetkellä 14 oppilaitoksessa, toimintaterapiakoulutusta 5 oppilaitoksessa ja kuntoutuksen ohjaajakoulutusta 2 oppilaitoksessa. Naprapaatti määrittellään myös kuntoutuksen asiantuntijaksi, mutta painottuen manuaalisen lääketieteen sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksien kuntoutukseen.

Läheisesti kuntoutukseen liittyviä geneerisempiä tutkintoja ovat sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, sosionomi, geronomi, liikunnan ohjaaja, viittomakielen tulkki. Tutkintojen määrittely spesifeiksi tai geneerisemmiksi kuntoutusalan tutkinnoiksi on tulkinnanvaraista. Kuntoutusalojen määrittelyissä ei ole tällä hetkellä selvää viitekehystä, jonka pohjalta sitä voi tarkasti tehdä. Osteopaatti, naprapaatti, jalkaterapeutti ja apuvälineteknikko-koulutusaloja voidaan määrittellä todennäköisesti niin spesifeiksi kuin geneerisemmiksi-kin koulutuksiksi riippuen tarkastelukulmasta.

Taulukko 2. Ammattikorkeakoulussa suoritettavat kuntoutusalan AMK-tutkinnot tai kuntoutukseen läheisesti liittyvät tutkinnot, opintojen laajuudet opintopisteinä (op), koulutusta järjestävät oppilaitokset ja tutkintoon liittyvä asiantuntijuuden muoto tiivistettynä (Ammattikorkeakouluun.fi, Opintopolku.fi; ammattikorkeakoulujen toimiluvat ja verkkosivustot).

AMK-tutkinnot	Opintojen laajuus (op)	Oppilaitokset ² , joissa tutkinnon voi suorittaa	Asiantuntijuuden muoto tiivistetysti
Apuvälineteknikko	210 op	Metropolia	<i>”teknisen apuvälinehuollon asiantuntija”</i>
Fysioterapeutti	210 op	Arcada, JAMK, Karelia, LAB, Lapin AMK, Laurea, Metropolia, Oamk, SAMK, Savonia, SeAMK, TAMK, Turun AMK, XAMK	<i>”kuntoutusalan asiantuntija”</i>

² Ammattikorkeakoulujen lyhenteiden selvennyksiä: Diak=Diakonia ammattikorkeakoulu, HAMK=Hämeen ammattikorkeakoulu, Humak=Humanistinen ammattikorkeakoulu, JAMK= Jyväskylän ammattikorkeakoulu, KAMK=Kajaanin ammattikorkeakoulu, LAB=LAB-ammattikorkeakoulu, OAMK=Oulun ammattikorkeakoulu, SAMK= Satakunnan ammattikorkeakoulu, SeAMK=Seinäjoen ammattikorkeakoulu, TAMK=Tampereen ammattikorkeakoulu, XAMK=Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, VAMK=Vaasan ammattikorkeakoulu, Yh Novia=Yrkeshögskolan Novia

Geronomi ³	210 op	Karelia, Lapin AMK, Metropolia, SAMK, SeAMK, XAMK	<i>"kokonaisvaltaisen vanhustyön osaaja"</i>
Jalkaterapeutti	210 op	Metropolia, XAMK	<i>"jalkojen terveyden edistämisen ja alarajaongelmista johtuvien liikuntarajoitteiden asiantuntija"</i>
Kuntoutuksen ohjaaja ⁴	210 op	JAMK, SAMK	<i>"kuntoutuksen asiantuntija"</i>
Liikunnanohjaaja	210 op	Arcada, Haaga-Helia, KAMK, Lapin AMK, XAMK	<i>"liikunta-alan asiantuntija"</i>
Naprapaatti	240 op	XAMK	<i>"manuaalisen lääketieteen sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksien kuntoutuksen asiantuntija"</i>
Osteopaatti	240 op	Metropolia	<i>"ihmiskehon toiminnallisten häiriö- ja kiputilojen tutkimisen ja hoidon asiantuntija"</i>
Sairaanhoitaja	210 op	Arcada, Centria, Diak, HAMK, JAMK, KAMK, Karelia, LAB, Lapin AMK, Laurea, Metropolia, Novia, Oamk, SAMK, Savonia, SeAMK, TAMK, Turun AMK, VAMK, XAMK, Yh Novia	<i>"hoitotyön asiantuntija"</i>
Sosionomi	210 op	Arcada, Centria, Diak, HAMK, JAMK, Karelia, LAB, Lapin AMK, Laurea, Metropolia, Novia, Oamk, SAMK, Savonia, SeAMK, TAMK, Turun AMK, VAMK, XAMK, Yh Novia	<i>"sosiaalisen hyvinvointityön asiantuntija"</i>
Terveydenhoitaja	240 op	Arcada, Centria, Diak, HAMK, KAMK, Karelia, LAB, Lapin AMK, Laurea, Metropolia, Oamk, Savonia, SeAMK, TAMK, Turun AMK, VAMK, XAMK, Yh Novia	<i>"terveydenhoitotyön, terveyden edistämisen, kansanterveystyön ja ennaltaehkäisevän työn asiantuntija"</i>
Toimintaterapeutti ⁵	210 op	Arcada, JAMK, Metropolia, Oamk, Turun AMK	<i>"kuntoutusalan asiantuntija"</i>
Tulkki	210-240 op	Diak, Humak	<i>"tulkkauksen, kääntämisen ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen asiantuntija"</i>

³ Lapin AMK toteuttaa geronomi - koulutusta monimuototeutuksena yhteistyössä Oamk:n kanssa Lapin AMK:n opetussuunnitelman mukaisesti syksystä 2022 lähtien (Lapin AMK 2021).

⁴ Laurea on saanut Valtioneuvoston päätöksen kuntoutuksen ohjaaja -koulutusta koskevan koulutusvastuun toimitiluvasta 1.8.2023 lukien (OKM 2022).

⁵ Karelia on saanut Valtioneuvoston päätöksen toimintaterapeutti -koulutusta koskevan koulutusvastuun toimitiluvasta 1.8.2023 lukien (OKM 2022). Oamk toteuttaa toimintaterapeutti – koulutusta monimuototeutuksena yhteistyössä Lapin AMK:n kanssa Oamkin opetussuunnitelman mukaisesti elokuusta 2022 lähtien (Oamk 2021).

Taulukossa 3 on kuvattu esimerkinomaisesti tällä hetkellä käynnissä olevia tai alkavia kuntoutusalan YAMK-tutkintoon johtavia tai läheisesti kuntoutusalaan liittyviä YAMK-koulutuksia. YAMK-tutkinnoissa (esim. "kuntoutuksen asiantuntija", "monialainen kuntoutus", "kuntoutuksen ja liikunnan integraatio") voi olla toisaalta AMK-tutkintoa laajempi kuntoutukseen kytkeytyvä viitekehys, mutta toisaalta YAMK-tutkintojen rajaaminen pelkästään kuntoutusnäkökulman tarkasteluun (esim. "monialainen toimintakyvyn edistäminen", "ikäntymisen asiantuntija") on hankalaa ja tutkintojen sisällötkin saattavat muuttua nopeammin kuin AMK-tutkinnoissa.

Taulukko 3. Esimerkkejä ammattikorkeakoulussa suoritettavista kuntoutusalan YAMK-tutkinnoista tai kuntoutukseen läheisesti liittyvistä YAMK-tutkinnoista (Opintopolku.fi; ammattikorkeakoulujen omat sivustot).

YAMK-tutkinnot	Opintojen laajuus (op)	Oppilaitokset, joissa tutkinnon voi suorittaa
Sosiaali- ja terveysalan ylempi AMK, monialainen toimintakyvyn edistäminen	90 op	XAMK, Savonia
Sosiaali- ja terveysalan ylempi AMK, kuntoutuksen asiantuntija	90 op	OAMK
Sosiaali- ja terveysalan ylempi AMK, kuntoutus	90 op	Metropolia, Savonia
Sosiaali- ja terveysalan ylempi AMK, monialainen kuntoutus	90 op	JAMK, TAMK
Sosiaali- ja terveysalan ylempi AMK, kuntoutuksen ja liikunnan integraatio	90 op	Turun AMK
Sosiaali- ja terveysalan ylempi AMK, ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen	90 op	Karelia AMK
Sosiaali- ja terveysala ylempi AMK, ikäntymisen asiantuntija	90 op	SeAMK
Sosiaali- ja terveysalan ylempi AMK, vanhustyö	90 op	SAMK
Kliininen asiantuntijuus, mielenterveys-työn asiantuntija, ylempi AMK	90 op	Metropolia
Master of Health Care, Master's degree in Digital Rehabilitation	100 op	JAMK

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevat lait ja asetukset ohjaavat ammattihenkilöiden määrityksiä niin, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt jaetaan laillistettuihin ja nimikesuojattuihin ammattihenkilöihin. Fysioterapeutti-, toimintaterapeutti-, kuntoutuksen ohjaaja-, sairaanhoitaja- ja terveydenhoitaja tutkinnon suorittaneet työskentelevät Valviran laillistamina terveydenhuollon ammattihenkilöinä. Sosionomitutkinnon suorittaneet Valviran laillistamana sosiaalihuollon ammattihenkilönä. Nimikesuojattuja kuntoutusallalla toimivia ammattikorkeakoulututkinnon omaavia ammattihenkilöitä ovat esimerkiksi apuvälineteknikko, jalkaterapeutti, naprapaatti ja osteo-

paatti. Nimikesuojattuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä ovat lähihoitajat ja kehitysvammaistenhoitajat. (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994, Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015, Valvira 2021a, 2021b.) Kuntoutusallalla toimii myös ammattiryhmiä, joilla ei ole sosiaali- tai terveydenhuollon tutkintoa, mutta joiden osaaminen voi olla tärkeä osa kuntoutusasiakkaiden kuntoutuskokonaisuutta (esim. tulkit, jotka toimivat viittomakielen ja kommunikaatio-ohjauksen alueella).

3.1.3 Yliopistotutkinnot

Suomessa on 13 yliopistoa. Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta, tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta, tarjota mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen sekä edistää tutkimustulosten yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Yliopistoissa voidaan suorittaa alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja sekä tieteellisiä, taiteellisia ja ammatillisia jatkotutkintoja. (Yliopistolaki 558/2009, 2, 7 §.) Tutkinnoista, niiden tavoitteista, laajuudesta, rakenteesta, muista opintojen perusteista sekä koulutusvastuusta säädetään yliopistojen tutkinnoista annetulla valtioneuvoston asetuksella (794/2004+ muutokset). Asetuksen 8 §:n mukaan alemman korkeakoulututkinnon laajuus on pääsääntöisesti 180 opintopistettä ja 13 §:n mukaan ylempien korkeakoulututkinnon laajuus 120 opintopistettä. Sosiaali- ja terveystieteiden suuntautuvien korkeakoulututkintojen laajuuden osalta poikkeuksia ovat psykologian maisterin tutkinto (150 op), hammaslääketieteen (150/330 op) ja lääketieteen lisensiaatin (180/360op) tutkinnot. Lisäksi hammaslääketieteen ja lääketieteen lisensiaatin tutkintoon johtavan koulutuksen tulee noudattaa koulutuksen vähimmäistasoa koskevaa EU:n lainsäädäntöä (VN asetus 794/2004, 17 §). Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa yliopistojen koulutusvastuun täsmentämisestä (1451/2014) säädetään yliopistojen alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen järjestämisestä tietyillä koulutusaloilla (esim. sosiaalityö, logopedia).

Kuntoutukseen liittyvää koulutusta tai opintoja tarjoavat Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Lapin, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistot sekä Åbo Akademi. Kuntoutuksen opintoja sisältyy sosiaali- ja terveystieteiden alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin (hammaslääketiede, logopedia, lääketiede, psykologia, sosiaalityö, terveystieteet: fysioterapia, hoitotiede, terveystieteiden opettajankoulutus) (Taulukko 4). Lisäksi kuntoutukseen liittyviä opintoja sisältyy liikuntatieteiden, yhteiskuntatieteiden ja kasvatustieteiden alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin (mm. valtiotiede, yhteiskuntapolitiikka, musiikkiterapia, taideterapia, erityispedagogiikka, kasvatustiede, aikuiskasvatustiede). Suomessa ei ole toimintaterapian yliopistokoulutusta. Tohtorikoulutuksen tarkempi tarkastelu on rajattu tämän raportin ulkopuolelle.

Taulukko 4. Yliopistossa suoritettavat kuntoutuksen opintoja sisältävät sosiaali- ja terveysalan alemmat ja ylemmät korkeakoulututkinnot.

Alemmat korkeakoulututkinnot	Ylemmät korkeakoulututkinnot
Hammaslääketieteen kandidaatti (180 op)	Hammaslääketieteen lisensiaatti (150 op) / (330 op)
Humanististen tieteiden kandidaatti (logopedia) (180 op)	Filosofian maisteri (logopedia) (120 op)
Lääketieteen kandidaatti (180 op)	Lääketieteen lisensiaatti (180 op)/(360 op)
Psykologian kandidaatti (180 op)	Psykologian maisteri (150 op)
Terveystieteiden kandidaatti (180 op)	Terveystieteiden maisteri (fysioterapia, hoitotiede, opettajankoulutus) (120 op)
Valtiotieteiden/Yhteiskuntatieteiden kandidaatti (sosiaalityö) (180 op)	Valtiotieteiden/Yhteiskuntatieteiden maisteri (sosiaalityö) (120 op)

Kuntoutukseen liittyvien opintojaksojen laajuudet vaihtelevat 0.4–16 opintopisteen välillä ja ne ovat useimmiten aine- tai syventävien opintojen taseisia. Opetussuunnitelmissa on yleisemmin yksittäisiä kuntoutuksen opintojaksoja tai oppisisältöjä opintojaksojen sisällä. Esimerkiksi Tampereen yliopistossa lääketieteen koulutuksessa kuntoutuksen sisältöjä on integroitu jatkumona läpi opintojen eri erikoisaloille.

Helsingin, Itä-Suomen ja Turun yliopistoissa on kuntoutuksen opintojaksoja, joissa on tehty monimonitieteistä ja -alaista yhteistyötä mm. hammaslääketieteen, lääketieteen, sosiaalityön, hoitotieteen, psykologian, logopedian ja valtiotieteiden kanssa. Oulun (fysiatria, geriatria, hoitotiede), Itä-Suomen (yleislääketiede, sosiaalityö), Jyväskylän (fysioterapia, liikuntatieteet), Tampereen (yhteiskuntatieteet) ja Turun yliopistoissa (Monelle) on tehty koulutusyhteistyötä kuntoutuksen opintojaksoilla myös ammattikorkeakoulun kanssa.

Kuntoutuksen opintoja sisältyy myös ammatilliseen jatkokoulutukseen, kuten erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutukseen, yleislääketieteen erityiskoulutukseen (YEK) sekä erikoislääkärien lisäkoulutukseen. Ammatillista jatkokoulutusta annetaan Helsingin, Itä-Suomen, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistoissa. Kuntoutuksen osuus korostuu erikoislääkärikoulutuksessa joillakin erikoisaloilla muita enemmän. Esimerkiksi fysiatri, lastenneurologit, neurologit, yleislääketieteen erikoislääkärit, geriatri, keuhkosairauksien erikoislääkärit, silmälääkärit sekä korva-, nenä- ja kurkkutautien lääkärit saavat eritoten käytännön koulutusta kuntoutukseen liittyvistä asioista erikoistumisensa aikana.

Kuntoutustiedettä (*rehabilitation science*) omana oppiaineena ei Suomen yliopistoissa ole. Aiemmin kuntoutustiede on ollut omana oppiaineena Lapin yliopistossa ja siitä on voinut suorittaa kandidaatin, maisterin tai tohtorin tutkinnon. Kuntoutustieteellä tarkoi-

tettiin silloin eri tieteenalojen teorioita ja lähestymistapoja yhdistävää oppiainetta ja tieteenalaa, jonka kohteena on kuntoutus ja kuntoutuminen. Monitieteinen oppiaine perustui yhteiskunta-, käyttäytymis- ja terveystieteiden teorioille ja tietopohjalle. Kuntoutustieteen opintoja on ehdotettu järjestettävän esimerkiksi yliopistojen välisenä monialaisena yhteistyönä. (Härkäpää ym. 2019).

3.2 Joustavat koulutuspolut

Sosiaali- ja terveysalan ammatinharjoittamisoikeuksien säätely lailla ja asetuksella (laki ja asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä, laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä), opiskelijavalinta, aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen eli opintojen ja muulla tavoin osoitetun osaaminen hyväksilukeminen vaikuttavat kuntoutusalan koulutuspolkujen sujuvuuteen ja päällekkäiseen kouluttautumiseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021c).

Säädellyt ammattitehtävät vaativat tietyn tutkinnon, mikä voi johtaa uusien tutkintojen suorittamiseen. Esimerkiksi vuosina 2015-2019 kaikista terveys- ja hyvinvointialojen ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 4 %:lla oli aiempi korkeakoulututkinto, 14%:lla ammattitutkinto ja 31 %:lla erikoisammattitutkinto. Terveys- ja hyvinvointialan ammatillisissa tutkintokoulutuksissa yleisimmät aiemmat tutkinnot ovat mm. kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen, vanhustyön, psykiatrisen hoidon, jalkojenhoidon, mielenterveys- ja päihdetyön, työvalmennuksen ja hieronnan erikoisammattitutkinnot. Myös useat terveys- ja hyvinvointialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet, suorittavat paljon ammatti- ja erikoisammattitutkintoja, kuten hieronnan ammattitutkinnon, työvalmennuksen erikoisammattitutkinnon, mielenterveys- ja päihdetyön erikoisammattitutkinnon, lapsi- ja perhetyön perustutkinnon, jalkojenhoidon ammattitutkinnon ja psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinnon. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon, lähihoitaja, suorittaneet korkeakoulutaustaiset opiskelijat ovat määrällisesti suurin ryhmä (yli 2000 korkeakoulutuksen suorittanutta), mutta vain 4% kaikista tutkinnon suorittajista. Ammatillisessa koulutuksessa suoritetaan merkittäviä määriä myös tutkintojen osia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021c, Vipunen 2021b.)

Kuntoutusalan ammattikorkeakouluopiskelijoista 8,9%:lla oli aikaisempi ammattikorkeakoulututkinto ja 16.5% sosiaalitieteiden opiskelijoista oli aiempi ylempi korkeakoulututkinto. Korkeakoulutuksessa kuntoutusalan koulutuspolut liittyvät osin siirtymiin terveys- ja sosiaali alojen välillä. Esimerkiksi kuntoutuksen ohjaajan ammattikorkeakoulutukseen hakeutuvilla saattaa olla aiemmin suoritettu ammattikorkeakoulututkinto (esim. fy-

sioterapeutti, sairaanhoitaja, sosionomi), samoin toimintaterapeutin koulutukseen ha-
keutuvilla (esim. sosionomi, sairaanhoitaja). Sosionomin tutkinnon suorittaneiden aiem-
pia tutkintoja ovat mm. fysioterapeutti ja sairaanhoitaja. (Vipunen 2021c.)

Sosiaali- ja terveysalan toisen asteen ammatillisessa koulutukseen voi hakea yhteis-
haun tai jatkuvan haun kautta. Yhteishaussa käytetään yhteisiä valintaperusteita ja va-
lintakriteerinä on suoritettu perusopetuksen tai lukion oppimäärä. Koulutuksen järjes-
täjä voi halutessaan järjestää pääsy- tai soveltuvuuskokeen. Jatkuvassa haussa koulu-
tuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisesta, jos katsoo hakijalla olevan riittävät
edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen tai tutkinnon suorittamiseen.
Valinnassa voi tällöin esim. soveltaa yhteishaussa käytettäviä valintaperusteita.

Korkeakouluilla on laaja autonomia päättää koulutuksen opiskelijavalintaperusteista.
Kuntoutuksen alan ammattikorkeakoulutukseen (esim. fysioterapia, toimintaterapia) voi
hakea lukion oppimäärän ja/tai ylioppilastutkinnon, kansainvälisen ylioppilastutkinnon
(IB, EB, RP/DIA), ammatillisen perustutkinnon tai sitä vastaavat aiemmat opinnot (120
ov tai 180 osaamispistettä), näyttötutkintona ammatillisen perustutkinnon, ammattitut-
kinnon tai erikoisammattitutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon, ulkomai-
sen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden korkeakouluopin-
toihin tai korkeakoulututkinnon suorittanut. Opiskelijaksi valitaan yhteis- ja erillisvalin-
nassa pääosin todistusvalinnan, valintakokeen tai avoimen väylän perusteella. Sosi-
aali- ja terveysalan ylempään ammattikorkeakoulutukseen (esim. sosiaali- ja terveys-
alan YAMK, monialainen kuntoutus) edellytetään pohjakoulutusvaatimuksena sosiaali-
ja terveysalan AMK-tutkintoa, sosiaali- ja terveysalan opistoasteen tai ammatillisen kor-
kea-asteen tutkintoa. Jos hakijalla on joku muu kuin edm. tutkinto, niin se käsitellään
tulkinnanvaraisena tapauskohtaisesti. Tutkinnon lisäksi edellytetään vähintään kahden
vuoden työkokemusta sosiaali- ja terveysalalta.

Yliopistojen valintaperusteet vaihtelevat yliopistoittain ja koulutuksittain. Opiskelijat vali-
taan yhteis- ja erillisvalinnassa. Valintatapoja voivat olla todistus- ja/tai valintakoepiste-
tai avoimen väylän valinta. Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisessä tiedekunnassa,
fysioterapian opintosuunnassa tarjolla oleviin maisteriohjelmiin (fysioterapian maiste-
riohjelma ja terveystieteiden opettajankoulutuksen maisteriohjelma) on mahdollista ha-
keutua suoritettuaan minkä tahansa kuntoutusalan amk-tutkinnon. Maisteriohjelman
jälkeen on mahdollista edetä myös terveystieteiden tohtorin koulutukseen.

Opiskelijan hankkiman osaamisen tunnistamisella ja tunnustamisella vältetään tarpeen
päällekkäinen koulutus. Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on kullakin omat käy-
täntönsä osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa, joihin he laativat osaamisen
arviointisuunnitelman. Ammatillisen koulutuksen reformin (Opetus- ja kulttuuriministeriö
2018) myötä henkilökohtaistaminen, oppisopimuspolut ja HOKS-prosessi (henkilökoh-
tainen osaamisen kehittämissuunnitelma), ohjaaminen ja arviointiyhteistyö työelämän

kanssa (näyttötutkintojärjestelmä) ovat vakiintuneet. HOKS-prosessin on arvioitu toteutuvan hyvin oppilaitoksissa, mutta sovittujen ohjeiden ja menettelytapojen noudattamisessa sekä toimintatapojen yhtenäistämisessä on vielä kehitettävää (Kilpeläinen 2021).

Korkeakouluilla on autonomia päättää aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisesta. Korkeakouluissa hyväksiluetaan aiemmasta sote-alan korkeakoulututkinnosta opintopisteitä eri tavoin. Aiemmin hankittu osaaminen kohdistuu koulutusalan opetussuunnitelman tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja opinnot eivät saa olla yli kymmenen vuotta vanhoja. Aiemmin hankittu osaaminen voi koostua sekä koulutuksen tai työelämässä hankitusta osaamisesta.

Siirtymiset koulutusasteelta toiselle vaihtelevat. Ammatilliset perustutkinnot antavat jatko-opintokelpoisuuden korkea-asteen opintoihin. Alan opiskelijoiden jatko-opintoihin pääsyä ja siellä pärjäämistä edistävät etenkin hyvät opiskelutaidot, menestyminen yhteisissä tutkinnon osissa, suullinen ja kirjallinen viestintätaito, matemaattiset taidot, tiedonhakutaidot sekä motivaatio uuden oppimiseen (Kilpeläinen 2021), joihin perusopinnoissa on pakollisia yhteisiä tutkinnon osia. Opiskelijoiden on mahdollista sisällyttää myös oman alan ammattikorkeakouluopintoja tai avoimen yliopiston opintoja valinnaisiin tutkinnon osiin. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnon suorittaminen mahdollistaa opiskeluvalmiuksien päivittämisen ja lisäämisen ja voi toimia siltana korkeakouluopintoihin hakeutumisessa. Toisaalta ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet hakeutuvat myös kuntoutuksen alaan suuntautuviin toisen asteen ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutukseen.

Lisäksi sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden siirtyminen kuntoutusalan ylempiin korkeakoulututkintoihin vaihtelee sisällöllisesti. Osa hakeutuu suorittamaan kuntoutusalan spesifiä YAMK-tutkintoja, osa geneerisempiä YAMK-tutkintoja. Valmistuttuaan tutkintonimike vaihtelee taustakoulutuksen mukaan: fysioterapeutti (ylempi AMK), kuntoutuksen ohjaaja (ylempi AMK), toimintaterapeutti (ylempi AMK), kättilö (ylempi AMK), sairaanhoitaja (ylempi AMK), sosionomi (ylempi AMK).

Myös koulutuspolku kuntoutusalan ammattikorkeakoulututkinnolla (esim. fysioterapia, toimintaterapia, kuntoutuksen ohjaaja) yliopistoihin vaihtelee sisällöllisesti. Fysioterapeutit voivat hakea fysioterapian oppiaineeseen Jyväskylän yliopiston fysioterapian maisteriohjelmassa. Toimintaterapeuteille ei ole Suomessa omaa oppiainetta eikä koulutusta yliopistoissa toisin kuin muissa pohjoismaissa. Kuntoutuksen ohjaajille ei ole myöskään erityistä kuntoutusohjauksen (*rehabilitation counselling*) yliopistokoulutusta. Varsinaisten kuntoutusalan yliopistotutkintojen lisäksi kuntoutusalan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet hakeutuvat myös geneerisiin kuntoutukseen liittyviin tutkintokoulutuksiin yliopistoissa (esim. sosiaalityö, hoitotiede).

3.3 Jatkuvan oppimisen ja täydennyskoulutuksen tilanne

”Jatkuvalla oppimisella tarkoitetaan koko elämänkaaren jatkuvaa osaamisen kehittymistä ja kehittämistä. Osa jatkuvasta oppimisesta on tavoitteellista, eri tavoin organisoitua tietojen ja taitojen kasvattamista ja osa arkipäivässä tapahtuvaa kehittymistä.” (Valtioneuvosto 2020.) Jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen linjauksissa korostetaan työikäisten osaamisen tunnistamista, elämäntilanteen ja työelämän tarpeet huomioivaa koulutustarjontaa, työelämässä tapahtuvaa oppimista, jatkuvan oppimisen digitaalisen palvelujärjestelmän luomista, palveluiden saatavuutta, rahoitusta ja opintojen aikaista toimeentuloa (esim. työttömillä olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet opiskella työttömyysetuutta menettämättä). (Valtioneuvosto 2020.)

Tässä luvussa jatkuvana oppimisena tarkastellaan koulutusorganisaatioiden toteuttamaa, tutkintoa täydentävää koulutusta, kuten tutkinnon osien suorittamista, erikoistumiskoulutusta, avointa korkeakoulutusta ja täydennyskoulutusta. Tarkastelun ulkopuolelle on rajattu muiden toimijoiden järjestämä jatkuva oppiminen esim. Suomen Lääkäriliiton ja Kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämisyhdistyksen (KUTKE ry) alaisen Kuntoutuksen erityispätevyyden toimikunnan erikoislääkäreiden kuntoutuksen erityispätevyys, Suomen Fysioterapeuttien fysioterapian erikoisasiantuntijanimike, Ypäjän Hevosopiston ja Suomen Ratsastusterapeutit ry:n järjestämä ratsastusterapeuttikoulutus tai Suomen NDT-yhdistyksen NDT (Neurodevelopmental Treatment Approach) / Bobath –koulutus, jotka kaikki ovat myös merkittäviä kuntoutusalan jatkuvaa oppimista edustavia koulutuksia tai pätevyityksiä.

3.3.1 Täydennyskoulutus ammatillisissa opinnoissa

Ammatillista koulutusta koskevan lain tavoite on edistää kokonaisten tutkintosuoritus-ten lisäksi tutkinnon osien suorittamista (Laki ammatillisesta koulutuksesta 513/2017), jolloin koulutuksella voidaan vastata täydennys- ja lisäkoulutuksen tarpeisiin. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoilla pyritään vastaamaan täydennys- ja lisäkoulutuksen tarpeisiin (esim. kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkinto lähinnä vammaistyön alueella). Tutkinnoissa tutkinnon osien osaamista arvioidaan työelämäyhteistyössä (ns. näyttötutkintojärjestelmä).

Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutus tapahtuu ammatti- ja erikoisammattitutkintoja ja tutkinnon osien suorittamisen ohella eri

oppimisen ja opiskelumuotojen kautta järjestettävillä lyhytkoulutuksilla. Täydennyskoulutustarpeisiin liittyviä ja kuntoutuksen alueeseen kuuluvia koulutuksia ovat esimerkiksi ergonomiakorttikoulutus ja toimintakyvyn arviointiin liittyvät koulutukset (RAI- toimintakyvyn arviointi). Koulutuksen järjestäjät ja työpaikat voivat hyödyntää myös alueidensa sairaanhoitopiirien järjestämää ajankohtaista täydennyskoulutusta ja eri järjestöjen kanssa yhdessä toteutettavia koulutuksia. Koulutuksen järjestäjät tiedottavat ja markkinoivat koulutuksista omien sivujensa ja verkostojensa kautta. Osa koulutuksista on maksullisia ja osa toteutetaan esimerkiksi erilaisten kumppanuushankkeiden kautta. (Oppilaitosten www-sivut)

3.3.2 Täydennyskoulutus ammattikorkeakouluissa

Kuntoutuksen täydennyskoulutus ammattikorkeakouluissa on hyvin monimuotoista. Tarkastelun ulkopuolelle on rajattu yksittäiset, lyhytkestoiset koulutustilaisuudet sekä kansalais- ja työväenopistojen kurssit. Painopiste on opintopisteytetyssä ammattikorkeakoulujen järjestämässä kuntoutuksen täydennyskoulutuksessa. Ammattikorkeakoulut kuvaavat täydennyskoulutustarjontaansa keskenään hyvin eri tavoin. Käytännössä kuntoutuksen täydennyskoulutus ammattikorkeakouluissa jakautuu kuitenkin kuuteen eri toimintamuotoon:

- *Korkeakouludiplomi.* Kyseessä ovat täsmäkoulutukset ja koulutuskokonaisuudet, jotka muodostuvat korkeakoulututkintojen osista. Ne voi myöhemmin sisällyttää osaksi tutkintoa. Diplomikoulutukset ovat kaikille avoimia eikä koulutuksiin ole pohjakoulutus- tai työkokemusvaatimuksia. Laajuus on 60 opinto-pistettä ja opinnot kestävät 1,5-2 vuotta. Korkeakouludiplomikoulutukset ovat osa avoimen ammattikorkeakoulun toimintaa. Opiskelija saa todistuksena korkeakouludiplomin.
- *Erikoistumiskoulutukset.* Ammattikorkeakoululaissa (932/2014) ammattikorkeakoulujen järjestämät erikoistumiskoulutukset määritellään korkeakoulututkinnon jälkeiseksi, jo työelämässä toimineille sunnatuiksi ammatillista kehittymistä ja erikoistumista edistäväksi koulutukseksi. Ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on tuottaa osaamista sellaisilla asiantuntijuuden aloilla, joilla ei ole markkinaehtoisesti toteutettua koulutustarjontaa. Erikoistumiskoulutukset suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Ne täydentävät tutkintoon johtavaa koulutusta. Koulutuksen laajuus on vähintään 30 opintopistettä. Opinnot voi suorittaa työn ohessa.
- *Ammatilliset täydennyskoulutukset.* Ammatilliset täydennyskoulutukset ovat rajattomia kokonaisuuksia, joiden avulla voi päivittää omaa ammatitaitoa. Niiden laajuus vaihtelee muutamista opintopisteistä alle 30 opintopisteeseen.
- *Seminaarit ja asiantuntijapäivät* – ei käsitellä tässä yhteydessä.
- *Työvoimakoulutus* – ei käsitellä tässä yhteydessä.
- *Avoim ammattikorkeakoulu.* Avoimessa ammattikorkeakoulussa voi opiskella ammattikorkeakoulututkintoihin kuuluvia opintojaksoja, mutta ei koko tutkintoa. Opinnot hyväksytään osaksi tutkintoa, jos myöhemmin hakee ja tulee valituksi

ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijaksi. Avoimen ammattikorkeakoulun puolella toteutettavat koulutukset käsitellään osana esimerkkitarkastelua.

Liitteeseen 2 on koottu esimerkinomaisesti kuntoutuksen spesifisiä ja geneerisiä täydennyskoulutuksia niin, että ne edustavat kaikkia kuntoutuksen täydennyskoulutuksen toimintamuotoja (pois lukien seminaarit, asiantuntijapäivät ja työvoimakoulutus). On huomioitava, että liitetaulukossa on vain pieni osa täydennyskoulutuksista ja ammattikorkeakoulut, yksityiset palvelutuottajat ja kuntoutusalan järjestöt toteuttavat runsaasti kuntoutukseen liittyvää täydennyskoulutusta, jonka nimekkeissä ei välttämättä ole sanaa kuntoutus. Esimerkiksi pelkästään fysioterapeuteille suunnattuja täydennyskoulutuksia on hyvin moninaisesti. Tällaisia koulutuksia ovat muun muassa neurologinen fysioterapia, työterveysfysioterapia, lasten fysioterapia, psykofyysinen fysioterapia ja asiantuntijafysioterapia.

3.3.3 Jatkuva oppiminen yliopistoissa

Yliopistolain (558/2009) 7 §:n mukaan yliopistot voivat järjestää tutkintoa täydentävänä koulutuksena erikoistumiskoulutusta, tutkintojen osia sisältävää koulutusta mm. avoimena yliopisto-opetuksena tai erillisinä opintoina sekä muuta täydennyskoulutusta. Yliopistojen *erikoistumiskoulutukset* ovat korkeakoulututkinnon jälkeen suoritettaviksi tarkoitettuja, jo työelämässä toimineille suunnattuja ammatillista kehittymistä ja erikoistumista edistäviä koulutuksia, joiden tavoitteena on tuottaa osaamista sellaisilla asiantuntijuuden aloilla, joilla ei ole markkinaehtoisesti toteutettua koulutustarjontaa (Laki yliopistolain muuttamisesta 1172/2014, 7a §). Kuntoutukseen suuntautuvia 70 op laajuisia erikoistumiskoulutuksia on sosiaalityössä ja psykologiassa (esimerkkejä, Liite 3).

Erikoissosiaalityöntekijän koulutusta järjestetään sosiaalityön koulutusyksiköiden yhteistyönä osana Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkoston (Sosnet) toimintaa. Kuntouttavan sosiaalityön erikoistumiskoulutuksen vastuuyliopisto on Lapin yliopisto. Koulutus toteutetaan yhteistyössä Tampereen ja Turun yliopistojen kanssa. Erikoistumiskoulutus on mahdollista suorittaa noin 2,5 vuodessa työn ohessa ja koulutus on osallistujalle maksuton valtion yliopistoille maksamien koulutuskorvausten vuoksi.

Psykologian alan erikoistumiskoulutuksiin sisältyy kuntoutuksen opintojaksoja tai yksittäisiä oppisisältöjä. Erikoispsykologikoulutusta järjestetään psykologian koulutusalan yliopistoverkoston yhteistyönä osana (Psykonet) toimintaa. Terveyspsykologian erikoispsykologikoulutuksen vastuuyliopisto on Itä-Suomen yliopisto. Lasten ja nuorten erikoispsykologikoulutuksesta vastaa Turun yliopisto yhteistyössä Åbo Akademin kanssa. Neuropsykologian ja kliinisen mielenterveyspsykologian erikoispsykologikoulu-

tuksesta vastaa Helsingin yliopisto. Työ- ja organisaatiopsykologian erikoispsykologikoulutuksesta Tampereen yliopisto. Psykologian alan erikoistumiskoulutukset voidaan suorittaa 3 vuodessa työn ohessa. Koulutukset ovat maksullisia (Valtioneuvoston asetus 1436/2014): 120 eur/op.

Yliopistot tarjoavat tutkintokoulutuksen osista koostuvia kuntoutukseen liittyviä opintoja ilman pohjakoulutus- tai muita vaatimuksia pääosin *avoimena yliopisto-opetuksena*. Kuntoutuksen avoimia yliopisto-opintoja tarjoavat Itä-Suomen, Jyväskylän, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistot mm. ikääntyneiden toimintakykyyn, sosiaaliseen kuntoutukseen, sosiaali- ja terveyspalveluiden ja kuntoutuksen toimintaympäristöön, kuntouttavaan sosiaalityöhön. Avoimina yliopisto-opintoina kuntoutuksen opintokokonaisuutena tarjotaan mm. Jyväskylän ja Oulun yliopistoiden sekä Oulun ammattikorkeakoulun yhteistyössä toteuttamaa ProKuntoutus - monialaisen (fysioterapia, hoitotiede) ja asiakaslähtöisen kuntoutuksen opintokokonaisuutta (25-30 op).

Yliopistot järjestävät maksullista *täydennyskoulutusta* lähinnä korkeakoulututkinnon suorittaneille, mutta myös ammatillisen kokemuksen ja kiinnostuksen perusteella. Koulutusten kestot vaihtelevat ja niitä voidaan räätälöidä henkilöstö- ja työvoimakoulutuksiksi. Tässä tarkastelussa keskitytään opintopisteytettyihin täydennyskoulutuksiin. Kuntoutukseen liittyvinä opintoina tarjotaan mm. Itä-Suomen yliopistossa Kliininen ja oikeuspsykologinen arviointi, rikoksenteekijöiden kuntoutus ja hoito (6 op) ja terveystieteiden erikoistumisopinnot (30 op), Oulun yliopistossa GeroNursing Centren (GNC) toimesta kuntoutumista edistävä hoitotyön koulutusta eri kohderyhmille (0.5-3op) sekä Turun yliopistossa VANTTI- täydennyskoulutusohjelma työterveyshuoltoon ja työlääketeeseen (2-15 op) (Liite 4).

Myös yliopistolain (558/2009) määrittämän yliopistojen perustehtävän mukaisena aikuiskoulutuksena järjestettävää psykoterapeuttikoulutusta tarjotaan täydennyskoulutuksena Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistoissa. Eri psykoterapiasuuntauksilla (mm. integratiivinen, kognitiivinen, kognitiivisanalyttinen, kognitiivisintegratiivinen, psykoanalyttinen, psykodynaaminen, ryhmäanalyttinen, trauma-, perhe- ja paripsykoterapia) on omat koulutuksensa, jotka kestävät yleensä noin kolme vuotta. Koulutus sisältää teoreettiset ja kliiniset opinnot, työnohjatun työkokemuksen ja psykoterapian. Lisäksi voi jatkaa kouluttajapsykoterapeuttikoulutukseen, joka kestää 2-3 vuotta. Koulutus on maksullista (noin 20 000 - 60 000e riippuen psykoterapiasuunnauksesta) ja kustannuksista vastaa koulutettava itse tai hänen työnantajansa. Koulutus edellyttää hakijalta mielenterveysalan tai sitä vastaavaa asiakastyön työkokemusta sekä soveltuvaan terveys- tai sosiaalialan taustakoulutusta. Psykoterapeutin nimikesuojatun ammattinimikkeen käyttöoikeuden myöntää hyväksytysti suoritettua koulutuksen jälkeen hakemuksesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira 2021a).

3.4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä kokonaisuudessa tarkasteltiin kuntoutuksen koulutuksen tilannekuvaa Suomessa. Tarkastelun lähtökohta on haasteellinen, koska kuntoutusala on moninainen ja kansallisella tasolla ei ole tehty yhtenäistä määrittelyä kuntoutuksen osaamisesta ja kuntoutusalan koulutuksesta. Tutkintoon johtavissa koulutuksissa on perusteina kansainvälisen, kansallisen sekä oppilaitos- ja koulutusohjelmatason määrittelemiä tavoitteita. Koulutusalaakohtaisesti on tehty oman ammattialan osaamisvaatimuskuvauksia (esim. Fysioterapeutin ydinosaaminen, 2016), mutta tällaisia kansallisia osaamisvaatimuskuvauksia ei ole kaikilla koulutusaloilla. Kansallisella tasolla ei ole laadittu yhtenäistä osaamisvaatimuskuvauksia kuntoutusalan koulutukselle.

Eri koulutusasteen tutkinnoissa kuntoutus näyttäytyy eri tavoin. Toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta puuttuu varsinainen kuntoutuksen koulutus. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa (lähihoitaja) oli aiemmin kuntoutuksen tukeminen – tutkinnon osa ja kuntoutuksen osaamisala (erikoistuminen), jotka poistuivat uusissa tutkinnon perusteissa. Uusissa tutkinnon perusteissa kuntoutuksen sijaan käytetään toimintakyvyn ja osallisuuden edistämisen käsitteitä. Kuntoutus näyttäytyy toisen asteen tutkintojen sisältöjen kuvauksissa moniselitteisesti ja koulutuksen järjestäjillä on omia painotuksia opetussuunnitelmien toteutuksessa ja opetuksen resurssoinnissa. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoilla pyritään vastaamaan täydennys- ja lisäkoulutuksen tarpeisiin (esim. kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkinto lähinnä vammaistyön alueella) ja toisen asteen tutkinnoissa tutkinnon osien osaamista arvioidaan työelämäyhteistyössä (ns. näyttötutkintojärjestelmä).

Ammattikorkeakoulututkinnoista (AMK) selviä spesifejä kuntoutusalan tutkintoja ovat ainakin fysioterapeutti-, toimintaterapeutti- ja kuntoutuksen ohjaaja -tutkinnot. Kuntoutusalaan tai läheisesti kuntoutukseen liittyviä tutkintoja ovat apuvälineteknikko, osteopaatti, naprapaatti, jalkaterapeutti, geronomi, sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, sosionomi, liikunnanohjaaja, tulkki (viittomakieli, kommunikaatio-ohjaus), Ylemmissä ammattikorkeakoulututkinnoissa (YAMK) voi olla AMK-tutkintoja laajempi monialaiseen kuntoutukseen liittyvä viitekehys, mutta toisaalta useissa YAMK-tutkinnoissa tutkintoja ei ole rajattu pelkästään kuntoutuksen näkökulmaan.

Yliopistokoulutuksessa kuntoutukseen liittyviä opintoja tarjotaan kahdeksassa yliopistossa sosiaali-, terveys-, liikunta-, yhteiskunta- ja kasvatustieteiden tutkinnoissa. Opinnot ovat useimmiten aine- tai syventäviä opintoja. Yleisemmin kuntoutus liittyy yksittäisiin opintojaksoihin tai oppisisältöihin opintojaksojen sisällä. Yliopistokoulutuksessa on

niukasti kuntoutuksen opintokokonaisuuksia ja vähän monitieteistä ja -alaista yhteistyötä. Suomessa ei ole tällä hetkellä tarjolla kuntoutustieteen monitieteistä oppiainetta tutkintoon johtavana koulutuksena eikä myöskään toimintaterapian yliopistokoulutusta.

Kuntoutuksen alalta puuttuu jatkuvan oppimisen rakenne, joka auttaisi osaamisen kehittämässä ja urakehityksessä. Tutkintoa täydentävä kuntoutukseen liittyvä koulutus on hyvin monimuotoista osaamisen täydentämistä. Koulutukset voivat olla erikoistumis- koulutusta, täydennyskoulutusta, yritysten järjestämiä koulutuksia, työssä oppimista sekä muunto- ja rekrykoulutusta. Järjestäjinä ovat toisen asteen oppilaitokset, ammattikorkeakoulut, yliopistot, kesäyliopistot, kansalais- ja työväen opistot sekä erilaiset yksityiset yritykset, järjestöt ja säätiöt. Täydennyskoulutusten kirjo on laaja ja hajanainen eikä niiden luokitteluun ole yhtenäisiä kriteerejä. Täydennyskoulutuksia ei ole myöskään saatavilla yhteisestä tietokannasta, vaan jokainen koulutuksia järjestävä organisaatio kuvaa koulutustarjontaa omista lähtökohdistaan käsin. Monilla toimijoilla on kuntoutukseen liittyvää täydennyskoulutusta, vaikka näiden koulutusten nimissä ei ole sanaa kuntoutus.

Lähteet

- Ammattikorkeakoululaki 2014. 932/2014.
Ammattikorkeakoulujen yhteinen sivusto. 2021. Saatavilla: <https://www.ammattikorkeakouluun.fi>. Luettu:
- Euroopan unioni. 2021a. Eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF). Saatavilla: <https://europa.eu/europass/fi/european-qualifications-framework-eqf> . Luettu 15.11.2021.
- Euroopan unioni. 2021b. Kansallisia tutkintojen viitekehyksiä (NQF). Saatavilla: <https://europa.eu/europass/fi/national-qualifications-frameworks-nqfs> . Luettu 15.11.2021.
- Härkäpää, K., Martin, M. & Järvikoski, A. M. E., 2019. Kuntoutustiede yliopistojen oppiaineena - yliopistoverkostojen yhteistyönä. Teoksessa: Laisola-Nuotio, A. & Poutiainen, E. (toim.) Katsaus kuntoutusalan koulutuksiin: Kuntoutus-lehden koulutusesittelyt vuosilta 2015–2018. Kuntoutussäätiön työselosteita Nro 61, s. 11-13, Helsinki.
- Kilpeläinen, P. 2021. Ammatillinen osaaminen ja pedagoginen toiminta sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 6. Saatavilla: https://karvi.fi/wp-content/uploads/2021/03/KARVI_0621.pdf .Luettu 15.11.2021.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta. 2017. 531/2017.
Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 2015. 817/2015.
Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1994. 559/1994.
Laki yliopistolain muuttamisesta 2014. 1172/2014.
- Lapin AMK. 2021. Geronomi (AMK), geronomikoulutus. Monimuoto-opinnot, Oulu ja virtuaalikampus (yhteistyössä OAMKin kanssa). Saatavilla: <https://www.lapinamk.fi/fi/Hakijalle/AMK-tutkinnot/Geronomi,-geronomikoulutus> . Luettu 15.12.2021.
- Lehto-Niskala, V. 2021. Toimintakyky hoivapolitiikan ja hoidon arjen risteyksessä. Ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoidon asukkaiden, heidän perheenjäsentensä sekä hoitajien käsityksiä toimintakyvystä ja kuntoutuksesta. Tampereen

- yliopiston väitöskirjat 450, Tampereen yliopisto. Saatavilla: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/133478/978-952-03-2054-6.pdf?sequence=2&isAllowed=y> .Luettu 27.9.2021.
- Oamk. 2021. Toimintaterapeutti (AMK), monimuotototeutus, Rovaniemi. Saatavilla: <https://www.oamk.fi/fi/koulutus/ammattikorkeakoulututkinnot/toimintaterapeutti-amk/toimintaterapeutti-amk-monimuotototeutus-rovaniemi> .Luettu 1.12.2021.
- Opetushallitus. 2021a. Ammatilliset tutkinnot. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ammattillinen-koulutus/ammattilliset-tutkinnot> . Luettu 15.11.2021.
- Opetushallitus. 2021b. Valmentavat koulutukset. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/valmentavat-koulutukset> .Luettu 15.11.2021.
- Opetushallitus. 2021c. Työelämätoimikuntien tehtävät ja kokoonpanot. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tyoelamatoimikuntien-tehtavat-ja-kokoonpano> .Luettu 15.11.2021.
- Opetushallitus. 2021d. Terveys- ja hyvinvointialojen työelämätoimikunnat. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/terveys-ja-hyvinvointialojen-tyoelamatoimikunnat> . Luettu 15.11.2021.
- Opetushallitus. 2021e. Palvelualojen työelämätoimikunnat. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/palvelualojen-tyoelamatoimikunnat> .Luettu 15.11.2021.
- Opetushallitus. 2021f. Humanististen ja taidealojen työelämätoimikunnat. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/humanististen-ja-taidealojen-tyoelamatoimikunnat> .Luettu 15.11.2021.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta 680/2017.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen koulutusvastuun täsmentämisestä 1451/2014.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Ammatillisen koulutuksen reformi. Saatavilla: <https://okm.fi/amisreformi> .Luettu 15.11.2021.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021a. Suomalainen koulutusjärjestelmä ja tutkinnot. Saatavilla: <https://okm.fi/koulutusjarjestelma> .Luettu 15.11.2021.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021b. Ammattikorkeakoulujen toimiluvat. Saatavilla: <https://okm.fi/toimiluvat> .Luettu 1.12.2022.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021c. Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke (2021–2023). Saatavilla: <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM029:00/2021> .Luettu 15.11.2021.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2022. Ammattikorkeakoulujen toimilupien muuttamista koskevat päätökset. Valtioneuvoston yleisistunto 13.1.2022. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f8078b3bc> . Luettu 17.1.2022.
- Opintopolku. 2021. ePerusteet. Saatavilla: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi>. Luettu: 15.11.2021.
- Opintopolku.fi -sivusto <https://opintopolku.fi/wp/fi/> (vanha) <https://opintopolku.fi/konfo/fi/> (uusi)
- Oppivelvollisuuslaki 2020. 1214/2020.
- Suomen Fysioterapeutit. 2016. Fysioterapeutin ydinosaaminen. Saatavilla: <http://www.suomenfysioterapeutit.com/ydinosaaminen/FysioterapeutinYdinosaaminen.pdf> . Luettu 15.11.2021.
- Valtioneuvosto. 2020. Osaaminen turvaa tulevaisuuden: Jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen linjaukset. Valtioneuvoston julkaisu 38, Helsinki. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-610-5> .Luettu 15.11.2021.
- Valtioneuvoston asetus yliopistojen toiminnassa perittävistä maksuista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n muuttamisesta 1436/2014.
- Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista 794/2004.

Valvira. 2021a. Terveysthuollon ammattioikeudet. Saatavilla: <https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet> .Luettu 15.11.2021.

Valvira.2021b. Sosiaalihuollon ammattioikeudet. Saatavilla: <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet> .Luettu 15.11.2021.

Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu 2021a. Ammatillisen koulutuksen oppilaitokset ja koulutuksen järjestäjät. <https://vipunen.fi/fi-fi> .Luettu 7.6.2021.

Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu 2021b. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden aiemmat tutkinnot. <https://vipunen.fi/fi-fi> .Luettu 7.6.2021.

Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu 2021c. Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulututkinnon suorittaneiden aiemmat sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnot 2016-2020. <https://vipunen.fi/fi-fi> .Luettu 7.6.2021.

Yliopistolaki 2009. 558/2009.

4 Kuntoutuksen koulutuksen vahvuudet ja heikkoudet

Tässä luvussa tarkastellaan kuntoutuksen koulutuksen nykytilaan liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia sekä ammatillisella toisella asteella että korkea-asteella (ammattikorkeaja yliopistokoulutus) ja täydennyskoulutuksessa. Kuntoutuksen koulutuksen vahvuuksia ja heikkouksia arvioitaessa on otettava huomioon kaikkien sosiaali- ja terveysalalta valmistuvien ammattilaisten osaamista koskevat perusvaatimukset, joita on kuvattu muun muassa kuntoutuksen uudistamista koskevassa toimintasuunnitelmassa (STM 2020). Nykytilaa kuvattaessa on tarkasteltava myös kuntoutuksen koulutuksen viimeaikaisia kehityssuuntia ja trendejä. Kuntoutuksen koulutus jakautuu Suomessa eri koulutusasteille, monen eri oppialan tai koulutusalan alle, ja luvun rakenne nojautuu tähän koulutusrakenteeseen.

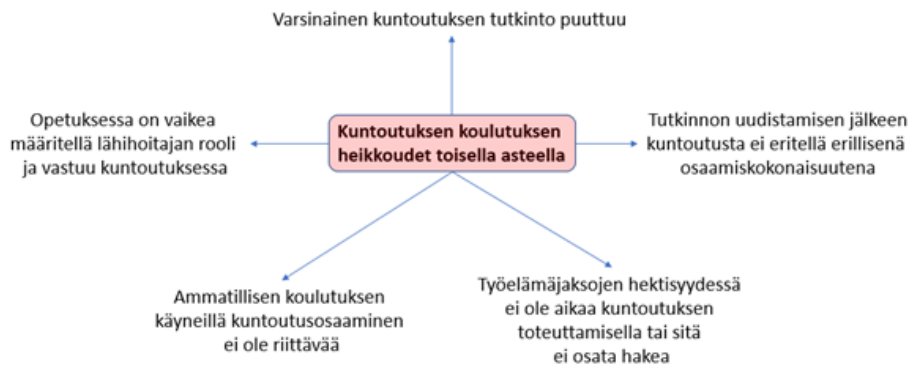
4.1 Ammatillinen koulutus

Ammatilliselta toiselta asteelta puuttuu tällä hetkellä varsinainen kuntoutuksen tutkinto. Aiemmin lähihoitajan tutkintoon sisältyi pakollisena nk. 'kuntoutumisen tukeminen' -tutkinnon osa. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä tutkintoa kuitenkin uudistettiin. Uudistetussa ohjelmassa hoito- ja huolenpitoa ja kuntoutusta ei enää määritellä erillisiksi kokonaisuuksiksi, eikä tutkinnon pakollisissa osissa enää käytetä käsitettä kuntoutus. Tutkintoa kuvaavissa osaamiskuvauksissa korostetaan lähihoitajan vuorovaikutusta ja tiimitaitoja, mutta ei esimerkiksi lähihoitajan roolia ja vastuuta kuntoutuksessa. Näiltä osin tutkinnon tuottama kuntoutusosaaminen on sisällytettävä opetuksessa yhä pienempiin osakokonaisuuksiin, mikä voi taas vaikuttaa opiskelijan kykyyn sanallistaa omaa kuntoutuksen osaamistaan tai löytää kuntoutukseen liittyvää opetusta omaa koulutuspolkua suunnitellessaan.

Raportissa Osaava lähihoitaja 2020 (2011) kuvataan lähihoitajan perustehtävää kuntoutukseen liittyen seuraavasti: "Kuntouttava työ ei erillisenä osaamistarpeena tule esille, koska terveyden ja hyvinvoinnin suunnitelmallinen edistäminen on aina toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää. Toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä näkökulma on kirjoitettu sisään kaikkien lähihoitajan tulevaisuuden osaamiseen." Tämä oletus näkyi

tällä hetkellä - yllä kuvatulla tavalla, kuntoutukseen liittyvien sisältöjen ja osaamistavoitteiden vähäisenä näkyvyytenä lähihoitajakoulutuksessa.

Ammatillisessa koulutuksessa työelämäjaksojen merkitys korostuu kuntoutustyöhön liittyvän osaamisen hankkimisessa. Toisaalta työelämäjaksoilla toimitaan hektisissä tilanteissa, joissa joudutaan priorisoimaan välitöntä hoitotyötä ja aikaa ja tilaisuuksia kuntoutuksen toteuttamiselle ei tule luonnostaan, ja usein näitä ei osata etsiä. Työelämäedustajat kokevat, että ammatillisen koulutuksen käyneillä kuntoutuksen osaaminen ei ole riittävän laajaa. Kuntoutusosaaminen ei myöskään näy Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) julkaisemassa raportissa Ammatillinen osaaminen ja pedagoginen toiminta sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa (Kilpeläinen 2021). Yhteen-veto heikkouksista on esitetty kuviossa 3.

Kuvio 3. Kuntoutuksen koulutuksen heikkoudet toisella asteella

4.2 Ammattikorkeakoulutus

4.2.1 Kuntoutus ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveysalojen tutkinnoissa

Kuntoutuksen koulutusjärjestelmän tehtävänä on tuottaa sitä kuntoutusosaamista, mitä sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmässä tarvitaan. Eniten kuntoutukseen liittyviä sisältöjä on ammattikorkeakoulujen alemmissa tutkintokoulutuksissa fysioterapeutti- toimintaterapeutti- ja kuntoutuksenohjaajakoulutuksessa. Myös apuvälinteknikon ja jalkaterapeutin sekä osteopaatin ja naprapaatin tutkinnot ovat kuntoutusalan tutkintoja. Sosionomikoulutuksessa painottuvat sosiaalisen kuntoutuksen sisällöt. Myös terveysalan muissa koulutusohjelmissa, esim. sairaanhoitajan ja terveydenhoitajan tutkintoon johtavissa koulutuksissa kuntoutuksen sisällöillä on asiakastyön näkökulmasta merkittävä paikka.

Vuosina 2014–2016 toteutetussa kuntoutusalan koulutusten dialogiprosessissa tarkasteltiin myös kuntoutusalan koulutustarjontaa ja tulevaisuuden osaamistarpeita Suomessa (Harra ym. 2016). Loppuraportissa nousee esiin toisaalta kuntoutuksen laaja-alaisen ja vaativan osaamisen tarve ja toisaalta kuntoutuksen koulutuksen pirstaleisuus ja tarve vahvistaa kuntoutuksen kaikille yhteistä osaamista sosiaali- ja terveysalalla. Kuntoutuksen yhteisen osaamisen lähtökohtana on asiakkaan/kuntoutujan arki ja sen tukeminen. Tähän liittyviä keskeisiä käsitteitä ovat asiakkaan/kuntoutujan työ- ja toimintakyky, toimijuus ja osallisuus sekä elinympäristö. Edellä lueteltujen käsitteiden pohjalta kuntoutusalan eri ammattiryhmien on mahdollista löytää yhteiset käsitteet ja ammattikohtaiset painotukset. (Harra ym. 2016.)

Yhtenä esimerkkinä kuntoutusalan koulutuksista, fysioterapian ydinosaamista koskevan kuvauksen mukaisesti fysioterapeuttikoulutuksessa tarkastellaan "ihmistä, hänen toimintakykyään ja liikkumistaan sekä laaja-alaisesti että yksityiskohtaisesti yhteiskunnassa ja ympäristössä toimivana yksilönä" niin, että kuntoutuksen näkökulma toteutuu läpimenevästi koko koulutuksen ajan. Kyseisen tarkastelun keskiössä on toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokittelu, ICF. (Hynynen ym. 2017.) Tämän luokittelun on mahdollista toimia myös muiden sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalojen ammattilaisten toiminnan ja koulutuksen yhteisenä kielenä ja viitekehyksenä. Jotta tähän voidaan päästä, on kehittämisen pohjaksi syytä tarkastella sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan koulutusten tämänhetkisiä vahvuuksia ja heikkouksia.

Karvin 2021 julkaiseman, laajaan valtakunnalliseen aineistoon pohjautuvan raportin mukaan ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveysalan (sote) koulutusten vahvuuksia ovat koulutusten vetovoimaisuus ja sekä tutkintojen suorittaminen tavoiteajassa. Vahvuutena on myös TKI-toiminnan toteuttaminen yhdessä työelämän toimijoiden kanssa. Tuon yhteistyön todettiin ohjaavan tutkinto-ohjelmien sisältöjä ja opinnäytetöitä. (Konkola ym. 2021.) Tässä raportissa hyödynnetyssä aineistossa työelämän toimijat nousivat mielipiteissään Karvi:n raportin tuloksia nostaen esiin myös koulutuksen perustumisen tutkittuun tietoon.

Työelämän edustajat kuitenkin huomioivat, että kuntoutuksen koulutuksien laajuutta tulisi lisätä, jotta ne voisivat tuottaa nykyistä laaja-alaisempaa osaamista ja vastaisivat kansainvälisiä standardeja. Karvin raportissa tuotiin esille myös tutkinto-ohjelmien it-searviointikyselyjen tuloksia. Niiden mukaan digitaalisuutta hyödynnettiin opiskelijoiden ohjauksessa paljon tai melko paljon. Digitaalisia oppimisympäristöjä ja välineitä hyödynnettiin kiinteänä osana etäopetusta ja -työskentelyä, joskin COVID 19-pandemian aktivoimana. Esimerkkinä mainitaan yhteiset alustat, joita hyödynnettiin harjoittelun ohjauksessa ja hanketyössä. (Konkola ym. 2021.)

Sosiaali- ja terveysalan koulutuksen vahvuutena kuvattiin tutkinto-ohjelmien henkilöstön osallistuminen moniammatilliseen verkostotyöhön. Yhteistyön koettiin ohjaavan tutkinto-ohjelmien kehittämistä ja moniammatillisuuden merkityksen korostumista koulutuksissa. (Konkola ym. 2021.) Tässä raportissa hyödynnetyssä aineistossa työelämän toimijat toivat esiin moniammatillisten opintomahdollisuuksien toteutumisen tärkeänä etuna kuntoutuksen ammattikorkeakoulutuksessa ja toivoivat moniammatillisuutta tukevien toimintamallien jatkokehitystä laajemmin koko tutkintoon johtavan peruskoulutuksen ajalle. Työelämän toimijat kokivat, että todellista moniammatillista, tutkintorajoja ylittävää yhteistyötä pitäisi tehdä nykyistä enemmän myös koulutusorganisaatorajat ylittävästi.

Karvin raportissa esitetyn ammattikorkeakoulujen valmistumisvaiheen opiskelijapalautteksen (AVOP) mukaan sote-alan koulutuksen harjoittelun koettiin vahvistavan ammattiin oppimista. Opiskelijapalautteen perusteella harjoittelussa päästiin soveltamaan aiemmin opittua ja yhdessä tekemisen taidot ja yleisön edessä esiintyminen kehittivät. Harjoittelun suorittamisen mahdollisuuksia pidettiin myös kokonaisuutena hyvinä. Myös vuoden 2019 uraseurantakyselyn tulosten mukaan koulutuksen raportoitiin antavan riittävät valmiudet työelämään. Samassa raportissa työelämän edustajat toivat esiin käytännön harjoittelujaksojen sekä muunlaisen työelämäyhteistyön merkityksellisuuden opiskelijoiden ammatilliselle kehitykselle. (Konkola ym. 2021.)

Kuntoutuksen osaamiskeskittymä julkaisi vuonna 2020 raportin kuntoutuksen osaamisen uudistumisen tulevaisuuden näkymistä. Raportti pohjautuu viiteentoista eri puolilla

Suomea toteutettuun työpajaan ja sen tavoitteena oli tuottaa tietoa kuntoutusalan koulutusten kehittämiseksi. Tilaisuuksiin osallistui yli 60 kuntoutuksen asiantuntijaa. Heidän mukaansa tämän hetken vahvuuksia kuntoutusalalla ovat digitalisaation ja erilaisten teknologisten ratkaisujen lisääntyminen kuntoutuksessa. Niiden myötä kuntoutuksen toteuttaminen on monipuolistunut: koneoppiminen ja tekoäly mahdollistavat yksilöllisiä ja asiakaslähtöisiä ratkaisuja samoin kuin etä- ja lähipalvelujen tuomaa hybridimallia kuntoutukseen. (Holvikivi ym. 2020.) Tämän kehityksen tulisi näkyä myös kuntoutuksen koulutuksissa.

Kuntoutuksen osaamiskeskittymän järjestämien sosionomi-, hoitotyön ja kuntoutusalan opettajille 2021 järjestettyjen verkkotyöpajojen osallistujien mukaan kuntoutus on monimuotoistunut ja verkostomainen työ on lisääntynyt toteutuen yli sektorirajojen – monialaisen osaamisen hyödyntäminen mahdollistuu. Lisäksi koettiin, että eri ammattien edustajat tuntevat ja arvostavat toistensa osaamista ja konsultaatioherkkyys sekä monialaiset toimintamallit ovat vahvistuneet. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon koettiin toimivan tiiminä ja omaisten toimivan osana kuntoutusta. Keväällä 2021 toteutetun verkkotyöpajan aikana yhtenä vahvuutena nousi esiin monialaisesti yhteistyössä toteutettu opetus. Toteutus esimerkkejä olivat mm. monialaiset simulaatiot ja ohjattu harjoittelu, erikoistumisopinnot ja monialaiset opinnäytetyöt. Työelämän edustajat toivat kuitenkin esiin, että eri ammattialojen tuntemisessa ja klinisen työn monialaisuudessa on edelleen kehitettävää. Heidän mukaansa olisi tärkeää jäsentää vielä lisää eri ammattikuntien työn sisältöjä ja erityisosaamista, sekä tarkentaa millä osa-alueilla työskentely on limittäistä.

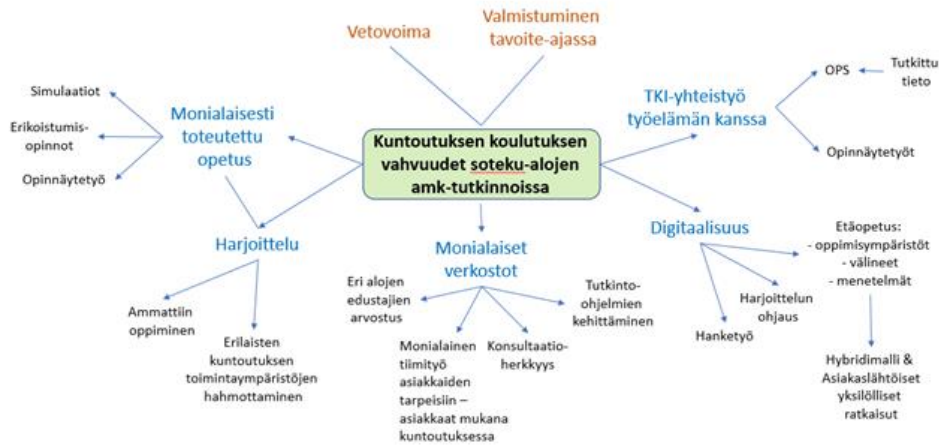
Konkolan ym. (2021) mukaan suomalaisen koulutusjärjestelmän duaalimallia voidaan tarkastella kriittisesti, esimerkiksi kansainvälisen kilpailukyvyn rajoittumisen näkökulmasta. Ammattikorkeakoulujen sitouttamisen tiettyihin koulutusvastuisiin voidaan myös katsoa rajoittavan osaltaan YAMK-tutkintoihin hakeutumista. Heikkoutena nähdään se, että AMK-tutkinnoissa on mahdollisesti sijoitettu moniammatillisia opintoja liian varhaiseen koulutusvaiheeseen, jolloin ne eivät ehkä ole palvelleet parhaalla mahdollisella tavalla moniammatillisuuden kehittymistä. Joissakin tapauksissa moniammatilliset kurssit nähtiin myös ns. päälle liimatuilta. Konkola ym. raportoivat myös, että sosionomin (AMK), geronomin (AMK) ja kuntoutuksen ohjaajan (AMK) tutkintojen eroja voi olla vaikea tunnistaa ja koulutuksista valmistuneiden henkilöiden osaamista voi olla vaikea erottaa toisistaan työelämäänsä sijoittumisen yhteydessä.

Vaikka sote-alalla toteutettua harjoittelua pidettiin pääsääntöisesti vahvuutena, liittyi siihen myös heikkouksia. Ongelmana näyttäytyi, että kaikilla alueilla ei ollut saatavilla riittävää määrää harjoittelupaikkoja ja joissakin yhteyksissä opiskelijoita hyödynnettiin työvoimana. Ilmeinen heikkous oli myös se, että harjoittelupaikkojen tiedottaminen opetussuunnitelmista ja opiskelijoiden osaamisesta jäi usein opiskelijoiden vastuulle.

Opettajien rooli harjoittelun ohjaajana jäi usein vähäiseksi. (Konkola ym. 2021.) Työelämän edustajat näkevät työelämäyhteistyön kehittämisen tärkeänä, mutta opettajien jatkuvasti kaventuvat ohjausresurssit vaikeuttavat sitä. Nykyisillä resursseilla opettajien saattaa olla ajoittain vaikea osallistua opiskelijoiden oppimista tukevien harjoittelujaksojen tai muuta työelämäyhteistyötä koskevaan toimintaan.

Vaikka TKI-toiminnan toteuttaminen yhdessä työelämätahojen kanssa mainittiin aiemmin vahvuutena, oli raportissa kuvattu heikkoutena se, että työpaikkojen mahdollisuus tuoda kehittämiskohteita TKI-toimintaan jäi välillä vähäiseksi. Työelämänäkökulmasta TKI-toiminta koetaan mahdollisuutena, mutta sen aiheuttama koulutusmäärärahojen leikkaus koetaan heikkoutena. Tämä koskee myös kuntoutuksen koulutuksen näkökulmaa TKI-toiminnassa. AVOP-kyselyn mukaan heikkoutena nähdään myös yrittäjyyteen tukemisen riittämättömyys koulutuksen aikana. Lisäksi viitattiin Osaamisella soteen -hankkeen tuloksiin, jonka mukaan sosiaali- ja terveysalan opintopolut voivat muodostua pitkiksi ja sisällöltään päällekkäisiksi. Tämän seurauksena valmistumisiät ovat korkeita. (Konkola ym. 2021.) Tämä ei ehkä kuitenkaan korostu erityisenä ongelmana kuntoutuksen koulutusaloilla.

Kuntoutuksen osaamisen uudistumisen tulevaisuuden näkymiä -raportissa ainoa selkeästi heikkoudeksi mainittu asia oli se, että kuntoutus ja erityisesti monialaisuus ei näy riittävästi sote-alan koulutuksissa. Monialaisuudesta sanottiin, että se ei näy riittävästi edes kuntoutuksen koulutuksissa. (Holvikivi ym. 2020.) Riittävää ei tässä yhteydessä kuitenkaan lähdetty määrittelemään. Työelämän edustajille tehdyssä kyselyssä nousi esiin eri kuntoutusalojen arvostuksen yhteys ammattikorkeakoulu- tai yliopistotasoiseen koulutukseen. Tällä koettiin olevan yhteyttä eri ammattien palkkakehitykseen, joka näkyy käytännössä kuntoutusalan työntekijöiden epätasa-arvoisessa palkkauksessa. Hoitotyön ammattikorkeakoulutuksen vahvuudet ja haasteet ovat samankaltaisia kuin sosionomikoulutuksessa, mutta myös eroavuutta on nähtävissä. Hoitotyön koulutuksen hoidolliset ulottuvuudet ovat vahvat, mutta erityisesti kuntoutuksen järjestelmäosaaminen on heikommin edustettuna kuin sosionomikoulutuksessa. Yhteenvedo kuntoutuksen koulutuksen vahvuuksista sosiaali- terveys- ja kuntoutusalojen ammattikorkeakoulututkinnoissa on esitetty kuviossa 4 ja heikkouksista kuviossa 5.

Kuvio 4. Kuntoutuksen koulutuksen vahvuudet sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalojen ammattikorkeakoulututkinnoissa

Kuvio 5. Kuntoutuksen koulutuksen heikkoudet sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalojen ammattikorkeakoulututkinnoissa

4.2.2 Kuntoutus ylemmissä ammattikorkeakoulututkinnoissa

Ylemmillä ammattikorkeakoulututkinnoilla voidaan nähdä omat vahvuutensa osana kuntoutuksen koulutusta Suomessa. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon vahvuutena on monialaisen yhteistyön ja monialaisten näkökulmien kehittyminen sekä opiskelijoiden TKI-valmiuksien parantuminen. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon koulutusohjelmat ovat olleet jatkuvassa kehityksessä, eivätkä koulutusohjelmien nimet ja sisällöt ole olleet kovin pitkäikäisiä. Kuitenkin jo useiden vuosien ajan on monissa ammattikorkeakouluissa toteutettu kuntoutuksen YAMK-tutkintoja, joiden painopiste on viime vuosina siirtynyt moniammatilliseen suuntaan. Opetussuunnitelmien mukaan tavoitteena on tuottaa omasaamista kuntoutuksen asiantuntijatehtäviin, kehittämiseen ja johtamiseen.

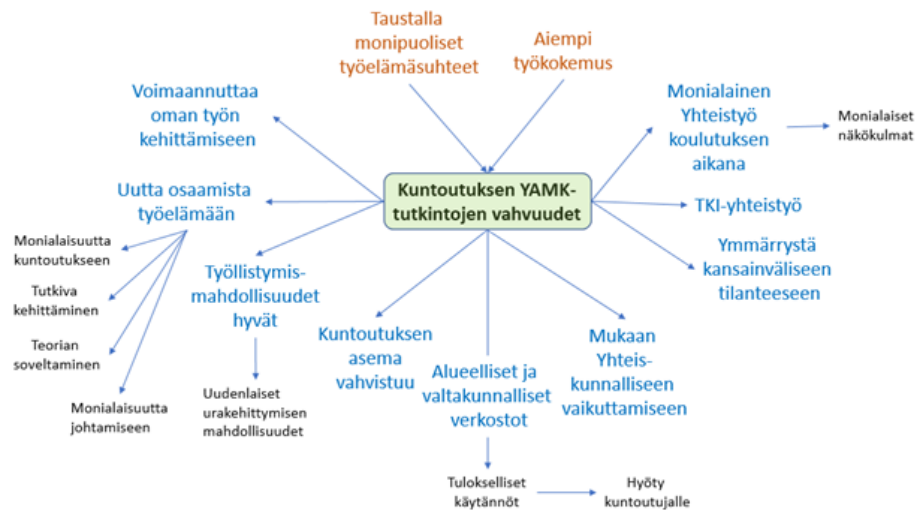
Kuntoutuksen YAMK-koulutusten vastuuopettajat tarkastelivat syksyllä 2021 lukukausittaisessa tapaamisessaan koulutustensa vahvuuksia ja heikkouksia. Heidän näkemyksensä mukaan koulutus voimaannuttaa ammatillaisia kehittämään omaa työtään. Kouluttajien kannalta tämä tarkoittaa jatkuvaa ja aktiivista opetussuunnitelmien uudistamista. Kuntoutusosaamisen koettiin rakentuvat kuntoutumisen prosessin ja kuntoutusjärjestelmän kokonaisuuden ymmärtämisestä. Opiskelijat vievät koulutuksessa omaksuttua uutta tietoa ja käytänteitä innokkaasti työelämään. Koulutuksen kerrottiin palvelevan työelämän kehittämisosaamista antamalla työkaluja tutkivaan kehittämiseen. Kuntoutuksen teoreettisia viitekehyksiä opitaan soveltamaan ammatilaiden ja kuntoutujien kanssa.

Kuntoutuksen YAMK-koulutuksen voimavarana pidettiin opiskelijoiden monipuolisia työelämäsuhteita ja aiempaa työkokemusta. Monialaiset kuntoutuksen YAMK-koulutukset ovat lisänneet monialaisuutta kuntoutukseen, sen kehittämiseen ja johtamiseen. Koulutuksen avulla päästään mukaan myös yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja saadaa ymmärrystä kuntoutuksen kansainvälisestä tilanteesta. YAMK-tutkintojen myötä kuntoutuksen asema on keskusteluun osallistuneiden mukaan vahvistunut. He kertovat työllistymismahdollisuuksien olevan hyvät. Hyvänä pidettiin myös sitä, että koulutus on tuonut ammatillisille uudenlaisia urakehityksen mahdollisuuksia. Koulutuksen kehittämisessä tehdään yhteistyötä ammattikorkeakoulujen välillä, mutta myös yliopistojen kanssa. Opintojen aikana syntyy alueellisia ja valtakunnallisia kuntoutuksen osaajien toimintaa kehittäviä verkostoja. Opiskelijat kehittävät työyhteisöissään ja verkostoissaan hyvää ja tuloksellista käytäntöä ja palveluja, mitkä edistävät kuntoutujan toimintakykyä ja hyvinvointia yhteiskunnassa.

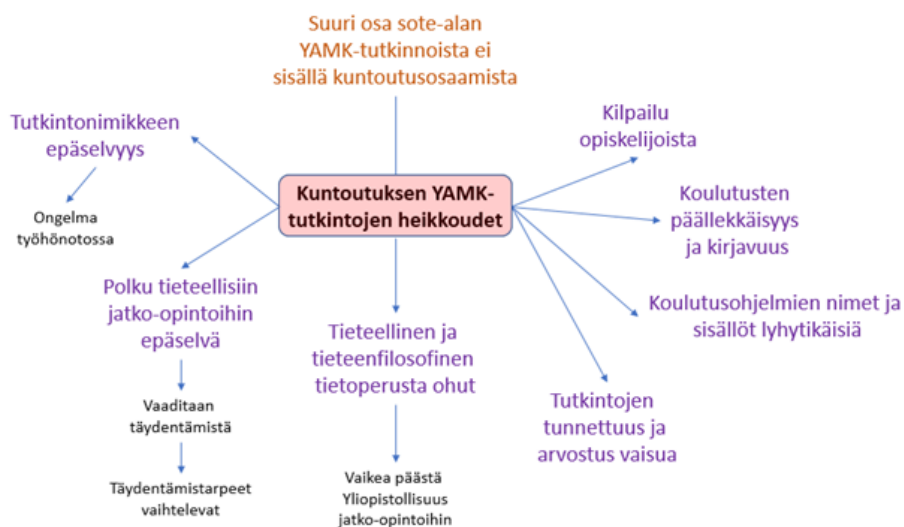
Osa kuntoutuksen YAMK-koulutuksen vastuuopettajista toi esille myös päinvastaisia näkemyksiä verrattuna edellä esitettyyn. Esimerkiksi tutkintojen tunnettavuus ja arvostus nähtiin vielä vaisuna. Myös tieteellisten menetelmien ja tieteenfilosofisen tietoperustan kerrottiin jäävän ohueksi. Edelliset tekijät lienevät vaikuttamassa siihen, että YAMK-tutkinnon suorittaneiden kerrottiin olevan vaikea päästä yliopistollisiin jatko-opintoihin. Polku tieteellisiin jatko-opintoihin nähtiin epäselvänä. Menetelmäopintojen täydentämistä vaaditaan, mutta samaan aikaan yliopistojen ja tiedekuntien välillä on eroja siinä, miten paljon täydentäviä opintoja tarvitaan ja mitkä ovat tieteellisen jatkokoulutuksen vaatimukset.

Suurena ongelmana pidettiin YAMK-tutkintojen tutkintonimikkeisiin liittyvää epäselvyyttä. Nykyinen tilanne voi johtaa työhönottajan näkökulmasta harhaanjohtavaan päätelmään hakijan taustaopinnoista. Vastuuopettajat kaipasivat lisäksi valtakunnallista koulutuksen laadun arviointia. Myös kilpailu opiskelijoista sekä ammattikorkeakoulujen eri tutkintojen ja eri ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen tutkintojen välillä koettiin haasteena. Koulutuksissa kerrottiin tällä hetkellä olevan päällekkäisyyksiä ja niitä nimettiin keskenään kirjaviksi.

Sosiaali- ja terveysalan ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot antavat valmiuksia sosiaali- ja terveyspalvelujen ja hyvinvointia edistävän toiminnan arviointiin, kehittämiseen ja johtamiseen. Suuri osa tutkinnoista ei kuitenkaan sisällä kuntoutusjärjestelmään, kuntoutukseen tai kuntoutumiseen liittyviä opintoja. Jo edellä esitetty ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tunnustaminen osaksi etenevää urapolkua koetaan kyseisen koulutuksen heikkoudeksi, koska valtakunnallisesti puuttuu yhtenevä ja alueellisesti tasa-arvoinen malli siitä, miten YAMK-tutkinnon suorittanut voi hyödyntää opintojaan esimerkiksi hakiessaan yliopistoon tieteelliseen jatkokoulutukseen. Yhteenvedo kuntoutuksen YAMK-tutkintojen kuntoutuksen koulutuksen vahvuuksista ja heikkouksista on esitetty kuvioissa 6 ja 7.

Kuvio 6. Kuntoutuksen ylempien ammattikorkeakoulututkintojen kuntoutuksen koulutuksen vahvuudet

Kuvio 7. Kuntoutuksen ylempien ammattikorkeakoulututkintojen kuntoutuksen koulutuksen heikkoudet

4.3 Yliopistokoulutus

4.3.1 Sosiaalityön koulutus

Yliopisto- ja ammattikorkeakoulutasoisen sosiaalialan ja sosiaalityön peruskoulutuksen tilanne ja haasteet kuntoutuksen osalta ovat ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa lähtökohdiltaan ja haasteiltaan varsin samankaltaisia. Molempien osalta voidaan sanoa, että nykytilanteen ja tulevaisuuden osalta osaamisen vahvistamisen mahdollisuudet liittyvät lähinnä lisä- ja täydennyskoulutukseen. Yhteistyö keskeisten kuntoutusta järjestävien ja tuottavien tahojen kanssa on paikoitellen sellaista, että vahva keskusteluyhteys ja yhteistyömahdollisuudet ovat olemassa, samoin korkeakouluyhteistyötä on jo olemassa. Kuntoutuksen sisältötuntemukseen ja osaamiseen sisältyy haasteita. Yliopistojen sosiaalityön koulutuksen ja sosiaalityö- oppiaineessa maisteriopintoihin ei sisälly varsinaisia kuntoutus- nimikkeellä olevia opintoja sosiaalisen kuntoutuksen vapaasti valittavia vaihtoehtoisia opintoja lukuun ottamatta.

Sosiaalityön opetuksen yleinen ja laaja-alainen näkökulma sivuaa kuntoutuksen kysymyksiä, mutta opintopolkuja ei varsinaisesti kuntoutuksen suuntaan ohjata eikä eriytetä, mutta opiskelijoilla on mahdollisuus intressiensä pohjalta suuntautua kuntoutuksen kysymyksiin ja saada tarvittavaa tietoa yliopiston eri oppiaineista (esim. opin näytetyöt). Yliopistoissa professori, tutkija- ja opetushenkilöstön virkojen täytössä (sosiaalityö) kuntoutusosaamista ei ole pidetty erityisenä meriittinä, eikä se ole kuulunut sosiaalityön koulutuksen painopistealueisiin. On ollut jopa aikoja, jolloin joidenkin professorien viranhaltijoiden näkökulmasta kuntoutukseen liittyvä osaaminen ja tutkimustoiminta eivät kuulu sosiaalityön sisältöön ja alaan.

Sosiaalityön opetuksesta ja oppiaineesta saatujen vastausten perusteella kuntoutus on tällä hetkellä selvästi sosiaalityön osaamisen ja tutkimuksen osa-alue, mutta varsinaisesti sen osa-alueiden tuntemus ja järjestelmäymmärrys on yksittäisten opetushenkilöstöön kuuluvien työntekijöiden varassa, ja perustuu heidän henkilökohtaisiin tutkimus- ja osaamisintresseihinsä. Kuntoutukseen liittyvä opetusyhteistyö eri tieteenalojen välillä on varsin vaatimatonta (esim. lääketiede, sosiaalipolitiikka ja sosiaalityö). Kuntoutukseen liittyviä kysymyksiä käsitellään vaihtelevasti eri opinto- ja asiakokonaisuuksien yhteydessä. Varsinaisesti kuntoutuksen nimellä kulkevia temaattisia kokonaisuuksia ei juurikaan ole kuin yksittäisinä opintojaksoina. Yliopistoja on toteuttamassa kuntouttavan sosiaalityön erikoistumiskoulutusta (Sosnet-yhteistyö: Lapin yliopisto, Tampereen yliopisto ja Turun yliopisto).

Kuten alussa todettiin, mainittu tilanne huomioon ottaen kuntoutuksen koulutuksen edistämisen mahdollisuudet liittyvät niin ammattikorkeakouluissa kuin yliopistoissakin lähinnä täydennys- ja erikoistumiskoulutukseen sekä yliopistojen sivuaineopintojen mahdollisuuksiin osana sosiaali- ja terveysalan tutkintoja. Edellä mainittuihin koulutuksiin panostaminen ja niiden kehittäminen antaisi nykyistä vahvempaa selkänokkaa myös ammattikorkeakoulujen kuntoutukseen liittyvälle TKI-toiminnalle, yliopistojen tutkimukselle sekä niihin liittyvälle korkeakouluyhteistyölle. Vallitsevat koulutusrakenteet ja valtion ohjausmekanismit eivät ole yhteistyöhön liittyviä ratkaisuja riittävästi tukeneet (rahoitus, normiohjaus, informaatio-ohjaus, ohjelmaperustainen ohjaus). Tavallisesti yhteistyö tapahtuu hankemuotoisen ja määräaikaisen kehittämisen puitteissa.

4.3.2 Lääketiede

Lääketieteellisissä tiedekunnissa kuntoutuksen koulutuksen käytännöissä on eroja. Vahvuutena pidettiin yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa, mutta sitä voisi vastauksien mukaan olla enemmän. Yhteistyön määrä vaihtelee eri yliopistoissa ja keskityy vain muutamille erikoisaloille (esim. yleislääketiede, geriatria, fysiatria). Kuntoutuksen opetuksen vahvuuksina pidetään yhteyksiä palvelujärjestelmään (esim. Kela) sekä lähtökohtaisesti mahdollisuuksia monialaiseen ja ammattien väliseen yhteistyöhön. Tampereella vahvuudeksi arvioitiin kuntoutuksen opetuksen jatkumo läpi opintojen ja luonteva integroituminen eri erikoisalojen opetukseen. Neurologisen kuntoutuksen opetuksen vahvuudeksi Helsingissä mainittiin moniammatillisen tiimin sitoutuminen opetukseen. Helsingin yliopiston vahvuutena on kolme kuntoutukseen liittyvää osa-aikaista professuuria (kuntoutus ja neurologinen kuntoutus, fysiatria).

Kuntoutuksen koulutukseen liittyen tiedekuntien välinen yhteistyö on vähäistä. Kuopiossa yleislääketieteen järjestämässä kuntoutuksen opetuksessa on mukana sosiaalityön opiskelijoita. Helsingissä on alkanut valinnainen kuntoutuksen syventävä kurssi, joka on yhteinen lääketieteen tiedekunnan lääketieteen, psykologian, logopedian ja soteriaohjelman sekä valtiotieteen tiedekunnan sosiaalityön kanssa. Turun yliopiston ja Åbo Akademin logopedian koulutusohjelmiin kuuluu 12 h audiologian koulutusta, jossa käsitellään myös kuulon kuntoutusta. Kuopiossa on alkamassa filosofisessa tiedekunnassa logopedian koulutus, jolloin lääketieteellisen tiedekunnan kanssa tulee yhteistyötä kuuloon ja kommunikaatioon liittyen.

Kuntoutukseen liittyvää koulutusyhteistyötä oppiaineiden välillä pidettiin liian vähäisenä. Eri oppiaineet toivat esiin opetusajan rajallisen määrän, jolloin painopiste on diagnostiikassa ja kuntoutus jää vähemmälle. Useimpien erikoisalojen kouluttajien näkemyksen mukaan kuntoutuksen osuus tulisi ensisijaisesti olla integroituna kunkin eri-

koisalan opetukseen. Esimerkkeinä tästä ovat silmätautien, korva-, nenä- ja kurkkutautien, lastenneurologian sekä keuhkosairauksien opetuskäytännöt. Kouluttajien mukaan lääkinnällisen ja ammatillisen kuntouksen asioita käydään läpi luento-, ryhmä- ja opetuspoliklinikoiden opetuksessa.

Fysiatrია, geriatria, yleislääketiede sisällyttävät kuntoutuksen opetusta omana oppiaineena opetustapahtumissa. Näiden erikisalojen välillä on myös opetusyhteistyötä seminaarien tai teemapäivien merkeissä esim. Helsingissä, Oulussa, Tampereella ja Kuopiossa. Turussa fysiatrია ja ortopedia järjestävät yhteisen seminaarin selkäpotilaan teemaan liittyen. Helsingissä järjestetään työterveyshuollon, yleislääketieteen, fysiatrian, geriatrian, kuntoutuksen ja neurologisen kuntoutuksen kanssa 6. vuoden opiskelijoille kuntoutusviikko, jossa on mukana myös Kelan ja vakuutusyhtiöiden edustajia sekä moniammatillisen tiimin jäseniä. Opetuksissa käytetään hyväksi moniammatillisuutta ja -alaisuutta myös neurologisen kuntoutuksen opetuksessa Helsingissä, geriatrian opetuksessa Tampereella, yleislääketieteen opetuksessa Kuopiossa ja kuntoutuksen opetuksessa Oulussa.

Heikkoutena nähtiin kuntoutuksen näkökulman hautautuminen ”kovemman medisiinan” alle. Tutkintorakenteet ovat hyvin tiukkoja, jonka vuoksi perusopetuksessa arvioitiin olevan liian vähän aikaa kuntoutukselle. Turussa kuntoutuksen opetuksen määrää pidettiin marginaalisena ja opiskelijoiden arvioitiin saavan hyvin suppean käsityksen kuntoutusjärjestelmästä ja kuntoutuksen muodoista. Vaikeavammaisten kuntoutusta ei myöskään käsitellä järjestelmällisesti. Näiltä osin lääketieteellisen kuntoutuksen alla osa haasteista on samankaltaisia kuin mitä sosiaalityön ja ammattikorkeakoulutasoisen kuntoutuksen koulutuksen kanssa. Kuntoutuksen käytännön live-opetus puuttuu tai sitä on vähän. Vaikka kuntoutuksen opetuksen integroitumista eri erikisaloille pidettiin hyvänä, niin esitettiin myös ehdotus, että opetus integroitaisiin eri erikisaloille yhden koordinoivan erikisalan kautta (esim. fysiatrია tai yleislääketiede). Moniammatillisen kuntoutustiimin perusteellista esittelyä opiskelijoille toivottiin. Työelämän edustajat toivat esiin, että lääkäreiden kuntoutusosaamisessa ja -ymmärryksessä on suuria eroja.

4.3.3 Psykologia

Helsingin yliopiston psykologian koulutusohjelmassa on erilaisia kuntoutukseen ja interventioihin liittyviä kursseja kandidaatin aineopinnoista maisterivaiheen syventäviin työelämätaitoihin saakka. Valtaosa kuntoutusta ja interventioita käsittelevästä opetuksesta liittyy lääkinnälliseen kuntoutukseen, mutta myös ammatillista, sosiaalista ja kasvatuksellista kuntoutusta käsitellään. Maisterivaiheen 5 kk harjoittelussa kuntoutus ja interventiot ovat keskeisellä sijalla.

Vahvuutena on kuntoutuksen opetuksen sijoittuminen koko opintojen ajalle. Keskeinen vahvuus on myös viime vuosina interventioihin liittyvän opetuksen huomattava lisääntyminen maisterivaiheen ”Psykologiset interventiot” -kokonaisuudessa. Tältä osin yhteistyö on lisääntynyt merkittävästi kliinisen kentän ja yliopiston välillä ja opiskelijat saavat konkreettisia työvälineitä, joita pystyvät suoraan hyödyntämään jo ensimmäisissä työpaikoissaan.

Heikkoutena on kuntoutuksen opetuksen pirstaleisuus, kuntoutuksen teemoja käsitellään usein alisteisina muulle opetukselle. Toinen selkeä heikkous on moniammatillisen kuntoutuksen opetuksen puuttuminen lähes kokonaan, joskin kohentumista on tapahtunut kuluneen vuoden aikana.

Eroja eri yliopistojen välillä on erityisesti ns. klinikkaopetuksen osalta. Psykologian opetuksessa käytetään esim. Tampereen yliopistossa klinikkaopetusta, jossa potilaat käyvät esim. neuropsykologisessa kuntoutuksessa yliopiston klinikassa. Vastaavaa toimintaa on myös Turun yliopistossa. Helsingin yliopistossa on tehty linjaus, ettei erillistä klinikkaopetusta psykologian koulutusohjelmassa järjestetä, vaan tavoitteena on aidon yhteistyön kehittäminen Helsingin yliopistollisen sairaalan eri klinikoiden kanssa.

4.3.4 Logopedia

Lääkinnällinen, ammatillinen, sosiaalinen ja kasvatuksellinen kuntoutus tulevat tutuiksi jo logopedian perusopinnoissa, joihin kuuluu mm. opintojakso Kuntoutuksen perusteista. Logopedian opinnoissa kuntoutusta käsitellään läpi kandi- ja maisteritutkinnon niin teoreettisen logopedian, kliinisten opintojen kuin menetelmäopintojenkin kursseilla. Interventiot ja niiden vaikuttavuus käsitellään häiriökohtaisilla kursseilla ja vielä kohdennetusti Logopedisten interventioiden vaikuttavuus -kurssilla. Suuri osa opinnäytteistä tehdään myös kuntoutukseen nivoutuvista aiheista. Syventävissä opinnoissa on tarjolla enimmäkseen juuri kuntoutukseen nivoutuvia vaihtuva-alaisia opintojaksoja.

Kuntoutuksen käsittelyssä ensisijalla on lääkinnällinen kuntoutus, mutta muutkin kuntoutuksen muodot tulevat esiin opetuksen tapausesimerkkien ja esim. kliinisten harjoitteluiden asiakkaiden yksilöllisten tilanteiden kautta. Kliinisissä opinnoissa kuntoutuksellinen näkökulma on käytännössä aina mukana. Mikäli harjoittelussa ei toteuteta kuntoutusta, on yleensä kyseessä kuntoutuksen mahdollisuuksia kartoittavasta arvioinnista. Jokainen opiskelija pääsee opintojensa aikana työskentelemään moniammatillisessa työryhmässä ja moniammatillisuus on yhtenä keskeisenä teemana logopedian syventävien opintojen Puheterapeutin syventävät kliiniset taidot -opintojaksolla. Jo kandidaattivaiheen kolmesta kliinisestä jaksosta kahdessa työskennellään asiakkaan kanssa.

Kuntoutusta opetetaan nykyisin aiempaa systemaattisemmin. Yhteistyö kuntoutuksen opettamisessa eri oppiaineiden kesken näkyy toistaiseksi lähinnä uudessa Kuntoutuksen syventävässä moniammatillisessa opintojaksossa. Spesifimpi interventioon liittyvä yhteistyökurssi on myös hammaslääketieteen kanssa. Kliinisissä opinnoissa harjoitellaan asiakashaastattelun tekniikoita psykologian koulutusohjelmasta saatavien tuntiopettajien johdolla. Logopedian koulutusohjelmassa opiskellaan pakollisina opintoina myös toisten tieteenalojen opintoja (lääketiede ja psykologia), joissa on paljon kuntoutukseenkin liittyviä teemoja. Tarve kouluttautumiseen moniammatillisessa kuntoutuksessa tulee jatkuvasti esiin ja se on myös luontainen kenttä laajemman yhteisen, integroidun opetuksen järjestämiselle.

4.3.5 Terveystieteet

Terveystieteiden vahvuutena on se, että niissä on mahdollista opiskella yliopistossa kuntoutuksen spesifinen tutkinto fysioterapiassa sekä kuntoutukseen liittyviä opintoja geneerisessä tutkinnossa (hoitotiede). Lisäksi terveystieteiden opettajankoulutuksessa (pääaine fysioterapia JY:ssä, muissa viidessä yliopistossa hoitotiede) koulutetaan terveystieteiden opettajia. Erityisesti JY:ssä opettajankoulutusta tarkastellaan laaja-alaisesti kuntouksen näkökulmasta ja maisteriohjelmiaan voi hakeutua suorittamaan minkä tahansa kuntoutusalan tai liikunnanohjaajan amk-tutkinnon.

JY on Suomen ainoa liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta, joka tarjoaa kandi-, maisteri- ja tohtorikoulutuksessa sisältöjä mm. fysioterapiasta, biomekaniikasta, liikuntafysiologiasta, erityisliikunnasta (Liikuntatieteellinen tiedekunta 2021). Tiedekunta mahdollistaa siten mm. fysioterapeuttien (tai jonkun muun kuntoutusalan tai liikunnanohjaajan amk-tutkinnon omaavien) jatkokouluttautumisen asiantuntija-, opetus- ja tutkimustehtäviin. Terveystieteelliset (liikuntatieteellisessä tiedekunnassa) kuntoukseen liittyvät opintosuunnat ovat: terveystieteellinen kasvatus, gerontologia, fysioterapia, liikuntalääketiede. Lisäksi liikuntatiedettä opiskelevat voivat halutessaan opiskella kuntoutukseen liittyviä opintoja tiedekunnan opintoina tai alueellisesti EduFutura opintoina, jotka toteutetaan JAMK ja GRADIA-yhteistyössä. EduFutura kuntoukseen liittyvät kandi- ja maisterivaiheen opinnot ovat avoimia kaikille opiskelijoille. JY:ssä kuntoukseen liittyvissä koulutuksissa käsitellään ammatillista, lääkinnällistä, sosiaalista ja kasvatuksellista kuntoutusta, mutta terveystieteessä koulutuksessa painotus on kuitenkin selvimmin lääkinnällisessä kuntouksessa. (MOKUVE-hanke 2021.)

Kuntoutukseen liittyviä opintoja ja monitieteistä yhteistyötä Jyväskylän (fysioterapia) ja Oulun yliopistoiden sekä Oulun ammattikorkeakoulun kesken tehdään ProKuntoutus -monialaisen (fysioterapia, hoitotiede) ja asiakaslähtöisen kuntoutuksen opintokokonai-

suuden (25-30 op) toteuttamisessa. Lisäksi monitieteistä yhteistyötä tehdään Jyväskylän, Itä-Suomen, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistoissa ja Åbo Akademin kanssa terveystieteiden opettajankoulutuksen (fysioterapia, hoitotiede) alueella.

Oulun yliopiston vahvuutena on GeroNursing Centre (GNC) tutkimus- ja osaamiskeskus, joka tutkii kuntoutumista edistävää hoitotyötä ja tarjoaa kuntoutumista edistävän hoitotyön koulutusta tutkinto-opiskelijoille ja täydennyskoulutuksena terveydenhuollon ammattilaisille ja kansalaisille.

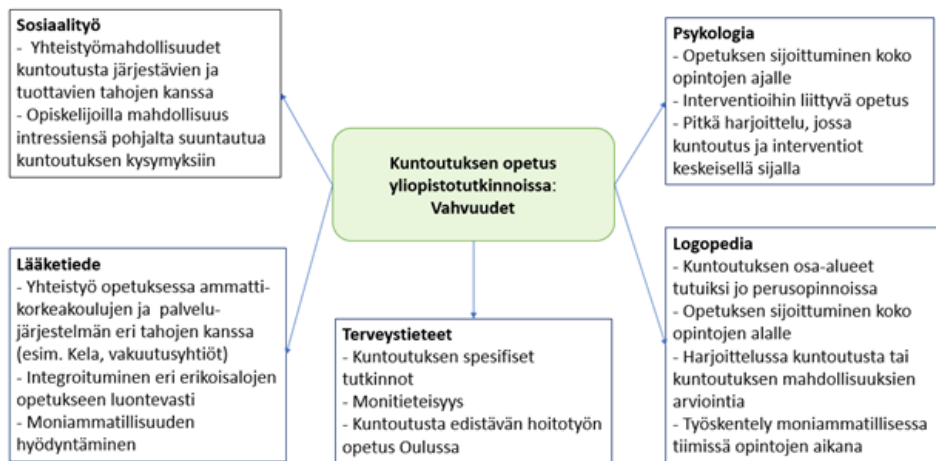
Kuntoutusta pidetään terveystieteen alalla omana itsenäisenä kokonaisuutena, omana tieteenalana, jolla on selkeästi oma tieteen paradigmat (Kuntoutusparadigman kehitys; Kuntoutuksen tutkimisen kehittämisohjelma 2003. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2003:19). Suomessa tätä itsenäistä roolia tulee vahvistaa, kuitenkin siten, että rajapinnat muiden tieteiden aloille huomioidaan sekä yhteistyötä kehitetään. Kuntoutuksen läheisesti liittyvillä tieteenaloilla on omia alan keskeisiä käsitteitä, viitekehyksiä, malleja ja teorioita. Näiden eri tekijöiden yhteen saattaminen ja ymmärtäminen kokonaisuutena saattaa aiheuttaa haasteita.

Koulutuspolku fysioterapeutista terveystieteiden maisteriksi (pääaineena fysioterapia) JY:ssä vaatii 120 op:n maisteriopintojen lisäksi täydentäviä opintoja (26 op) esimerkiksi kieliopintoja. Koulutus perustuu tieteeseen ja koulutuksen jälkeen valmistuvalla on erinomainen osaaminen tutkimusmenetelmistä, näyttöön perustuvuudesta ja tieteellisestä toiminnasta (Fysioterapian maisteriohjelma 2021). Hoitotieteessä Itä-Suomessa, Tampereella ja Turussa opintopolku AMK opinnoista maisteriohjelmaan vaatii täydentäviä opintoja vähintään 60-80 opintopistettä (Hoitotiede 2021a,b). Oulun yliopistossa (OY) ja Åbo Akademiassa sosiaali- ja terveysalan alemmalla korkeakoulututkinnolla voi hakea suoraan hoitotieteen maisteriohjelmaan.

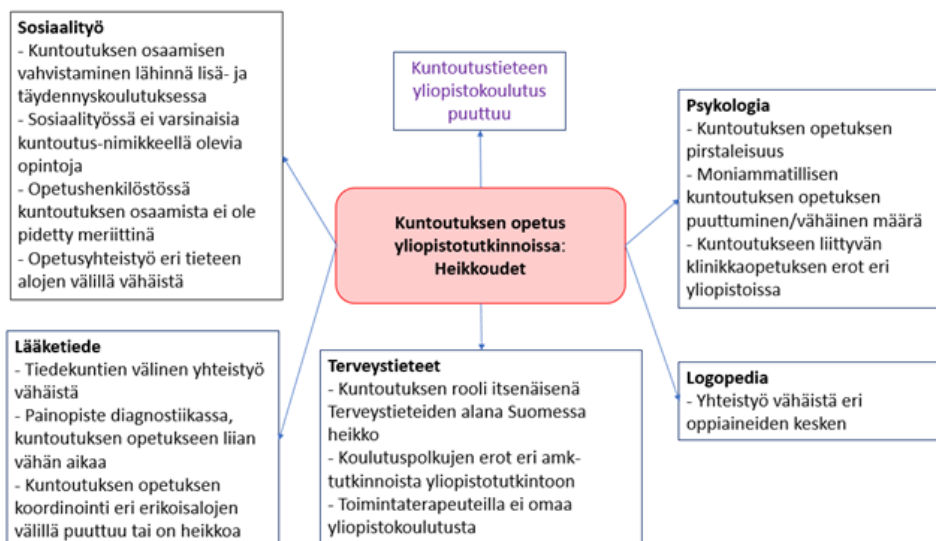
Yliopistokoulutuksen heikkous on, että toimintaterapeuteilla ei ole mahdollisuutta opiskella omalla alallaan yliopistossa Suomessa. Yliopistokoulutukseen tulee hakea ulkomaille (Liikuntatieteellinen tiedekunta 2021; Toimintaterapeuttiliitto 2021). Yliopistotoimintaterapeuttien koulutus alkoi Jyväskylän yliopistossa vuonna 1998, mutta mm. yliopistokoulutuksen rahoitusten leikkausten myötä Jyväskylän yliopisto lopetti koulutuksen ja opintoihin sisäänotto lopetettiin vuonna 2009 (Nykänen & Kuosa 2019). Toimintaterapeuttien oman alan yliopistokoulutuksen ja jatko-opintojen mahdollisuuden puute eroaa selvästi muiden Pohjoismaiden käytännöistä, joissa toimintaterapiaa voi opiskella yliopistossa maisteri- ja tohtoritutkintoihin saakka (ks. luku 2.5).

On huomioitavaa, että varsinainen kuntoutustieteen yliopistokoulutus puuttuu kokonaan. Erilaisia linkityksiä kuntoutukseen kuuluu esimerkiksi terveystieteisiin, mutta erillinen kuntoutuksen painottuva poikkitieteellinen mahdollisuus puuttuu, joka koetaan heijastuvan negatiivisesti koko alan kehitykseen, sekä vaikeuttavan eri koulutusaloilta

tulevien etenemisen monialaisen kuntoutuksen maisteri- ja tohtoritason opintoihin. Yhteenveto kuntoutuksen vahvuuksista ja heikkouksista yliopistotutkinnoissa on esitetty kuvioissa 8 ja 9.

Kuvio 8. Kuntoutuksen koulutuksen vahvuudet yliopistotutkinnoissa

Kuvio 9. Kuntoutuksen koulutuksen heikkoudet yliopistotutkinnoissa

4.4 Jatkuva oppiminen ja täydennyskoulutus

Osaamisen kehittämisessä tarvitaan jatkuvaa vuoropuhelua niin työelämän, järjestöjen kuin koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden välillä. Tämä mahdollistaa osaamisen kehittämisen vastaamaan työelämätarvetta yhteiskunnan muuntuviissa tilanteissa. Työelämän edustajat ovat nostaneet erilaiset jatkuvan oppimisen mahdollisuudet yhdeksi tärkeäksi osaksi kuntoutuksen koulutukseen liittyen. Jatkuvan oppimisen kokonaisuudesta löytyy paljon vahvuuksia, joiden kautta kuntoutuksen osaamista voidaan kehittää työelämätarpeita kuunnellen, mutta myös heikkouksia, jotka heikentävät mahdollisuuksia lisätä alalla toimivien osaamista.

Erilaiset peruskoulutuksen jälkeiset kohdennetut koulutukset kiinnostavat ja niistä saadaan lisäosaamista. Lähtökohtaisesti usealla kuntoutuksen alalla lisä- ja täydennyskoulutuksen saaminen on kallista, kun otetaan huomioon kaikki koulutuksesta aiheutuvat kustannukset. Työnantajatahojen määrärahat koulutuksiin on rajalliset ja siksi kustannukset voivat jäädä osittain tai kokonaan työntekijän vastuulle. Omaa osaamista tulisi pystyä arvioimaan ja kehittämään systemaattisesti. Monet kuntoutuksen kentän osa-alueet ovat sellaisia, että pelkkä perustason osaaminen ei riitä. Erilaisiin laajempien kokonaisuuksien suorittamiseen tarvitaan työnantajan sitoutumista, sekä mahdollisuus urakehitykseen, joka kliinisessä työssä on usein vähäinen.

Erilaisia jatkuvan oppimisen tuotteita on paljon, mutta ne jakaantuvat epätasaisesti niin alueellisesti kuin eri ammattikuntien kesken. Esimerkiksi lääkäreille suunnatut kuntoutuksen koulutukset ovat vähissä tai osallistuminen niihin ei kiinnosta. Usealle ammattikunnalle tarjontaa on jo niin paljon, että koulutustarjonnan kokonaisuuden hahmottaminen on vaikeaa. Koulutuksen sisällöissä on paljon eroja, koska niistä puuttuu valtakunnallinen laatukriteeristö. Osaamisen lisäämistä tulisi tapahtua myös monialaisesti. Urapolut ovat mitä moninaisempia, kun osaamista pyritään saamaan omaan työtehtävään tai omiin kiinnostuksen kohteisiin. Osittain urapolkua mutkistaa se, että selkeää kuntoutukseen suuntautuvaa koulutusta ei ole saatavilla, vaan osaamista haetaan pirstaleisesti erilaisista suppeammista ja laajemmista kokonaisuuksista.

4.5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Kuntoutuksen näkökulmasta ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen vahvuudet ovat ammattialaan ja professioihin liittyvien ja varsin laaja-alaisen valmiuksien varmistami-

sessä. Kuntoutuksen kysymyksiä sivutaan eri kokonaisuuksien yhteydessä, mutta esimerkiksi ammattikorkeakoulutuksessa, sosionomi- ja sosiaalityön koulutuksessa ja lääketieteellisessä koulutuksessa varsinaisia kuntoutus- nimikkeen alla olevia kokonaisuuksia on vähän, niitä ei ole paljon tutkintorakenteissa ja luonteeltaan ne ovat usein myös vapaasti valittavia. Koulutuspolkujen ja työelämäs

sä etenemisen kannalta selkeänä heikkoutena on monitieteisten kuntoutuksen tieteellisen jatkokoulutuksen (tohtorikoulutus) opintojen vähäisyys. Kuntoutuksen koulutuksen parhaat edistämisedellytykset lienevät yliopisto- ja ammattikorkeakoulutuksen osalta erityisesti lisä- ja täydennyskoulutuksessa sekä sivuaine- ja vapaasti valittavissa opinnoissa. Toisen asteen roolitus ja mahdollisuudet kuntoutukseen liittyvissä koulutuksissa liittynevät lähinnä toisen asteen tutkinnon omaavien erikoistumiskoulutuksiin. Lisäksi yhteistyö eri koulutustasojen ja -instituutioiden välillä luovat hedelmällistä pohjaa koulutuksen edistämiseksi. Koulutuspolkuja ja koulutuksen sisältöjä tarkasteltaessa kuntoutuksen näkökulmasta yksi keskeinen kysymys on se, miten riittävä kuntoutuksen järjestelmäosaaminen (lainsäädäntö, käytännöt, ajattelu- ja toimintatapa) saadaan varmistettua läpi koulutusjärjestelmän. Toinen keskeinen kysymys on, miten erityisesti tietoa kuntoutuksen näyttöön perustuvista käytännöistä saadaan lisättyä ja osaamista edistettyä (esimerkiksi tuettu työllistyminen, mini-interventiot, integroitujen palvelujen ja tuen muotojen merkitys päihde- ja mielenterveyskuntoutuksessa jne.).

Kolmas osaamisen kannalta keskeinen kysymys liittyy eri kuntoutusmuotojen ja kuntoutumisen koordinointiin (case management), vastuukysymyksiin, yhteistyöhön ja tiimityöskentelyyn. Neljäs kysymys on se, mitkä ovat koulutusjärjestelmän resurssit, mahdollisuudet ja edellytykset vahvistaa ja tukea sitä osaamista, mitä tulevien sosiaali- ja terveystieteiden sekä sosiaalivakuutuksen koordinaatio ja toimeenpano kuntoutuksen osalta edellyttävät (kuntoutuksen yksi iskulausehan on ollut, se että kuntoutukseen liittyvän "portinvartijoinnin" jälkeen kuntoutusta toimeenpantaessa ja toteutettaessa niin yksilö kuin järjestelmä hyötyvät). Mitä edellytyksiä koulutusjärjestelmällä on tukea muutosta, ja mitä edellytyksiä valtiovallalla on ohjata esimerkiksi ohjelmaperusteisen ohjauksen avulla koulutusta (myös kuntoutuskoulutusta) sujuvan toimeenpanon takaamiseksi? Kuntoutuksen koulutuksen heikkouksia ja vahvuuksia on esitelty erityisesti työelämänäkökulmasta kuvioissa 10 ja 11.

Kuvio 10. Kuntoutuksen koulutuksen vahvuudet työelämäedustajien näkökulmasta

Kuvio 11. Kuntoutuksen koulutuksen heikkoudet työelämäedustajien näkökulmasta

Lähteet

- Fysioterapian maisteriohjelma. 2021. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <https://opinto-opas.jyu.fi/2021/fi/koulutus/ftemaisterikou/>. Luettu 23.11.2021.
- Hoitotiede 2021a. University of Eastern Finland. Saatavilla: <https://www.uef.fi/fi/koulutus/hoitotiede>. Luettu 23.11.2021.
- Hoitotiede, terveystieteiden koulutus 2021b. Tampereen yliopisto ja Tampereen ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <https://www.tuni.fi/fi/tule-opiskelemaan/hoitotiede-terveystieteiden-koulutus>. Luettu 23.11.2021.
- Hakala, R. Tahvanainen, S. Ikonen, T. & Siro A. 2011. Osaava lähihoitaja 2020. Sosiaali- ja terveysalan perustutkintokoulutuksen kehittämisstrategia. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2011:6. Saatavilla: <http://docplayer.fi/3982904-Osaava-lahihoitaja-2020.html>. Luettu 20.10.2021.
- Harra, T. Holvikivi, J. Hyrkkänen, U. Immonen, M. Kiviaho-Tiippa, A. Pikkarainen, A. Sallinen, M. & Sihvonen, S. 2016. Kuntoutusalan koulutuksen uudistaminen ammattikorkeakouluissa. Dialogityöskentelyn tulokset. Saatavilla: <https://www.theseus.fi/handle/10024/113478>. Luettu 10.11.2021.
- Holvikivi, J. Huovinen, J. Katajapuu, N. Kinnunen, A. Kiviaho-Tiippa, A. Kuisma, R. Kärkkäinen, R. Leskelä, J. Lähteenmäki, M-L. & Lällä, K. 2020. Kuntoutuksen osaamisen uudistumisen tulevaisuuden näkymiä. Metropolia ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <https://www.theseus.fi/handle/10024/353423>. Luettu 20.10.2021.
- Hynynen, P. Häkkinen, H. Hännikäinen, H. Kangasperko, M. Karihtala, T. Keskinen, M. Leskelä, J. Liikka, S. Lähteenmäki, M-L. Markkola, K. Mämmelä, E. Partia, R. Piirainen, A. Sjögren, T. & Suhonen, L. 2017. Fysioterapian ydinosaaminen. Suomen fysioterapeutit. Saatavilla: <https://www.suomenfysioterapeutit.fi/fysioterapia/ammatin-kehittaminen/fysioterapeutin-ydinosaaminen/>. Luettu 20.10.2021.
- Härkäpää, K. Martin, M. & Järvikoski, A. 2019. Kuntoutustiede yliopistojen oppiaineena -yliopistoverkoston yhteistyönä? Katsaus kuntoutusalan koulutuksiin. Kuntoutussäätiön työselosteita 2019:61, 11 -13.
- Immonen, M. Juvonen-Posti-P. Kuitunen, S. & Leino, T. Kuntoutuksen koulutus. Esitys kuntoutuksen uudistamiskomitean työelämäjaostolle. Painamaton.
- Järvikoski, A. 2013. Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 43. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Kilpeläinen, P. 2021. Ammatillinen osaaminen ja pedagoginen toiminta sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 6:2021.
- Konkola, R. Hauta-aho, H. Hiilamo, H. Karttunen, M. Niemi, J. Tuominen, M. Huusko, M. Väättäinen, H. 2021. Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvosto. Julkaisut 14:2021.
- Kuntoutuksen uudistaminen: Kuntoutuksen uudistamisen toimintasuunnitelma vuosille 2020–2022. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:39. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162622>. Luettu 3.11.2021
- Nykänen S, Kuosa H. Helsingissä opiskelleiden toimintaterapeuttien kokemuksia kuntoutuksen ja alan tulevaisuuden haasteista. Opinnäytetyö. Metropolia amk 2019. Saatavilla: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/264367/Kuosa_Nyk%c3%a4nen.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 3.11.2021
- Opiskelu hoitotieteen laitoksella 2021. Turun yliopisto. Saatavilla: <https://www.utu.fi/fi/yliopisto/laaketieteellinen-tiedekunta/hoitotieteen-laitos/opiskelu>. Luettu 23.11.2021.
- Toimintaterapialiitto 2021. Saatavilla: <https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapeutti/>. Luettu 23.11.2021.

5 Kuntoutuksen koulutus Pohjoismaissa ja Isossa-Britanniassa

Tässä alaluvussa kuvataan kuntoutusalan koulutusten toteutusta Pohjoismaissa ja Isossa-Britanniassa. Tekstissä tarkastellaan kunkin maan koulutusrakennetta ja opintopolkuja ensin yleisesti ja se jälkeen kuntoutusalan koulutusten näkökulmasta. Tekstin lomassa esitetään myös maakohtaisesti sisältöä kokoavia kuvioita. Kuntoutuksen koulutuksen toteutusta kuvataan yksityiskohtaisemmin taulukoissa (Liitteet 5-9). Lopuksi pohditaan suomalaisen kuntoutusalan koulutuksen nykytilaa suhteessa esillä olevien maiden koulutukseen. Tarkasteluun lähdettäessä on tärkeää pitää mielessä, että kaikissa Pohjoismaissa, kuten myös Suomessa, on käytössä Bolognan prosessin pohjalta kehitetty ECTS (The European Credit Transfer and Accumulation System) opintopistejärjestelmä, joka mahdollistaa koulutusten läpinäkyvän vertailun sekä koulutusvaihdon eri maiden välillä. Euroopassa yhteensä 48 maata käyttää tätä järjestelmää. Yksi opintopiste vastaa tässä järjestelmässä noin 25-30 tuntia, eli vaihtelee hie-man maakohtaisesti. Ison-Britannian koulutusjärjestelmässä käytössä olevat opintopisteet poikkeavat tästä siten, että 2 opintopistettä Isossa-Britanniassa vastaa 1 ECTS-pistettä.

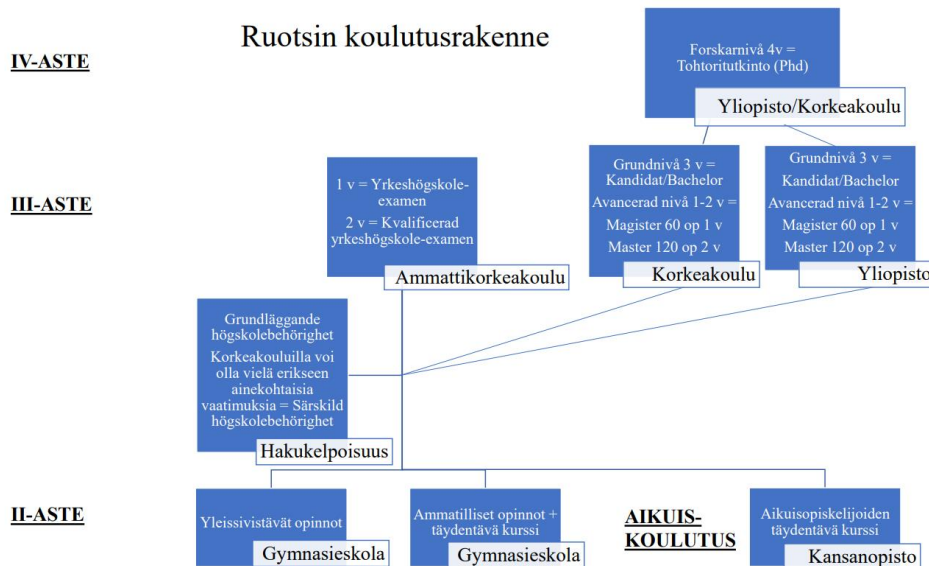
5.1 Ruotsin koulutusrakenne

Ruotsissa toisen asteen koulutusta järjestetään lukiokouluissa (gymnasieskola) ja erityislukiokouluissa (gymnasieärskola). Kaikilla peruskoulun tai erityisperuskoulun päättäneillä on oikeus toisen asteen koulutukseen, joka on kuitenkin vapaaehtoinen. Toisen asteen koulutusta tarjoaa sekä kunnallinen että yksityinen sektori. Lukiokoulut järjestävät sekä ammatillisia opintoja että yleissivistäviä, korkeakouluopintoihin valmistavia opintoja. Kaikkien lukiokoululinjojen kesto on kolme vuotta. Sekä yleissivistävissä opinnoissa että ammatillisissa opinnoissa on paljon yhteistä teorianopetusta. Ammatillisiin opintoihin sisältyy työssäoppimisen jaksoja. Kuusi olemassa olevista koulutuslinjoista (yleissivistävät linjat) antaa opiskelijoille kelpoisuuden hakea korkeakouluopintoihin. Niiden, jotka ovat suorittaneet ammatillisia opintoja ja haluavat hakukelpoisuuden korkeakouluopintoihin, tulee lisäksi suorittaa erilliset, yleisen korkeakoulukelpoisuuden (grundläggande högskolebehörighet) antavat lisäopinnot. Osassa korkeakouluista on kuitenkin spesifejä, ainekohtaisia opintovaatimuksia (särskild högskolebe-

hörighet) (Kuvio 12). Aikuiset, jotka eivät ole suorittaneet toisen asteen koulutusta voivat hankkia yleisen korkeakoulukelpoisuuden kansankorkeakouluista (folkhögskola), esimerkiksi liikunnan ja kulttuurin aineissa.

Ruotsissa tarjotaan myös ammatillista, toisen asteen (lukiokoulun) jälkeistä ammattikorkeakoulutusta (yrkeshögskoleutbildning), mutta nimestään huolimatta suoritettavat tutkinnot eivät ole korkeakoulututkintoja. Korkeakoulutusta tarjoavat korkeakoulut (högskola) ja yliopistot (universitetet) (Kuvio 12). Ruotsissa korkeakoulututkinnon voi suorittaa joko koulutusohjelmissa (programstudier) tai kokoamalla tutkinnon yksittäisistä opintokokonaisuuksista (fristående kurser). Korkeakoulututkinnot jaetaan maassa yleisiin tutkintoihin (generella examina), taiteellisiin tutkintoihin (konstnärliga examina) ja ammatillisiin tutkintoihin (yrkesexamina) ja ne jakautuvat kolmelle tasolle: perustaso (grundnivå), ylempi taso (avancerad nivå) ja tutkijataso (forsknarnivå). Ammattikorkeakoulutus eroaa selkeästi yliopisto/korkeakoulutuksesta opintojen käytäntöpainottuneisuudessa ja opiskelu ammattikorkeakouluissa tapahtuu kiinteässä yhteydessä työelämään, työharjoitteluun ja työssä oppimiseen. Opiskelija voi suorittaa ammattikorkeakoulututkinnon (yrkeshögskole-examen) ensimmäisen vuoden opintojen jälkeen. Kahden vuoden mittaisten opintojen jälkeen voidaan suorittaa laajempi ammattikorkeakoulututkinto (kvalificerad yrkeshögskole-examen). Ammattikorkeakoulut järjestävät opetusta ennen kaikkea aloilla, joilla pätevistä työntekijöistä on pulaa, kuten esimerkiksi hoitoalalla. Ammattikorkeakoulujen opintopisteet tai tutkinnot eivät vastaa yliopistojen/korkeakoulujen laajuuksia. Esimerkiksi 100 op laajuinen kokonaisuus ammattikorkeakoulussa vastaa 30 op laajuista kokonaisuutta yliopistossa/korkeakoulussa, 200 op vastaa 60 op jne.

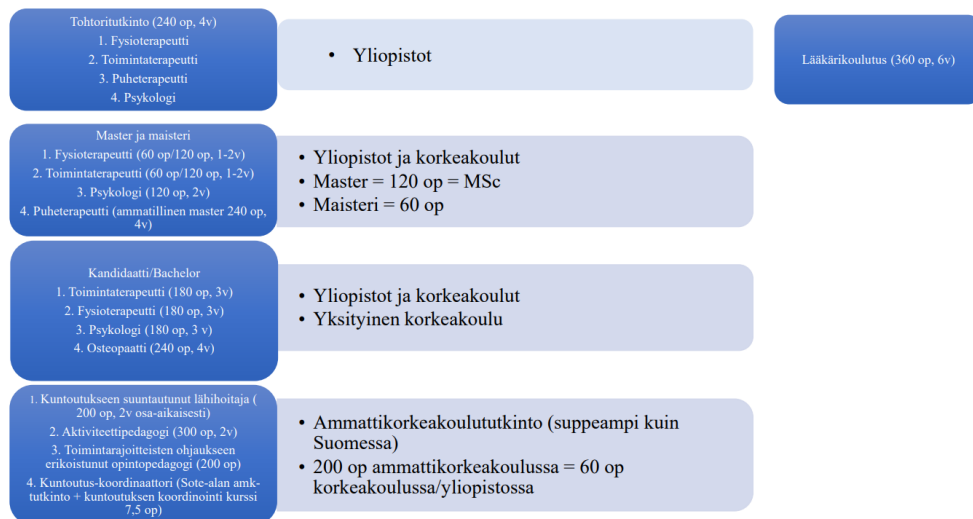
Ruotsin korkeakouluissa ja yliopistoissa ei ole suuria eroja. Molemmissa organisaatioissa on mahdollista opiskella alemman (Kandidat tai Bachelor) ja ylemmän (Magister tai Master) tason korkeakoulututkinto. Alempi korkeakoulututkinto koostuu yleensä 180-240 op ja sen kesto on keskimäärin 3 vuotta. Magister-koulutus on 60 op laajuinen yhden vuoden kokonaisuus, kun taas Master-koulutus vastaa Suomen maisteria 120 op laajuisena kahden vuoden kokonaisuutena. Ero näissä ylemmissä korkeakoulututkinnoissa on niiden laajuudessa ja kontekstissa. Magister-koulutuksessa suoritetaan vain 15 opintopisteen kirjallinen opinnäytetyö, kun sen laajuus Master-koulutuksessa on 30 op. Master-koulutuksen opinnäytteet liittyvät monesti korkeakoulujen omiin tutkimusprojekteihin ja opinnoissa painotetaan myös enemmän kansainvälisyyttä. Ylempään korkeakoulututkintoon hakeminen edellyttää molemmissa järjestelmissä ensin alemman korkeakoulututkinnon suorittamista. Kaikki yliopistot järjestävät myös tohtoritasoista koulutusta (forskarnivå), mutta kaikki korkeakoulut eivät. Tohtori-koulutukseen hakeminen edellyttää suoritettua Master-tutkintoa.

Kuvio 12. Ruotsin koulutusjärjestelmä toisen asteen koulutuksesta neljanteen asteeseen.

Ruotsissa kuntoutusalan koulutusta järjestävät ammattikorkeakoulut, yliopistot ja korkeakoulut (Kuvio 13). Kuntoutusalan tutkintoon johtavaa koulutusta ei kuitenkaan järjestetä toisella asteella. Ammattikorkeakouluissa voi opiskella kuntoutukseen suuntautuneeksi lähihoitajaksi (200 op), aktiviteettipedagogiksi (300 op) ja toimintarajoitteisten ohjaukseen erikoistuneeksi opintopedagogiksi (200 op). Lisäksi ammattikorkeakoulut järjestävät kuntoutuksen koordinaattorin täydennyskoulutuksen (7,5 op) sote-alan ammatilaisille. Yliopistot ja korkeakoulut järjestävät kuntoutusalan koulutusta alemmalla (kandidaatti/bachelor) sekä ylemmällä (master/maisteri) korkeakouluasteella ja tohtoriopintoina. Alempia korkeakoulututkintoja on toimintaterapiassa (180 op), fysioterapiassa (180 op), psykologiassa (180 op) ja osteopatiassa (240 op). Osteopatia poikkeaa muista tutkinnoista siinä, että koulutuksen järjestäjä on yksityinen korkeakoulu. Ylempiä korkeakoulututkintoja on toimintaterapiassa (60-120 op), fysioterapiassa (60-120 op) ja psykologiassa (120 op). Puheterapeutit opiskelevat suoraan ammatillisen maisteritutkinnon (240 op). Yliopistot järjestävät kuntoutusalalla toimintaterapian (240 op), fysioterapian (240 op), puheterapian (240 op) ja psykologian tohtoriopintoja (240 op). Lääkärikoulutus koostuu alemmasta ja ylemmästä korkeakoulututkinnosta, mutta jonka kesto on muista kuntoutusalan koulutuksista poiketen yhteensä 6 vuotta. Ruotsissa kuntoutusalan ammatteja valvoo Socialstyrelsen (Liite 5).

Ruotsin kuntoutusalan koulutusrakenne

Kuvio 13. Ruotsin kuntoutusalan koulutusrakenne.

5.2 Norjan koulutusrakenne

Norjassa toisen asteen koulutus (vidaregående skole) on jaettu lukioihin ja ammattikouluihin. Kaikilla peruskoulun tai sitä vastaavan oppimäärän suorittaneilla on lakisääteinen oikeus kolmivuotiseen toisen asteen koulutukseen, joka on kuitenkin vapaaehtoinen. Kolmen vuoden lukio-opetus tähtää yleissivistään teoreettisten aineiden opetukseen, joka antaa hakukelpoisuuden korkeakouluun. Ammattikoulu koostuu kahden vuoden ammattiin valmentavasta opetuksesta ja kahden vuoden työssäoppimisjaksosta. Ammattikoulun jälkeen pitää suorittaa täydentävät opinnot (Vg3) hakukelpoisuuden saavuttamiseksi korkeakouluihin (Kuvio 14). Toisen asteen jälkeen on mahdollista hakeutua myös kansankorkeakouluihin (folkehøgskole), jotka järjestävät informaalia, noin vuoden kestoista, toisen asteen koulutusta täydentävää opetusta, joka on maksutonta. Koulutusohjelmia on muun muassa liikunnan ja kulttuurin aloilla mutta ei kuntoutuksen koulutusosalalla.

Norjassa järjestetään myös toisen asteen jälkeistä ammatillista koulutusta (fagskoleutdanning), jonka kesto vaihtelee yleensä puolesta vuodesta kahteen vuoteen. Käytäntöpainotteisten opintojen aikana opiskelija kerryttää työelämässä tarvittavia valmiuksia (kompetensseja). Edellytyksenä fagskole-koulutukseen pääsyyllä on, että opiskelija on suorittanut toisen asteen tutkinnon tai hänellä on relevanttia

työkokemusta (yllä kuvattua kompetenssia). Toisen asteen jälkeisessä ammatillisessa koulutuksessa suoritettavien tutkintojen työelämälähtöiset tavoitteet ovat hieman samankaltaisia kuin suomalaisissa ammattikorkeakouluissa, mutta tutkinnot eivät kuitenkaan ole korkeakoulututkintoja. Norjan fagskole-koulutusta vastaa Ruotsissa yrkehögskola ja Tanskassa erhvervsuddannelse. Kuntoutuksen koulutuksen osalta fagskole-koulut järjestävät muun muassa kuntoutuksen erikoistumisopintoja lähihoitajille.

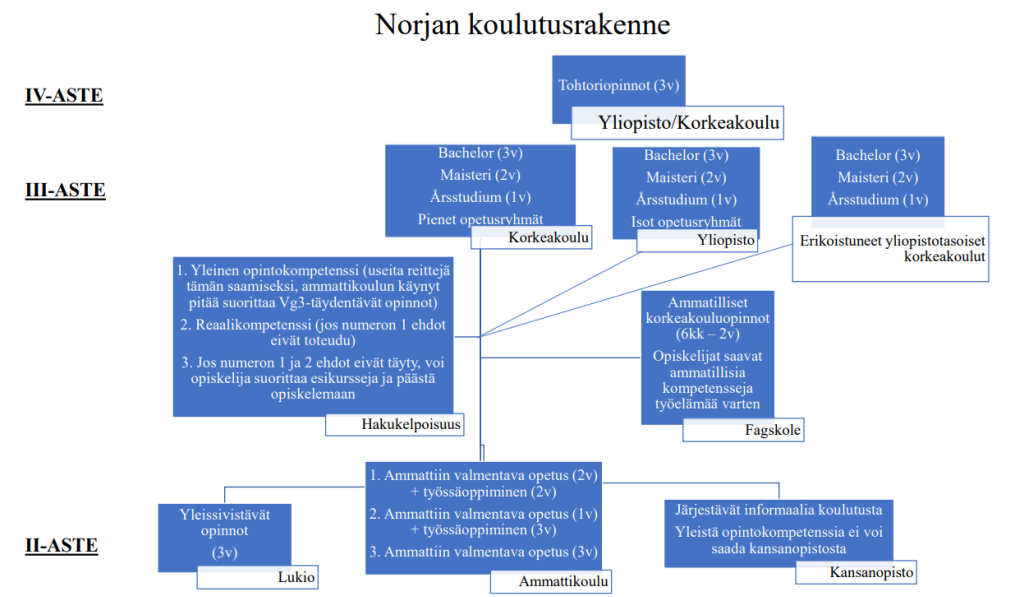
Korkeakouluopetusta Norjassa järjestävät yliopistot, korkeakoulut (høyskole) ja erikoistuneet yliopistotason korkeakoulut. Norja on muiden Pohjoismaiden tavoin myös allekirjoittanut Bolognan julistuksen. Norjassa on sekä julkisia että yksityisiä yliopistoja ja korkeakouluja. Sekä yliopistot että korkeakoulut järjestävät kolmen vuoden bachelor-tasoisia opintoja ja kahden vuoden maisteritasoisia opintoja. Yliopistoissa opetus tapahtuu isoissa ryhmissä ja itsenäinen opiskelu on keskiössä. Korkeakouluissa (høyskole) opetus tapahtuu pienemmissä ryhmissä, joissa pienryhmä- ja projektityöskentely ovat keskiössä. Eroja koulujen välillä löytyy myös tarjottavien kurssien osalta. Suoritettujen maisteriopintojen jälkeen, opiskelija voi hakea tohtorikoulutukseen, joka kestää keskimäärin kolme vuotta. Korkeakouluissa ja yliopistoissa järjestetään edellä mainittujen koulutustasojen lisäksi vielä vuoden kestäviä, 60 op:een laajuisia opintoja (årsstudium), jolloin opiskelija ei välttämättä jatka opintojaan korkeakoulututkintoon asti tai haluaa täydentää olemassa olevaa tutkintoaan. Norjalainen korkeakouluväylä pohjautuu kompetensseihin. Ensimmäinen tapa korkeakoulutukseen pääsyyllä on yleisen opintokompetenssin (generell studiekompetanse) avulla, jonka kerryttämiseen on olemassa vaihtoehtoisia reittejä.

Erilaiset reitit yleiseen opintokompetenssin:

1. *Opiskelija on suorittanut kolmen vuoden lukiotutkinnon*
2. *Opiskelija on suorittanut ammatillisen koulutuksen ja täydentävät opinnot (Vg3)*
3. *Opiskelija täyttää vähintään 23 vuotta hakuvuonna, on käynyt täydentävät opinnot (Vg3) ja on vähintään 5 vuoden työ- tai koulutustausta*
4. *Opiskelija on suorittanut lukiotutkinnon Steinerkoulussa*
5. *Opiskelija on suorittanut kahden vuoden (120 op) täysiaikaiset opinnot akkreditoidussa "Fagskolessa"*
6. *Opiskelija on suorittanut ulkomailla hyväksytyn toisen asteen koulutuksen*
7. *Opiskelija on suorittanut aikaisemmin korkeakoulu- tai yliopisto-opinnot*

Jos opiskelija ei täytä yhtään edellä mainituista vaatimuksista, voi hän edetä korkeakouluopintoihin vielä ns. reaalikompetenssin (reakompetanse) avulla. Reaalikompetenssi edellyttää, että opiskelija on vähintään 25-vuotias ja opiskelijalla on relevanttia työkokemusta haettavan opiskeluaineen suhteen. Jos opiskelija ei täytä yleisen opintokompetenssin tai reaalikompetenssin ehtoja, voi hän kuitenkin hakea opiskelemaan osaan korkeakoulujen opinnoista joka onnistuu erilaisten esikurssien suorittamisen kautta. Opiskeltavia aloja on kuitenkin tämän reitin tarjolla rajallisesti.

Kuntoutuksen koulutusohjelmiin ei voi hakea tämän vaihtoehtoisen reitin avulla (Kuvio 14 ja Liite 9). Oppiaineilla voi olla vielä erilliset hakukriteerit yllä mainittujen yleisten kriteerien lisäksi.

Kuvio 14. Norjan koulutusjärjestelmä toisen asteen koulutuksesta neljänteen asteeseen.

Norjassa kuntoutusalan tutkintoon johtavaa koulutusta järjestävät kaikki muut yllä mainitut koulutusorganisaatiot, paitsi toisen asteen ammatilliset oppilaitokset. Sote-alan ammattilaiset voivat syventää kuntoutusosaamistaan fagskole-tasoisessa kuntoutuksen koulutusohjelmassa (60 op). Kaikki yllä mainitut korkeakouluorganisaatiot järjestävät kuntoutusalan koulutusta alemmalla (bachelor) ja ylemmällä (maisteri) korkeakouluasteella sekä tohtoriopinnoilla. Alempia korkeakoulututkintoja on fysioterapiassa (180 op), toimintaterapiassa (180 op), puheterapiassa (180 op), osteopatiassa (180 op) ja musiikkiterapiassa (180 op). Kiropraktikko-opinnoista Norjassa voi suorittaa ainoastaan alemman korkeakoulututkinnon ensimmäisen vuoden, minkä jälkeen opiskelijat jatkavat opintoja ulkomailla kuten Isossa-Britanniassa. Ylempiä korkeakoulututkintoja on fysioterapiassa (120 op), toimintaterapiassa (120 op), puheterapiassa (120 op), osteopatiassa (120 op) ja musiikkiterapiassa. Yliopistot järjestävät kuntoutusalaalla tohtoriopintoja fysioterapiassa (180-240 op), toimintaterapiassa (180-240 op), puheterapiassa (180-240 op) ja osteopatiassa (180-240 op). Lääkäri- ja psykologikoulutukset koostuvat alemmasta ja ylemmästä korkeakoulututkinnosta, mutta joiden kesto on muista kuntoutusalan koulutuksista poiketen yhteensä 6 vuotta. Yksityisellä sektorilla voi opiskella psykoterapeutiksi (keskimäärin 4 v) (Kuvio 15), mutta koulutusten sisällöt vaihtelevat.

Kuntoutuksen ammatteja valvoo paikallinen viranomainen Helsedirektoratet, joka vastaa Suomen Valvira (Liite 6). Osteopaatti ja psykoterapeutti eivät ole suojattuja nimikkeitä.

Kuvio 15. Norjan kuntoutusalan koulutusrakenne toisen asteen koulutuksesta neljään asteeseen.

5.3 Tanskan koulutusrakenne

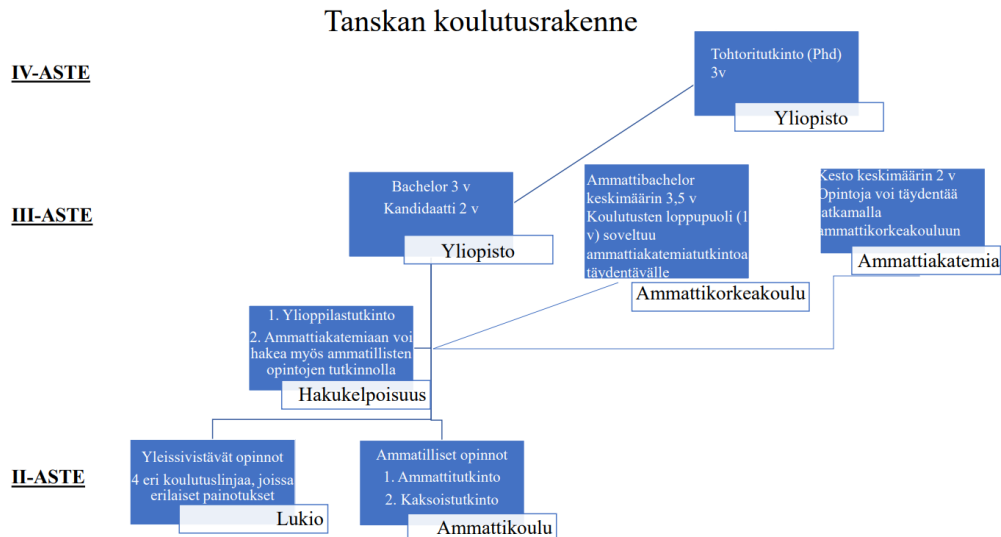
Tanskassa toisen asteen koulutus on vapaaehtoinen ja se on jaettu lukioihin (gymnasium) ja ammattikouluihin (erhvervsskole). Tanskassa on tarjolla neljää erityyppistä lukiokoulutusta joiden kesto vaihtelee kahdesta kolmeen vuotta (Kuvio 16). Ylioppilastutkinto (studentereksamen) koostuu luonnontieteellisten, humanististen ja yhteiskuntatieteellisten aineiden opetuksesta. Kaupallisessa ylioppilastutkinnossa (højere handelsseksamen) painotetaan kaupallisten aineiden, kansainvälisyyden ja elinkeinoelämän näkökulmia. Teknisessä ylioppilastutkinnossa (højere teknisk eksamen) opetus keskittyy luonnontieteellisten, teknisten ja elinkeinoelämään liittyvien aineiden opetukseen. Ylemmässä valmistavassa tutkinnossa (højere forberedelseseksamen) painottuvat yleissivistävien aineiden ja työelämätaitojen opetus. Opinnot valmistavat opiskelijoita ensisijaisesti ammattiakatemia- tai ammattikorkeakouluopintoihin. Lisäämällä ylimääräisen opintokokonaisuuden, voi opiskelija hakeutua myös yliopiston bachelor-

koulutusohjelmiin. Ammatillinen toisen asteen koulutus on jaettu ammattitutkintoon ja kaksoistutkintoon tähtäävään koulutukseen. Molemmissa koulutuksissa ammattiin tähtäävä opetus on jaettu koulussa tapahtuvaan opetukseen ja käytännön työssä harjoittelujaksoihin. Kaksoistutkinnon suorittanut opiskelija voi hakea opiskelemaan korkea-kouluun kuten muut ylioppilastutkinnon suorittaneet.

Tanskassa korkea-asteen opintoja voi suorittaa yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja ammattiakatemioiden, mutta korkeakoulututkintoon johtavia opintoja voi suorittaa vain ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Ammattiakatemiakoulutuksen (erhvervsakademi) kesto on keskimäärin kaksi vuotta. Koulutus on jaettu akatemiassa annettavaan teoreettiseen opetukseen ja käytännön työssäharjoittelujaksoon. Harjoittelujakson voi tehdä Tanskassa tai ulkomailla. Suoritetun ammattiakatemiakoulutuksen jälkeen, opiskelija voi jatkaa saman alan täydentävään koulutukseen ammattikorkeakoulussa.

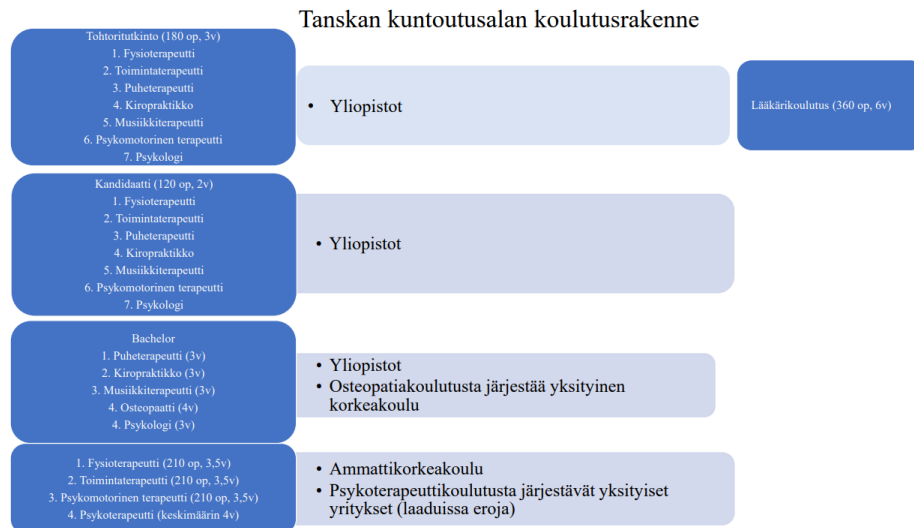
Ammattikorkeakoulut (professionshøjskole) järjestävät ammattiin tähtääviä korkeakouluopintoja, jotka kestävät keskimäärin kolme ja puoli vuotta. Koulutuksen tutkintoa kutsutaan ammatti-bacheloriksi (professionsbachelor). Sisään pääsyn edellytyksenä on suoritettu ylioppilastutkinto. Lisäksi osassa koulutusohjelmista järjestetään kirjalliset pääsykokeet. Opinnoissa vuorottelevat teoreettiset opinnot ja käytännön työssäharjoittelujaksot. Osa koulutusohjelmista ammattikorkeakouluissa on rakennettu siten, että koulutuksen viimeiset puolitoista vuotta soveltuvat myös ammattiakatemiakouluttoa täydentäville opiskelijoille.

Yliopistoissa, joissa painotetaan tieteellisiä, teoreettisia ja menetelmällisiä opintoja, voi opiskella kolme vuotta kestävästä alemman korkeakoulututkinnon (bachelor) ja kaksi vuotta kestävästä ylemmän korkeakoulututkinnon (kandidat). Edellytyksenä bachelor-tasoiseen koulutukseen hakemiselle on yleensä ylioppilastutkinto, mutta eri oppiaineissa voi olla lisäksi erillisiä arvosanavaatimuksia. Kandidat-tasoiseen koulutukseen hakeminen edellyttää suoritettua bachelor-tutkintoa. Tohtorikoulutukseen hakeminen puolestaan edellyttää kandidat-tutkintoa. Tutkintoon johtavan koulutuksen ohella yliopistot tarjoavat myös täydennyskoulutusta, kuten ns. diplomi- ja master-koulutusta. Master-koulutukset ovat työelämässä oleville aikuisille kohdennettua koulutusta, johon voi hakeutua täydentämään aiempaa bachelor- tai ammatti-bachelor-tasoisesta koulutuksesta. Diplomikoulutuksilla on sama tavoite, mutta niihin hakemiselle riittää ammattitutkinto tai ammattiakatemiakoulututkinto. Master-koulutus vastaa tasoltaan kandidat-koulutusta (ylempi korkeakoulutaso) ja diplomikoulutus vastaa bachelor- tai ammatti-bachelor-koulutuksia (alempi korkeakoulutaso). Molemmat koulutukset toteutetaan osa-aikaisina, työn ohessa tapahtuvina opintoina ja ne ovat kestoltaan noin 3 vuotta.

Kuvio 16. Tanskan koulutusrakenne.

Tanskassa kuntoutusalan koulutusta järjestävät yksityiset koulutusyritykset, ammattikorkeakoulut, yliopistot ja yksityiset korkeakoulut. Kuntoutusalan tutkintoon johtavaa koulutusta ei ole tarjolla toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa (Kuvio 17). Ammattikorkeakouluissa voi opiskella alemman korkeakoulututkinnon fysioterapiassa (210 op), toimintaterapiassa (210 op), psykomotorisessa terapiassa (210 op). Yliopistot järjestävät kuntoutusalan koulutusta alemmalla (bachelor) sekä ylemmällä (kandidaatti) korkeakouluasteella ja tohtoriopintoina. Alempia korkeakouluopintoja tarjotaan puheterapiassa (3v), kiropraktiikassa (3v), musiikkiterapiassa (3v) ja psykologiassa (3v). Ylempiä korkeakouluopintoja on tarjolla fysioterapiassa (120 op), toimintaterapiassa (120 op), puheterapiassa (120 op), kiropraktiikassa (120 op), musiikkiterapiassa (120 op), psykomotorisessa terapiassa (120 op) ja psykologiassa (120 op). Kuntoutusalan tohtoriopintoja tarjotaan yliopistoissa fysioterapiassa (180 op), toimintaterapiassa (180 op), puheterapiassa (180 op), kiropraktiikassa (180 op), musiikkiterapiassa (180 op), psykomotorisessa terapiassa (180 op) ja psykologiassa (180 op). Lääkärikoulutus koostuu alemmasta ja ylemmästä korkeakoulututkinnosta, mutta jonka kesto on muista kuntoutusalan koulutuksista poiketen yhteensä 6 vuotta. Yksityiset korkeakoulut järjestävät alempia korkeakouluopintoja osteopatiassa (4v) ja psykoterapiassa (keskimäärin 4 v). Kuntoutuksen ammatteja valvoo paikallinen viranomainen Sundhedsstyrelsen, joka vastaa Suomen Valviraa (Liite 7). Osteopaatti ja psykoterapeutti eivät ole suojattuja nimikkeitä.

Kuvio 17. Tanskan kuntoutusalan koulutusrakenne

5.4 Islannin koulutusrakenne

Islannissa toisen asteen koulutus on jaettu lukioihin (gagnfræðiskóli), ja ammattikouluihin (Verkmenntaskóli) sekä niiden yhdistelmiin. Toisen asteen koulutus ei ole pakollinen, mutta lainmukainen oppivelvollisuus ulottuu 18 ikävuoteen asti. Kolmen vuoden lukio-opetus tähtää yleissivistään teoreettisten aineiden opetukseen ja ylioppilastutkintoon, joka oikeuttaa opiskelijan hakemaan korkeakouluopintoihin. Ammattikoulututusten pituudet vaihtelevat, mutta koostuvat keskimäärin neljän vuoden ammattiin valmentavasta opetuksesta ja työssäoppimisjaksoista. Mikäli opiskelija haluaa ammatillisen koulutukseen suoritettuaan hakeutua korkeakoulutukseen, joka edellyttää suoritettua ylioppilastutkintoa, on hänen tehtävä täydentäviä opintoja yltääkseen ylioppilastutkintoa vastaavaan tasoon. Toisen asteen jälkeen opiskelijat voivat myös hakeutua nk. kansankorkeakouluihin (Þjóðháskóli), jotka järjestävät informaalia, noin vuoden kestoista toisen asteen koulutusta täydentävää koulutusta. Kansankorkeakoulut eivät kuitenkaan järjestä kuntoutusalan koulutusta (Kuvio 18).

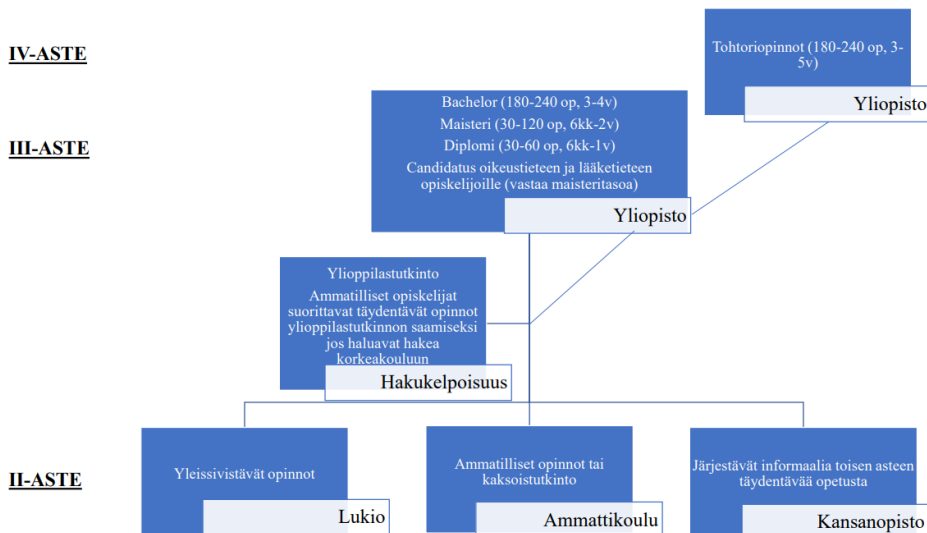
Islannissa ei ole ammattikorkeakouluja, vaan kaikki korkeakouluopetus toteutuu yliopistoissa. Islannissa on seitsemän yliopistoa, joista neljä on julkisen ja kolme yksityisen sektorin koulutusorganisaatioita. Yksityiset yliopistot saavat myös valtion rahal-

lista tukea. Kaikki yliopistot ovat Islannin opetus-, tiede- ja kulttuuriministeriön valtuuttamia. Yliopistoilla on kuitenkin autonomia päättää esimerkiksi omista kurssisisällöistään. Tämän vuoksi samannimisten koulutusten sisältö voi erota merkittävästi eri yliopistojen välillä. Yliopistojen koulutusohjelmat toteutetaan pääosin islanniksi, joten ulkomailta opiskelemaan tulevan pitää todistaa omaavansa riittävän islanninkielen taidon. Ulkomailta tulevalle opiskelijalle on tarjolla vain yksittäisiä englanninkielisiä tutkinto-ohjelmia, jotka ovat kuitenkin pääsääntöisesti tohtorinohjelmia.

Yliopistojen alemman korkeakoulututkinnon (bachelor) tasoiset koulutusohjelmat ovat laajuudeltaan 180-240 opintopistettä ja kestävät kolmesta neljään vuotta. Haku alempiin korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen edellyttää islantilaisten ylioppilaskirjoitusten (stúdentapróf) suorittamista tai vastaavan ulkomaalaisen tutkintotason suorittamista. Lisäksi osassa ohjelmia järjestetään kirjalliset pääsykokeet. Bachelor-tutkinnon suorittamaan opiskelija voi jatkaa maisteriopintoihin, joiden laajuus on 30-120 opintopistettä, ja jotka kestävät puolesta vuodesta kahteen vuotta. Haku maisterinohjelmiin edellyttää alemman korkeakoulututkinnon suorittamista vähintään keskiarvolla 6,5 (asteikolla 0-10). Lisäksi yliopistot järjestävät 30-60 opintopisteen laajuisia diplomikoulutuksia, joiden laajuus vaihtelee puolesta vuodesta yhteen vuoteen. Diplomikoulutus koostuu maisterintasoisista opinnoista. Koulutus on ikään kuin lyhyempi versio maisteriopinnoista, joissa opiskelija syventyy tiettyyn aiheeseen. Koulutukseen ei myöskään sisälly opinnäytetyötä. Diplomikoulutus antaa kuitenkin valmiudet esimerkiksi toimintaterapeuteille harjoittaa ammattiaan Islannissa. Maisterikoulutuksen jälkeen opiskelija voi jatkaa vielä tohtoriopintoihin, joiden kesto vaihtelee, keskimäärin kolmesta viiteen vuotta.

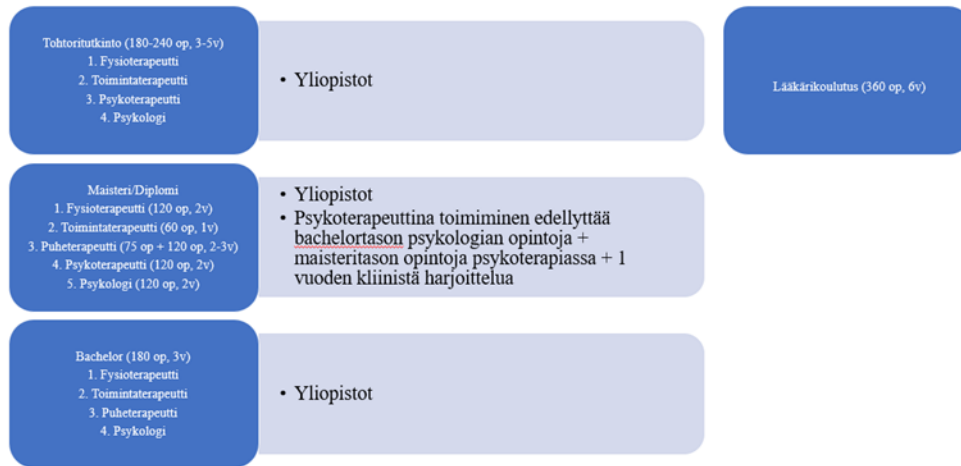
Tohtoriopintoihin eteneminen edellyttää maisterintasoisien opintojen suorittamista vähintään keskiarvolla 7,25 (asteikolla 0-10). Sekä maisteri- että tohtorinohjelmiin pääsemisen edellytyksenä on pääsääntöisesti alempi tai ylempi korkeakoulututkinto jostakin tietystä oppiaineesta. Toisin sanoin, kaikki ohjelmat eivät mahdollista hakeutumista kaikkiin jatko-ohjelmiin. Työelämään siirtyminen onnistuu osassa koulutuksia jo suoritetun bachelor-tasoisien tutkinnon jälkeen, osassa vaaditaan ylempi korkeakoulututkinto. Edellä mainittujen koulutusten ohella Islannissa on tarjolla myös ns. "candidatus"-koulutusta. Koulutus koskee esimerkiksi oikeus- ja lääketieteen opiskelijoita ja vastaa maisterin tasoista koulutusta. "Candidatus"-koulutuksen suorittaminen mahdollistaa jatkamisen suoraan tohtoriopintoihin. Tämän tason koulutusta ei kuitenkaan järjestetä kuntoutusalan tutkintoon johtavassa koulutuksessa.

III-ASTE

Islannissa kuntoutusalan koulutusta järjestävät ainoastaan yliopistot (Kuvio 19). Kuntoutusalan koulutusta ei järjestetä toisella asteella. Yliopistot järjestävät kuntoutusalan koulutusta alemmalla (bachelor) sekä ylemmällä (maisteri/diplomi) korkeakouluasteella ja tohtoriopintoina. Alempia korkeakoulututkintoja on fysioterapiassa (180 op), toimintaterapiassa (180 op), puheterapiassa (180 op) ja psykologiassa (180 op). Ylempiä korkeakoulututkintoja on fysioterapiassa (120 op), toimintaterapiassa (60 op), puheterapiassa (75 op + 120 op), psykoterapiassa (120 op) ja psykologiassa (120 op). Puheterapiassa maisteritason opintoja edeltää 75 op valmisteleva kokonaisuus, koska opiskelijoiden taustat voivat maisterivaiheeseen siirryttäessä vaihdella paljon. Psykoterapeutiksi kouluttautuminen edellyttää alemmää korkeakoulututkintoa psykologiassa ja ylempää korkeakoulututkintoa psykoterapiassa. Yliopistot järjestävät kuntoutusalalla fysioterapian (180-240 op), toimintaterapian (180-240 op), psykoterapian (180-240 op) ja psykologian tohtoriopintoja (180-240 op). Lääkärikoulutus koostuu alemmasta ja ylemmästä korkeakoulututkinnosta, mutta jonka kesto on muista kuntoutusalan koulutuksista poiketen yhteensä 6 vuotta. Kuntoutuksen ammatteja valvoo paikallinen viranomainen Embætti landlæknis, joka vastaa Suomen Valviraa (Liite 8). Osteopaatti-, kiropraktikko- ja musiikkiterapeuttikoulutuksia ei järjestetä Islannissa vaan ammattilaiset hankkivat koulutuksensa ulkomailta. Musiikkiterapeutteja on Islannissa, mutta nimike ei ole suojattu.

Islannin kuntoutusalan koulutusrakenne

Kuvio 19. Islannin kuntoutusalan koulutusrakenne

5.5 Ison-Britannian koulutusrakenne

Isossa-Britanniassa toiseen asteen koulutusta järjestetään kolmen erilaisen koulujärjestelmän muodostamassa rakenteellisessa kokonaisuudessa. Ensimmäisessä koulujärjestelmässä (school sixth forms) opetus keskittyy akateemisten aineiden opetukseen osana peruskoulua, joten opiskelijat voivat jatkaa kyseisen järjestelmän sisältämiä opintoja samassa koulussa, jossa ovat suorittaneet peruskoulun osuuden. Toisessa koulujärjestelmässä (sixth-form college) tarjotaan samanlaista opetusta kuin ensimmäisessä, mutta koulu on erillinen instituutio, eikä osa peruskoulua. Kolmannessa, nk. toisen asteen koulutusjärjestelmässä (further education college) opetus on monipuolisempaa kuin kahdessa edellisessä. Tarjolla on erilaisia opintokokonaisuuksia, joiden avulla aikuiset tai nuoret voivat edistää työllistymistään tai hankkia valmiudet korkeakouluopintoihin hakeutumiseen. Toisin sanoen opiskelijat voivat keskittyä akateemisiin tai ammatillisiin opintoihin, tai näiden yhdistelmään. Opinnnot kestävät keskimäärin kahdesta kolmeen vuotta (Kuvio 20). Osassa toisen asteen kouluista on myös mahdollista suorittaa kokonainen alempi (bachelor) korkeakoulututkinto.

Isossa-Britanniassa korkeakouluopetusta järjestävät yliopistot (university) ja korkeakoulut (higher education institution). Korkeakouluopinnot jaetaan neljään vaiheeseen: lyhyt vaihe (short cycle), ensimmäinen vaihe (first cycle), toinen vaihe (second cycle) ja

kolmas vaihe (third cycle). Lyhyen vaiheen opintoihin kuuluvat diplomikoulutukset (diploma of higher education), sertifikaattikoulutukset (certificate of higher education), ensimmäisen vuoden opinnot (foundation year) ja perustutkinnot (foundation degree). Diplomikoulutukset koostuvat alemman (bachelor) korkeakoulututkinnon kahden ensimmäisen vuoden opinnoista, minkä jälkeen opiskelija voi halutessaan jatkaa tutkinnon loppuun asti. Diplomikoulutuksessa painotetaan työelämäyhteyttä. Sertifikaattikoulutus vastaa yliopistotutkinnon ensimmäisen vuoden opintoja ja siinäkin työelämäyhteys on keskeinen. Diplomi- ja sertifikaattikoulutukset mahdollistavat opinnot keskeyttäneelle opiskelijalle jatkaa opintoja myöhemmin siitä mihin on jäänyt. Ensimmäisen vuoden opinnot antavat opiskelijalle opiskeluvalmiuksia, minkä jälkeen opiskelija voi halutessaan jatkaa opintoja. Yliopistot tarjoavat kuitenkin ensimmäisen vuoden opintoja myös erillisinä kursseina. Perustutkinnot (foundation degree) vastaavat alemman korkeakoulututkinnon kahden ensimmäisen vuoden opintoja. Perustutkinnot soveltuvat esimerkiksi nuorille, koulunsa keskeyttäneille opiskelijoille, jotka haluavat tehdä työtä opintojensa ohella, tai panostaa ammatillisiin opintoihin. Osa näistä tutkinnoista on kehitetty yritysten kanssa yhteistyössä, vastaamaan työelämän osaamistarpeita.

Isossa-Britanniassa ensimmäisen vaiheen (first cycle) opintoihin lasketaan alemmat korkeakoulututkinnot (bachelor's ja undergraduate degree), jotka kestävät keskimäärin kolmesta neljään vuotta. Opintoihin sisään pääsyn edellytyksenä on yleensä suoritettu toisen asteen tutkinnon loppukoe (A-levels) tai vastaava ammatillinen koulutus, sekä ainekohtaisia arvosanavaatimuksia. Opiskelija voi myös osoittaa ammatillisen tai muun osaamisensa erilaisilla kurssikokonaisuuksilla, joiden tavoitteena on korkeakouluhaun edellytysten täyttäminen. Osa yliopistoista ja korkeakouluista huomioi myös työkokemuksen tuoman osaamisen hakutilanteessa. Osassa ensimmäisen syklin tutkinto-ohjelmia on myös vapaaehtoinen käytännön työharjoittelujakso (sandwich course), jonka voi toteuttaa työelämässä tai ulkomailla. Työharjoittelujakson suorittaminen jatkaa opintoja yhdellä vuodella. Osassa tutkinto-ohjelmia on mahdollista suorittaa suhteessa enemmän opintoja (360 op) kuin normaalissa bachelor-tutkinnossa (300 op), ja saada valmistuessaan tutkintonimikkeeksi "Bachelor's degree with honours". Opiskelija voi tällöin opiskella yhtä tai kahta pääainetta (dual/joint honours), tai usean oppiaineen yhdistelmää (combined honours). Englannissa ja Skotlannissa osa vanhoista yliopistoista käyttää tutkintonimikettä "Master of arts (MA)", joka nimestään huolimatta on alempi korkeakoulututkinto.

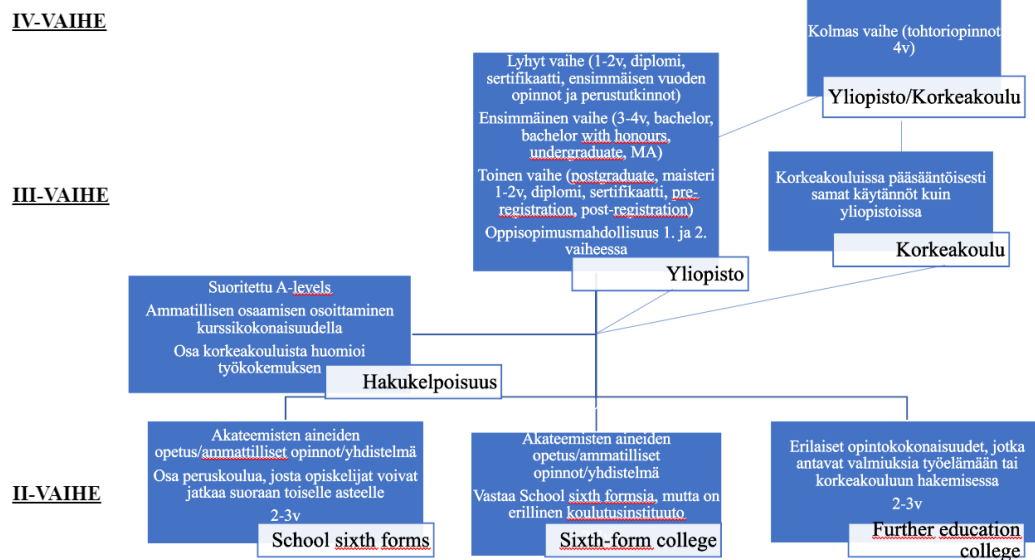
Toista ja kolmatta vaihetta kutsutaan Isossa-Britanniassa jatko-opinnoiksi (postgraduate studies). Näihin jatko-opintoihin lasketaan Suomesta poiketen sekä maisterin- että tohtorintasoiset tutkinto-ohjelmat. Toisen vaiheen maisteriopintojen suorittaminen kestää yleensä yhdestä kahteen vuotta. Maisteritason ohjelmaan pääsy edellyttää pääsääntöisesti alempaa korkeakoulututkintoa relevantilta alalta. Järjestelmä on kuitenkin joustava ja vaihtoehtoisiaakin reittejä on olemassa, esimerkiksi relevantin työkokemuk-

sen avulla. Toisen vaiheen opintoja ovat myös lyhyemmät sertifikaattitasoiset (postgraduate certificate) ja diplomitasoiset (postgraduate diploma) korkeakouluopinnot. Yliopistot järjestävät myös nopeammin eteneviä, ylemmän korkeakoulutason tutkintoja (pre-registration, accelerated master's degree), esimerkiksi fysioterapiassa. Niissä opiskelija, jolla on jo aiempi bachelor-tutkinto jostain muusta, relevantista oppiaineesta tai koulutuslata (esim. psykologia, liikuntafysiologia), voi pätevytyä terveydenhuollon ammattilaiseksi (esim. fysio- tai toimintaterapeutiksi) kaksivuotisen maisteriohjelman avulla.

Isossa-Britanniassa alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon tasoisia opintoja voi monissa tapauksissa suorittaa myös oppisopimuksella (higher and degree apprenticeship). Opiskelija toteuttaa niissä samanaikaisesti korkeakouluopintoja ja työskentelee tulevalle alallaan. Kaikki yliopistot tai opinto-ohjelmat eivät tarjoa tätä mahdollisuutta, mutta niiden määrä on kasvussa. Tutkintoon johtavan koulutuksen ohella yliopistoissa tarjotaan muun muassa terveydenhuollon ammattilaisille nk. jatkokoulutuskursseja (post-registration courses), joiden tavoitteena on lisätä ammatillista osaamista, joko lyhyen kurssin avulla tai maisterin- ja/tai tohtorintutkintoon tähtäävinä opintokokonaisuuksina (Kuvio 20).

Kolmannen vaiheen opinnot jaetaan Isossa-Britanniassa kahden tyyppisiin tohtoriopintoihin (professional doctorate ja doctor of philosophy), joissa on erilainen painotus. Molemmista tapauksista tohtorinohjelmaan hakeutumisen edellytyksenä on suoritettu maisterintasoinen tutkinto soveltuvasta pääaineesta. Molemmista ohjelmissa opiskelija voi suorittaa jatko-opintojaan täysiaikaisesti tai osa-aikaisesti, tai muilla joustavilla tavoilla. Kaikissa yliopistoissa tai oppiaineissa ei ole tarjolla molempia tohtorinohjelmia.

Ison-Britannian koulutusrakenne

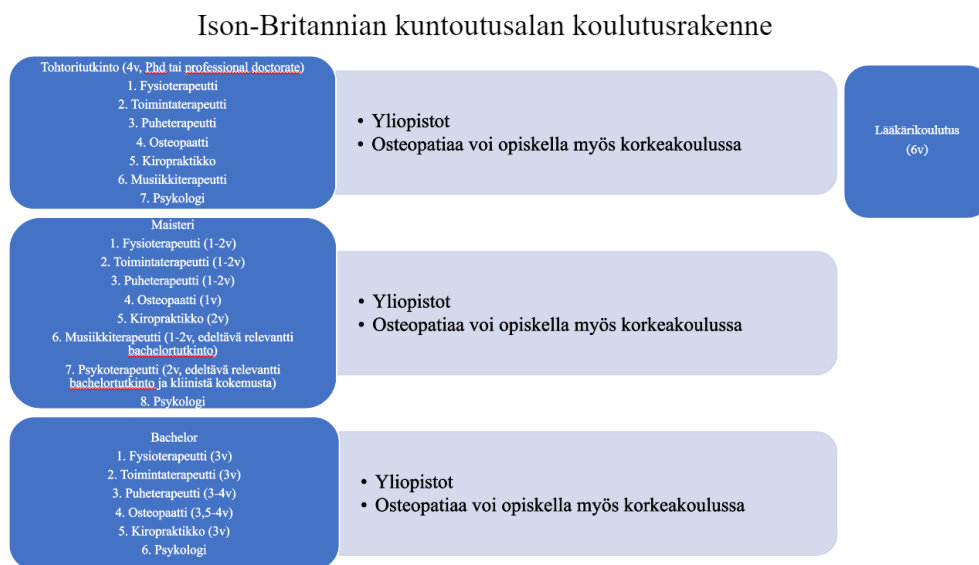

Kuvio 20. Ison-Britannian koulutusrakenne

Isossa-Britanniassa kuntoutusalan koulutusta järjestävät yliopistot ja korkeakoulut (Kuvio 21 ja Liite 9). Kuntoutusalan koulutusta ei järjestetä toisella asteella. Yliopistot järjestävät kuntoutusalan koulutusta alemmalla (bachelor, bachelor with honours, undergraduate ja MA) sekä ylemmällä (maisteri ja postgraduate) korkeakouluasteella ja tohtoriopintoina (PhD ja professional doctorate). Alempia korkeakoulututkintoja on fysioterapiassa (3v), toimintaterapiassa (3v), puheterapiassa (3-4v), osteopatiassa (3,5-4v), kiropraktiikassa (3v) ja psykologiassa (3v). Ylempiä korkeakoulututkintoja on fysioterapiassa (1-2v), toimintaterapiassa (1-2v), puheterapiassa (1-2v), osteopatiassa (1v), kiropraktiikassa (2v), musiikkiterapiassa (1-2v + edeltävä relevantti bachelor-tutkinto) ja psykoterapiassa (2v + edeltävä relevantti bachelor-tutkinto ja kliinistä kokemusta) ja psykologiassa (1-2v). Yliopistot järjestävät kuntoutusalalla fysioterapian (4v), toimintaterapian (4v), puheterapian (4v), osteopatian (4v), kiropraktiikan (4v), musiikkiterapian (4v) ja psykologian (4v) tohtoriopintoja. Lääkärikoulutus koostuu alemmasta ja ylemmästä korkeakoulututkinnosta, mutta jonka kesto on muista kuntoutusalan koulutuksista poiketen yhteensä 6 vuotta. Kuntoutusohjaajatutkinto (rehabilitation counselling) yhdistetään usein joko psykologian, tai sosiaalitieteiden bachelor-tutkintoon ja on kestoltaan 3-4 vuotta. Kuntoutusohjaajan maisteritutkinnon laajuus on 1-2 vuotta.

Kuntoutuksen ammatteja valvoo paikallinen viranomainen Health & Care Professions Council (HCPC), joka vastaa joiltain osin Suomen Valviraa. HCPC vaatii rekisteröityjä ammattihenkilöitä ylläpitämään omaa osaamistaan CPD-määrittysten (continuing professional development) mukaisilla kriteereillä ja tekee satunnaisia ammattihenkilöiden

jatkuvan osaamisen ylläpitämistä koskevia auditointeja. Auditoinnin yhteydessä ammattilaisen pitää osoittaa todistusaineistoa oman ammatillisen osaamisen ylläpitämisestä. Oikeus rekisteriin kuulumisesta velvoittaa näin ollen ammattilaisia ylläpitämään omaa osaamistaan myös opintojen jälkeen. Osteopaatti ja kiropraktikko ovat Isossa-Britanniassa suojattuja nimikkeitä ja niitä ammatteja valvovat General Osteopathic Council ja General Chiropractic Council.

Kuvio 21. Ison-Britannian kuntoutusalan koulutusrakenne.

5.6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä luvussa on tarkasteltu kuntoutuksen koulutusta Pohjoismaissa ja Isossa-Britanniassa. Pohjoismaat valikoituivat tarkastelun kohteeksi, koska niiden koulutus- ja yhteiskuntarakenne on hyvin lähellä suomalaista rakennetta. Maiden välisten sopimusten ansiosta, pohjoismaalaiset voivat myös hakeutua koulutukseen mihin tahansa Pohjoismaahan ja ammatillisen toisen asteen sekä korkea-asteen tutkinnot tunnustetaan kaikissa Pohjoismaissa. Iso-Britannia puolestaan edustaa tässä yhteydessä anglikaanisten maiden koulutusjärjestelmää. Iso-Britannia on myös tunnettu laadukkaista

yliopistoistaan sekä korkeatasoisesta terveydenhuoltojärjestelmästä. Sen kuntoutusalan tutkintojen kirjo on myös esillä olleista maista kaikkein laajin. Huomionarvoista on kuitenkin se, että Ison-Britannian EU-eron tultua voimaan (1.1.2021 alkaen), siitä tuli ammattipätevyyksiä koskevissa kysymyksissä niin sanottu "kolmas maa" (EU/ETA-maiden ulkopuoliset valtiot). Tosin sanoen, 31.12.2020 jälkeen suoritettu sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilön tutkinto katsotaan esimerkiksi ammatinharjoittamisoikeutta ja ammattipätevyyden tunnistamista haettaessa kolmannessa maassa suoritetuksi. (Valvira.fi 2021)

Eri maiden kuntoutuksen koulutusten selvittäminen oli osin haasteellista, koska koulutusnimikkeet ja koulutuksen tarjonta vaihteli maiden kesken ja sana kuntoutus ei aina selkeästi näkynyt tarjolla olevissa koulutuskokonaisuuksissa tai niiden osissa. Tämän takia oli ensin selvitettävä tarkemmin maakohtaisia koulutusrakenteita, jonka jälkeen oli helpompi hahmottaa miten kuntoutuksen koulutuksen tutkinnot ja opintopolut niissä rakentuivat. Kaikissa tarkastelun kohteena olevissa maissa on paljon samaa kuin suomalaisessa kuntoutusalan koulutuksissa, mutta myös selkeitä eroavuuksia. Yksi selkeä yhtenevyys eri maiden välillä oli se, että kuntoutusalan ammattitutkintoon johtavaa koulutusta ei järjestetä toisen asteen oppilaitoksissa. Seuraavaksi nostetaan esiin joitakin, keskeisenä näyttäytyneitä yhtäläisyyksiä sekä eroavuuksia eri maiden välillä.

Muita Pohjoismaita yhdistävä, mutta Suomesta eroava piirre on se, että ne tarjoavat usealla kuntoutuksen koulutusalueella suoran jatkumon alemmasta korkeakoulu/yliopistotutkinnosta aina tohtoritasoihin opintoihin asti. Sama koskee myös kuntoutuksen koulutusta Isossa-Britanniassa. Pohjoismaista Tanska näyttäytyy kuntoutuksen korkeakoulutuksen tarjonnan osalta laaja-alaisimpana; tarjolla on suora opintopolku alemmasta korkeakoulututkinnosta ylempään sekä tohtorintasoiseen jatkotutkintoon muun muassa fysioterapiassa, toimintaterapiassa, puheterapiassa, kiropraktiikassa, musiikkiterapiassa, psykomotorisessa terapiassa ja psykologiassa. Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa tarjontaa on vähemmän, mutta kuitenkin enemmän kuin Suomessa. Esimerkiksi Islannissa vastaava koulutusjatkumo on tarjolla fysioterapiassa, toimintaterapiassa ja psykoterapiassa. Ruotsissa maisterin ja tohtorintasoisia opintoja tarjotaan fysioterapiassa, toimintaterapiassa ja puheterapiassa. Myös Norjassa, jonka väestömäärä on lähellä Suomea, vastaava koulutusmalli on tarjolla fysioterapiassa, toimintaterapiassa, puheterapiassa ja osteopatiassa. Isossa-Britanniassa samankaltainen jatkumo on tarjolla fysioterapiassa, toimintaterapiassa, jalkaterapiassa, puheterapiassa, musiikkiterapiassa, kiropraktiikassa ja osteopatiassa.

Koulutuksen eroavuus liittyy osin Suomen korkeakoulutuksen duaalimalliin, joka poikkeaa muista Pohjoismaista ja Isossa-Britanniasta. Suomalaisesta järjestelmästä poiketen Ruotsin ammattikorkeakoulututkinnot (yrkehögskola) eivät ole korkeakoulututkintoja. Ne vastaavat tasoltaan Norjan fagskole-koulutusta ja Tanskan erhvervsuddannelse-koulutusta, eli toisen asteen jälkeen suoritettavaa ammatillista koulutusta,

joka ei kuitenkaan ole korkeakoulutasoista. Perinteiset kuntoutuksen ammatit kuitenkin opiskellaan kaikissa Pohjoismaissa, kuten myös Isossa-Britanniassa, korkeakouluissa tai yliopistoissa, ja alemman korkeakoulututkinnon suorittaminen on edellytyksenä ylempään korkeakoulututkintoon hakemiselle. Suomesta sekä muista Pohjoismaista poiketen, ruotsalaisten korkeakoulujen (högskola) ja yliopistojen (universitet) tutkintoihin sisältyy kahdenlaisia, laajuudeltaan erilaisia tutkintonimikkeitä (kandidat ja bachelor sekä magister ja master), jota selittää pyrkimys maan perinteisen tutkintorakenteen säilyttämiseen kansainvälisen tutkintorakenteen rinnalla (Brodin et al. 2020). Kuntoutuksen koulutusaloilla kaikki tutkinnot ovat kuitenkin bachelor- tai master-tasoisia myös Ruotsissa.

Ison-Britannian koulutusjärjestelmä poikkeaa ehkä odotetustikin eniten suomalaisesta koulutusjärjestelmästä. Korkeakouluopinnot jaetaan Isossa-Britanniassa Pohjoismaista poikkeavasti neljään vaiheeseen. Niin kutsutun lyhyen vaiheen (short cycle) ensimmäisen vuoden opinnot, perustutkinnot, diplomi- ja sertifikaattikoulutukset tarjoavat mahdollisuutta korkeakouluopintojen suorittamiseen erilaisista tarpeista käsin ja niitä voi hyödyntää osana tutkintoon johtavaa koulutusta. Seuraavaan, eli ensimmäiseen vaiheeseen (first cycle) luetaan alempaan korkeakoulututkintoon johtavat opinnot. Toisessa vaiheessa (second cycle), maisteriopiskelija, jolla on ensimmäisen vaiheen (alempi) korkeakoulututkinto relevantilta alalta, voi pätevöityä kuntoutusalan ammattilaiseksi samalla tai toisella kuntoutusosalalla; esimerkiksi fysioterapeutti voi halutessaan pätevöityä toimintaterapeutiksi. Kolmannessa vaiheessa (third cycle) opinnot jaetaan tohtoriopintoihin ja ammatillisiin tohtoriopintoihin. Ammatillisissa tohtoriopinnoissa painottuu kapeampi, tiettyyn ammattialaan suuntautuva tutkimus, kun taas tieteellisissä tohtoriopinnoissa painottuu laaja-alainen akateeminen tutkimusosaaminen. Molemmat vaihtoehdot koskevat esimerkiksi fysioterapian, toimintaterapian tai musiikkiterapian tohtoriopintoja, mutta eivät ole tarjolla kaikissa yliopistoissa.

Tässä luvussa ei ole tarkasteltu erikseen lisä-, erikoistumis- tai täydennyskoulutusten järjestämistä tarkastelun kohteena olevissa maissa. Kuntoutusalan tutkintoon johtavia koulutuksia koskeva tarkastelu kytkeytyy kuitenkin osaltaan myös alan lisä- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksiin. Toisen asteen koulutuksissa, esimerkiksi Ruotsin ammattikorkeakouluissa ja Norjan fagskole-kouluissa tarjotaan myös kuntoutusalan lisäkoulutusta. Ruotsissa voi opiskella kuntoutukseen suuntautuneeksi lähihoitajaksi, aktiiviteettipedagogiksi ja toimintarajoitteisten ohjaukseen erikoistuneeksi opintopedagogiksi ja Norjassa lähihoitajille on tarjolla kuntoutuksen erikoistumisopintoja. Vastaavaa erikoistumiskoulutusta ei ole tarjolla Suomessa. Lisäksi Ruotsin ammattikorkeakoulut järjestävät kuntoutuksen koordinaattorin täydennyskoulutusta sote-alan ammattilaisille. Islannissa kaikki korkeakouluopetus tapahtuu yliopistoissa ja kuntoutusalan koulutusta tarjoavat ainoastaan yliopistot.

Isossa-Britanniassa on mahdollista suorittaa diplomi- ja sertifikaatti-tasoisia korkeakouluopintoja myös kuntoutusalalla, joissa opiskelija saattaa siirtyä työelämään ilman korkeakoulututkintoa, mutta saa mukaansa muodollisen tunnustuksen suorittamistaan korkeakoulutasoisista opinnoista. Alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon tasoisia opintoja voi suorittaa myös työn ohella oppisopimukseen perustuen (higher and degree apprenticeship), joka koskee myös kuntoutusalaa. Lisäksi tarjolla on jatkokoulutuskursseja (post-registration courses), joiden tavoitteena on lisätä ammatillista osaamista, joko lyhyen kurssin avulla tai tutkintoon tähtäävinä opintokokonaisuuksina. Tanskalaiset yliopistot tarjoavat hieman vastaavalla tavalla ns. diplomi- ja master-tasoisia koulutuksia. Master-koulutukset (ylempi korkeakoulututkinto) kohdentuvat työelämässä oleville aikuisille, joilla on jo alempi korkeakoulututkinto, kun taas diplomikoulutukseen (alempi korkeakoulututkinto) hakemiseen riittää ammattitutkinto tai ammattiakatemiitutkinto. Molemmat koulutukset toteutetaan osa-aikaisina, työn ohessa tapahtuvina opintoina. Ruotsissa yliopistoissa ja korkeakouluissa on tarjolla erikoistumisopintoja, jotka edellyttävät vähintään perustutkintotasoisia opintoja tai tutkintoa ja voivat johtaa myös uuteen tutkintoon; kytkeytyen esimerkiksi kuntoutuksen ohjaukseen, neurologiseen kuntoutukseen tai kehitysvammaisten kanssa työskentelevän opettajan pedagogiseen pätevytykseen.

Norjassa korkeakouluväylä perustuu muista Pohjoismaista poiketen ns. kompetensseihin, joita voi kerryttää useammalla vaihtoehdoisella tavalla (esim. koulutuksen tai työelämäkokemuksen muodossa) ja joiden avulla voi siirtyä joustavasti korkeakoulutusoiseen koulutukseen, tai jatkaa opintoja myöhemmin, esimerkiksi hankitun työelämäkompetenssin jälkeen. Kuntoutuksen koulutuksiin pääsy edellyttää Norjassa ns. yleisen opintokompetenssin suorittamista, johon on myös tarjolla useita vaihtoehtoisia reittejä. Lisäksi korkeakoulut ja yliopistot järjestävät yhden vuoden kestoisia årsstudium-opintoja, joiden avulla opiskelija voi täydentää tutkinto-ohjelman kautta hankittua osaamistaan. Islannissa yliopistot tarjoavat myös ns. diplomikoulutusta, joka koostuu ylemmän korkeakoulututkinnon tasoisista opinnoista. Diplomikoulutus on eräänlainen lyhyempi versio maisterinopinnoista, joissa opiskelija syventyy tiettyyn aiheeseen. Koulutukseen ei sisälly opinnäytetyötä, mutta esimerkiksi toimintaterapeuteille, joilla on takanaan soveltuva alempi korkeakoulututkinto, se antaa valmiudet ammatin harjoittamiseen.

Lähteet

- Archer, J. What are the differences between a further education college and a sixth form? <https://www.makehappen.org/guide/what-are-the-differences-between-a-further-education-college-and-a-sixth-form/>. Luettu 12.11.2021.
- Brodin E., Lindén, J., Sonesson, A. & Lindberg-Sand, Å. 2020. Doctoral supervision in theory and practice. Lund: 300 p.
- Cuddy, N. & Leney, T. 2005. Vocational education and training in the United Kingdom, short description. Cedefop Panoram series; 111. https://www.cedefop.europa.eu/files/5159_en.pdf. Luettu 11.11.2021.
- Gardsten, T. 2019. Skillnaden mellan master- och magisterexamen, Gå hela vägen och ett steg till-läs en master!. Saatavilla: <https://www.piraja.se/studera/skillnaden-mellan-master-och-magisterexamen/>. Luettu 2.11.2021.
- Gudjonsdottir, A. 2021. Islantilainen fysioterapeutti. Sähköpostikeskustelu Islannin kuntoutuksen koulutusrakenteesta.
- FindAMasters. Masters degree entry requirements. Saatavilla: <https://www.findamasters.com/advice/finding/masters-degree-entry-requirements.aspx>. Luettu 13.11.2021.
- Health & care professions council. 2018. What is CPD?. Saatavilla: <https://www.hcpc-uk.org/cpd/what-is-cpd/>. Luettu 19.11.2021.
- Jónsdóttir, K. 2021. Sähköpostikeskustelu University of Iceland:in psykologian laitoksen projektipäällikön kanssa psykoterapiakoulutuksesta Islannissa.
- Linneuniversitetet. Studera på avancerad nivå. Saatavilla: [https://lnu.se/utbildning/master--och-magisterprogram/#:~:text=%2D%20En%20magister%20best%C3%A5r%20av%2060,sj%C3%A4lvst%C3%A4ndigt%20arbete%20om%2015%20hp.&text=En%20masterutbildning%20%C3%A4r%20p%C3%A5%20120,of%20Master%20\(120%20credits\)](https://lnu.se/utbildning/master--och-magisterprogram/#:~:text=%2D%20En%20magister%20best%C3%A5r%20av%2060,sj%C3%A4lvst%C3%A4ndigt%20arbete%20om%2015%20hp.&text=En%20masterutbildning%20%C3%A4r%20p%C3%A5%20120,of%20Master%20(120%20credits)). Luettu 2.11.2021.
- Kursagenten. Saatavilla: <https://www.kursagenten.no/kurs/Rehabilitering> Luettu 28.9.2021.
- London Metropolitan University. Studying and honours degree. Saatavilla: <https://www.londonmet.ac.uk/features/marketing-features-articles-and-blogs-content-store/2020/studying-an-honours-degree/>. Luettu 19.11.2021.
- Lundsten L. 2021. Haastattelu University of Akureyri entinen tohtorikoulutuksen dekaani.
- Maailmalle.net. Opetushallitus 2021. Opetushallituksen tuottama ja ylläpitämä verkko-palvelu. Saatavilla: <https://www.maailmalle.net/>. Luettu 29.11.2021.
- Manchester Metropolitan University. Post-registration courses. Saatavilla: <https://www.mmu.ac.uk/hpsc/courses/post-reg/>. Luettu 19.11.2021.
- Mastersportal.com. 2021. All you need to know about the European Credit System ECTS. Saatavilla: <https://www.mastersportal.com/articles/388/all-you-need-to-know-about-the-european-credit-system-ects.html>. Luettu 29.11.2021.
- Nidirect government services a. Routes into higher education. Saatavilla: <https://www.nidirect.gov.uk/articles/routes-higher-education>. Luettu 13.11.2021.
- Nidirect government services b. What higher education is. Saatavilla: <https://www.nidirect.gov.uk/articles/what-higher-education>. Luettu 13.11.2021.
- Nokut. General information about education in Norway. Saatavilla: <https://www.nokut.no/en/norwegian-education/general-information-about-education-in-norway/>. Luettu 28.10.2021.

- Pohjoismainen yhteistyö a. Ammattikorkeakoulutus Ruotsissa. Saatavilla: <https://www.norden.org/fi/info-norden/ammattikorkeakoulutus-ruotsissa>. Luettu 2.11.2021.
- Pohjoismainen yhteistyö b. Korkea-asteen koulutus ja toisen asteen koulutuksen jälkeiset ammatilliset opinnot Norjassa. Saatavilla: <https://www.norden.org/fi/info-norden/korkea-asteen-koulutus-ja-toisen-asteen-koulutuksen-jalkeiset-ammattilliset-opinnot>. Luettu 29.10.2021.
- Pohjoismainen yhteistyö c. Korkea-asteen koulutus Ruotsissa. Saatavilla: <https://www.norden.org/fi/info-norden/korkea-asteen-koulutus-ruotsissa>. Luettu 2.11.2021.
- Pohjoismainen yhteistyö d. Korkea-asteen koulutus Tanskassa. Saatavilla: <https://www.norden.org/fi/info-norden/korkea-asteen-koulutus-tanskassa>. Luettu 29.10.2021.
- Pohjoismainen yhteistyö e. Toiseen asteen koulutus Islannissa. Saatavilla: <https://www.norden.org/fi/info-norden/toisen-asteen-koulutus-islannissa>. Luettu 29.10.2021.
- Pohjoismainen yhteistyö f. Toisen asteen koulutus Norjassa. Saatavilla: <https://www.norden.org/fi/info-norden/toisen-asteen-koulutus-norjassa>. Luettu 29.10.2021.
- Pohjoismainen yhteistyö g. Toisen asteen koulutus Ruotsissa. Saatavilla: <https://www.norden.org/fi/info-norden/toisen-asteen-koulutus-ruotsissa>. Luettu 2.11.2021.
- Pohjoismainen yhteistyö h. Toisen asteen koulutus Tanskassa. Saatavilla: <https://www.norden.org/fi/info-norden/toisen-asteen-koulutus-tanskassa>. Luettu 29.10.2021.
- Prospects.ac.uk. Job profile, Physiotherapist. Saatavilla: <https://www.prospects.ac.uk/job-profiles/physiotherapist>. Luettu 19.11.2021.
- Studera.nu. Saatavilla: <https://www.studera.nu/>. Luettu 28.9.2021.
- Sverigesfolkhogskolor.se. Folkhögskolans utbud. Saatavilla: <https://www.sverigesfolkhogskolor.se/om-folkhogskola/folkhogskolans-utbud/>. Luettu 2.11.2021.
- Study.eu. 2020. What is the European Credit Transfer System (ECTS)?. Saatavilla: <https://www.study.eu/article/what-is-the-ects-european-credit-transfer-and-accumulation-system>. Luettu 29.11.2021.
- The Universities and Colleges Admissions Service. Degree apprenticeships. Saatavilla: <https://www.ucas.com/apprenticeships/what-you-need-know-about-apprenticeships/degree-apprenticeships>. Luettu 19.11.2021.
- Uddannelsesguiden a. Diplomuddannelser. Saatavilla: <https://www.ug.dk/uddannelser/diplomuddannelser>. Luettu 29.10.2021.
- Uddannelsesguiden b. Masteruddannelser. Saatavilla: <https://www.ug.dk/uddannelser/masteruddannelser>. Luettu 29.10.2021.
- University of Portsmouth. What are the different types of university degrees?. Saatavilla: <https://www.port.ac.uk/student-life/help-and-advice/applying-to-uni/university-awards-explained>. Luettu 19.11.2021.
- University of Southampton. Pre-registration courses. Saatavilla: https://www.southampton.ac.uk/healthsciences/postgraduate/taught_courses/pre-registration.page. Luettu 19.11.2021.
- Utdanning.no a. Fakta om fagskole. Saatavilla: https://utdanning.no/tema/nyttig_informasjon/fakta_om_fagskole. Luettu 28.10.2021.
- Utdanning.no b. Slik får du studiekompetanse. Saatavilla: https://utdanning.no/tema/soknad_og_opptak/slik_far_du_studiekompetanse. Luettu 27.10.2021.

Yrkehögskolan.se. Längd, poäng och examen. Saatavilla: <https://www.yrkehogskolan.se/om-yrkehogskolan/langd-poang-och-examen/>. Luettu 19.11.2021.

Liitteet

Liite1. Kuntoutuksen koulutuksen nykytilan vahvuuksia ja heikkouksia koskeva aineistonkeruu

Ajan-kohta	Tiedonhaku	Vastaajaorganisaatio	Sisältö	Muuta
Kesä-syysy 2021	Sähköpostikysely Sosiaalityötä opettaville yliopistoille	Helsingin yliopistolta, Tampereen yliopistolta, Jyväskylän yliopistolta, Itä-Suomen yliopistolta ja Lapin yliopistolta (sekä sosiaalipolitiikka-oppiaineen osalta Turun yliopistosta)	a. 1)Miten kuntoutus näkyy sisällöllisesti sosiaalityön opetuksessa, tutkimuksessa ja yhteistyönä oppiaineiden kesken? b. 2)Onko sosiaalityön oppiaineella ja muilla oppiaineilla kuntoutukseen liittyvää opetuksellista tai tutkimukseen (TKI-toiminta) liittyvää yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa? c. 3)Mitkä ovat kuntoutuksen opetuksen vahvuudet ja heikkoudet sosiaalityön oppiaineessa (ja muissa yhteiskuntatieteissä, mikäli opetusta ja tutkimusta on)? d. 4)Mikä on sosiaalityön oppiaineen (koulutuksen) ja muiden yhteiskuntatieteiden ja tutkimuksen suhde kuntoutuksen käytäntöjen toteutukseen? e. 5)Mihin suuntaan kuntoutuksen koulutusta ja tutkimusta tulisi tällä vuosikymmenellä viedä?	
Kesä-Syysy 2021	Sähköpostikysely Sosiaalialaa opettaville ammattikorkeakouluille	Savonia-ammattikorkeakoulusta, Karelia-ammattikorkeakoulusta, Metropolia-ammattikorkeakoulusta, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta, Laurea-ammattikorkeakoulusta, Lapin ammattikorkeakoulusta ja Diakoniammattikorkeakoulusta	a. 1)Miten kuntoutus näkyy sisällöllisesti sosiaali- ja terveysalan opetuksessa ja TKI-toiminnassa ja yhteistyönä eri koulutusohjelmien kesken? b. 2)Onko sosiaali- ja terveysalan opetuksella ja TKI-toiminnalla kuntoutukseen liittyvää opetuksellista tai tutkimukseen liittyvää yhteistyötä yliopistojen ja ammatillisten oppilaitosten kanssa? c. 3)Mitkä ovat kuntoutuksen opetuksen ja TKI-toiminnan vahvuudet ja heikkoudet sosiaali- ja terveysalalla yleensä ja erityisesti ammattikorkeakoulussanne? d. 4)Mihin suuntaan kuntoutuksen koulutusta ja TKI-toimintaa (tutkimus mukaan lukien) tulisi tällä vuosikymmenellä viedä?	
Toukokuu 2021	1. Verkko-työpaja	Sote-alan (sosionomi, hoitotyö ja kuntoutusala) opettajat monialaisesti	Keskustelussa kuntoutukseen liittyvä monialaisen yhteistyön toteutuminen koulutuksessa	n. 40 osallistujaa
Syyskuu 2021	2. Verkko-työpaja	Sote-alan (sosionomi, hoitotyö ja kuntoutusala) opettajat monialaisesti	Keskustelussa kuntoutukseen liittyvä monialaisen yhteistyön toteutuminen koulutuksessa	n. 30 osallistujaa
Lokakuu 2021	YAMK opettajien valtakunnallinen verkkotapaaminen	JAMK, Metropolia amk, SAMK, Savonia amk, TAMK ja XAMK	Keskustelussa pyydettiin kuvaamaan ko. tutkintojen vahvuuksia ja heikkouksia. Sen lisäksi opettajilla oli mahdollisuus keskustella teemoista opiskelijoidensa kanssa ja täydentää Flinga-alustalla koottua palautetta.	Tapaamiset toteutuvat lukukausittain. Keskustelu oli osana

				syksyn 2021 tapaamista.
Kesä-syksy 2021	Sähköposti-kysely	HY, TY, TAU, UEF ja OY. Lääketieteen erikoisalat: fysiatria, geriatría, korva-, nenä- ja kurkkutaudit, keuhkotaudit, lastenneurologia neurologia (neurologinen kuntoutus), sisätaudit yleislääketiede, Psykologia ja logopedia (HY)	1) Miten kuntoutus näkyy sisällöllisesti lääketieteen opetuksessa (ammattillinen kuntoutus, lääkinnällinen kuntoutus, sosiaalinen kuntoutus, kasvatuksellinen kuntoutus) ja yhteistyönä oppiaineiden kesken. 2) Onko erikoisosalalla kuntoutukseen liittyvää opetuksellista tai tutkimukseen (TKI-toiminta) liittyvää yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa 3) Onko yliopistossa tiedekuntien välistä yhteistyötä kuntoutuksen opetuksessa 4) Mitkä ovat yliopiston kuntoutuksen opetuksen ja tutkimuksen vahvuudet ja heikkoudet 5) Mihin suuntaan kuntoutuksen koulutusta tulisi tällä vuosikymmenellä viedä 6) Kuinka paljon oma erikoisalanne opetus sisältää kuntoutukseen liittyvää asiaa.	Vastauksia tuli yhteensä 16 eri professorilta tai erikoisalan vastuhenkilöiltä. Psykologian ja logopedian osalta samat kysymykset lähetettiin Helsingin yliopiston lääketieteelliseen tiedekuntaan. Vastaukset molemmista oppiaineista.
Kesä-Syysy 2021	Sähköinen kysely, jota jaettiin sähköisesti laajalle mm. erilaisien yhdistysten, järjestöjen, organisaatioiden ja suora- viestien välityksellä	Työelämän edustajat laaja-alaisesti ja moniammatillisesti	1. Oma taustasi, josta kyselyyn vastaat (esim. yksityiskentällä työskentelevä fysioterapeutti, julkisella sektorilla työskentelevä kuntoutuksenohjaaja, kolmannella sektorilla työskentelevä sosionomi jne.) 2. Kuntoutuksen koulutuksen vahvuudet? 3. Kuntoutuksen koulutuksen heikkoudet? 4. Kuntoutuksen koulutuksen tarpeet?	Kyselyyn vastasi 71 kuntoutus alan ammattilaista useilta eri aloilta ja useiden eri kuntoutuksen ammattikuntien edustajia. Osa vastaajista toimi useammassa eri kuntoutuksen tehtävässä samanaikaisesti.
Aiemmin kerätty aineisto			1. Kuntoutuksen osaamiskeskittymän materiaali kuntoutuksen osaamisen uudistumisen tulevaisuuden näkymistä. Raportti on julkaistu (Holvikivi 2020).	

Liite 2. Esimerkkejä kuntoutukseen liittyvistä täydennyskoulutuksesta ammattikorkeakouluissa ja muilla koulutuksen järjestäjillä (kesäyliopistojen järjestämä koulutus on osa ammattikorkeakoulujen opintopisteytettyä koulutusta).

Kuntoutuksen täydennyskoulutuksen nimi	Oppilaitos	Koulutuksen laajuus	Geneerinen vs. spesifi	Koulutuksen tavoite
ICF-koulutus	LAB-amk, JAMK, Turun amk, Lapin amk, Metropolia amk, Arcada, yksityisiä yrityksiä	14 h	S	Oppia ICF-mallin rakenne ja perehtyä ICF:n käyttöön toimintakyvyn kuvaamisessa ja kuntoutuksen tavoitteiden asettelussa.

GAS-koulutus	LAB-amk, Metropolia, JAMK, Turun amk, Lapin amk, OAMK, Arcada	3 op	S	Osaat laatia GAS- menetelmän mukaiset tavoitteet, tarkistaa ja arvioida niiden saavuttamista, osaa arvioida ja tunnistaa, mitkä tavoitteet ovat realistisia ja merkityksellisiä sekä osaa soveltaa osaamista eri palvelu- ja kuntoutusmuodoissa yksilöllisesti asiakkaan parhaaksi
Moniammatillinen kotikuntoutus -erikoistumiskoulutus	JAMK	30 op	S	Päivittää ja syventää kotihoidossa tarvittavaa osaamista. Parantaa tulevaisuuden työllistymismahdollisuuksia tai hyödyntää niitä jatko-opinnoissa soveltuvin osin.
Sensorisen integraation teorian ja terapian koulutus	Sensorisen integraation terapian yhdistys ry yhdessä OAMK:n, Keski-Pohjanmaan kesäyliopiston, Savonia amk:n, Metropolia amk:n sekä Turun amk:n kanssa.	36-38 op	S	Antaa tietoa aistitiedon käsittelyn vaikeuksista ja niiden merkityksestä lapsen toimintakykyyn sekä perustietoa sensomotoriikan arvioinnista. Koulutuksessa vahvistetaan osallistujan tietoa tukea lapsen toimintakykyä silloin kun taustalla on aistitiedon käsittelyn vaikeuksia.
Etäratkaisut kuntoutumisen tukena erikoistumis-koulutus	JAMK, Laurea, Metropolia, Arcada	30 op	S	Vahvistaa sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammattilaisten sekä insinöörien osaamista uudenlaisten etäkuntoutuksen ratkaisujen kehittämisessä ja tuottamisessa.
Koira-avusteinen kasvatus- ja kuntoutustyö täydennyskoulutus	JAMK	10 op	S	Antaa valmiudet hyödyntää koira-avusteista metodologiaa omalla alallaan.
Neuropsykiatrinen valmentaja	JAMK, useita yrityksiä, kesä-yliopistoja jne.	26 op	S	Antaa tietoa oireyhtymistä ja lisää käytännön keinoja tukea, ohjata ja valmentaa neuropsykiatrisia erityispiirteitä omaavia henkilöitä. Antaa valmiuksia työskennellä neuropsykiatrisia erityispiirteitä (ADHD, Tourette, autismin kirjon häiriö, kielellinen erityisvaikeus, sensorisen integraation häiriö) omaavien henkilöiden sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujien kanssa käypähoitosuosituksen mukaisesti.
Seniorivalmentaja – ikäihmisen kuntouttaja	Arcada	15 op	S	Saada uusia työkaluja ja työtapoja kohdata ikäihmisiä. Kasvattaa ymmärrystä ja osaamista ikäihmisten kuntoutuksen erityispiirteistä, kuten muisti- ja muista yleisistä sairauksista, lääkkeistä, ravinnosta, mielenterveyshäiriöistä ja niiden vaikutuksesta kuntoutukseen.
Uroterapia	LAB-amk	30 op	S	Oppia klinisiä taitoja ja näyttöön perustuvaa päätöksentekoa virtsaaoireisen asiakkaan ja potilaan hoidossa ja kuntoutuksessa.
Alaseläkivun lääkkeellinen ja lääkkeetön hoito	LAB-amk	2 op	S	Antaa edellytykset fysioterapian toteuttamiseen alaselkäkipuiselle asiakkaalle/potilaalle.
Voimauttava hevostoiminta	Päijät-Hämeen kesäyo	11 op	S	Kouluttaa MinD-ohjaajia. MinD-ohjaajat ymmärtävät, että muutos edellyttää motivaatiota, ja osaa hyödyntää

				hevosen motivoivia elementtejä ohjaustyössään. MinD-ohjaaja osaa arvioida, minkälainen hevonen soveltuu MinD-toimintaan ja käyttää kokemushistorialtaan toimintaan soveltuvia hevosia työssään.
Sosiaali- ja terveysalan palvelujen kehittäjä	LAB-amk	30 op	G	Kouluttaa ammattilaisia palvelujärjestelmän uudistamiseen ja työyhteisön kehittämiseen.
Voimauttavan valokuvan perusteet	Useita Kesä-yliopistoja	10 op	S	Oppia dialogiseen katseeseen perustuvaa, tunnemerkityksille herkistynyttä työtettä.
Vaativan erityisen tuen erikoistumis-koulutus	JAMK, HAMK, OAMK, Haaga-Helia, TAMK	30 op	S	Tukea vaativan erityisen tuen asiantuntijuutta, opiskelijan henkilökohtainen kehittymistä ja alan kehittämistä laajassa yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.
Uraohjauksen erikoistumis-koulutus	Haaga-Helia, HAMK, JAMK, OAMK ja TAMK, Jyväskylän yliopisto	30 op	S	Kehittää ja syventää uraohjauksen tehtävissä toimivien eri alojen ammattilaisten osaamista ja asiantuntijuutta. Jäsentää uraohjausta osana laajempaa työelämän ja koko yhteiskunnan muutosta.
Palautumis-ohjaajakoulutus	HAMK/kesäyo	10 op	S	Saada käytännönläheisiä työvälineitä työhyvinvointia edistävään toimintaan.
Muistihoitaja-koulutus	XAMK	10 op	S	Uudistaa ja syventää hoitohenkilökunnan tietoutta dementoivien ihmisten koti- ja laitoshoidosta. Syventää tietoja dementoivista sairauksista, niihin liittyvistä käytösoireista sekä lääkkeettömästä- ja lääkehoidosta. Laajentaa osaamista dementoituvan ihmisen kohtaamisessa ja toiminnallisissa sekä kuntouttavissa hoitomenehtelmissä perehtyen myös Cerad-testaukseen.
Asiakas- ja palveluohjauksen erikoistumiskoulutus	JAMK	30 op	G	Laajentaa ja syventää sosiaali- ja terveysalan ammatillista osaamista. Vahvistaa ammatillista osaamista asiakas- ja palveluohjauksessa asiakastyössä ja palvelujen kehittämisessä.
Hyvinvointivalmentaja	JAMK; muita	62 op (korkeakouludiplomi)	G	Perehtyä hyvinvointiin kokonaisvaltaisesti, päivittää omaa osaamistasi ja hyödyntää opintojasi sosiaali- ja terveysalan koulutuksissa soveltuvien osien.
Työkykykoordinaattori-koulutus	Kuntoutussäätiö, 8 ammattikorkeakoulua	10 op	G	Vahvistaa ammatillaistyötä työllistymisen, työssä jatkamisen ja työhön paluun osaamisalueilla. Vahvistaa tuloksellisuutta työterveyshuollon, TE-toimistojen, työantajien ja muun tarvittavan verkoston kanssa. Antaa valmiuden tukea osatyökyisten henkilöiden pääsyä työelämään tai jatkamista siellä erilaisten ratkaisujen turvin.
SPIRAL-toimintakyvyn itsearviointi-menetelmä	Kuntoutus-säätiö	2 h		Antaa tiedot, taidot ja välineet Spiralin hyödyntämiseen omassa työssä asiakkaiden toimintakyvyn kartoittamiseksi ja asiakasta motivoivien taitteiden tunnistamiseksi.

Liite 3. Esimerkkejä kuntoutukseen suuntautuvista sosiaalityön ja psykologian (70 op) erikoistumiskoulutukset yliopistoissa.

Yliopisto	Koulutuksen nimi	Laajuus	Valintaperusteet	Koulutuksen rakenne
Sosnet-verkosto/ LaY	Erikois-sosiaalityöntekijän koulutus, Kuntouttavan sosiaalityön erikoisala	70 op	Valitaan 30 opiskelijaa: 1) yliopistollisen maisterin tutkinnon suoritaneet, 2) joilla oikeus harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia Suomessa (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015, 7 §) ja 3) työkokemusta sosiaalityön tehtävistä	ERIKOISALAOPINNOT (40op): Kuntouttavan sosiaalityön tehtävä ja paikka yhteiskunnassa (5 op) Sosiaalinen kuntoutus, toimintakyky ja osallisuus (5 op) Asiakkaiden ja työntekijöiden oikeudet ja vastuut aikuissosiaalityössä (10 op) Kuntouttavan sosiaalityön orientaatiot (5 op) Psykososiaalinen työote (5 op) Haavoittuvuus ja trauman kohtaaminen (5 op) Yhteisöllinen ja alueellinen työote (5 op) KEHITTÄMIS- JA TUTKIMUSOPINNOT (20 op): Kuntouttavan sosiaalityön tutkimus, arviointi ja kehittäminen (10 op) Vuorovaikutuksen tutkimus tietoperustaisen kuntouttavan sosiaalityön vahvistajana (5 op) Sosiaalityöntekijät ja asiakkaat tiedon tuottajina ja yhteiskunnallisia vaikuttajina (5 op) TIETEELLIS-KÄYTÄNNÖLLINEN LOPPUTYÖ (10 op) https://www.sosnet.fi/FI/Erikoistumiskoulutus/Erikoisalat
Psykonet-verkosto/ HY	Neuropsykologian erikoispsykologikoulutus	70 op	Valitaan enintään 50 opiskelijaa: Hakukelpoisuuden kriteerit vaihtelevat riippuen, onko kyseessä yleinen kiintiö vai tohtorikoulutettavien kiintiö. Molemmissa kriteereinä: 1. Psykologin maisterin tutkinto 2. Valviranallisuus oikeudesta toimia terveydenhuollon ammattihenkilönä 3.	Teteenalaopinnot (55 op) Menetelmäopinnot (5 op) Lopputyö (10 op) Koulutuksen ulkopuolinen työnohjaus ja työkokemus (ei määritelty opintopisteissä)

			Työskentelymahdollisuus kliinisen neuropsykologian alalla	
Psykonet-verkosto/ UEF	Kliinisen terveystieteiden erikoispsykologikoulutus	70 op	Valitaan 30 opiskelijaa: 1. Psykologian maisterin tutkinto 2. Valviran laillistus oikeudesta toimia terveydenhuollon ammattihenkilönä ja 3. Työskentelymahdollisuus jollakin terveystieteiden psykologian sovellusalueella, esimerkiksi terveydenhuollossa, työterveyshuollossa, sairaalassa, poliklinikalla tai kuntoutuksessa.	Terveyden paradigmat ja lähestymistavat (5 op) Terveyden edistäminen (5 op) Stressi ja uni (5 op) Ravitsemuspsykologia (5 op) Kivun psykologiaa (5 op) Ajankohtaiset terveystieteiden psykologiaan liittyvät kysymykset (5op) Erikoispsykologi asiantuntijana (5 op) Työhyvinvoinnin edistäminen (5 op) Työn analysointi ja kehittäminen (5 op) Työterveyshuolto henkilöstövoimavarojen tukena (5 op) Työkyvyn arviointi (5op) Työnohjaus (5 op) Loppu työ (5 op) Valinnaiset: Terveys ja sen edistäminen eri ikäryhmissä (5 op) Teemaseminaari: Työnohjaus (5 op) http://www.psykonet.fi/Erikoispsykologikoulutus/ktp

Liite 4. Esimerkkejä yliopistojen järjestämistä kuntoutukseen liittyvistä täydennyskoulutuksista.

Koulutuksen nimi	Yliopisto	Laajuus	Geneerinen vs. spesifi	Koulutuksen tavoite
Kliininen ja oikeuspsykologinen arviointi, rikosentekijöiden kuntoutus ja hoito www.uef.fi/jatkuvaoppiminen	Itä-Suomen yliopisto	6 op	G	Opiskelija osaa: - tunnistaa kohdennetun väkivallan eri muotoja ja ilmiöitä - nimetä väkivaltariskiä nostavia ja laskevia tekijöitä - tunnistaa ja arvioida yksilöiden potentiaalista uhkaa ja vaarallisuutta - huomioida arvioinnin tilannekohtaisuuden ja epävarmuustekijät - valikoida arvioinnin pohjaksi luotettavaa tietoa ja tutkittuja menetelmiä - hahmottaa vakavien persoonallisuushäiriöiden hoidon kokonaisuutta oikeuspsykiatriassa - ymmärtää näiden potilaiden hoidon eri komponenttien ja menetelmien pääperiaatteita - tuntee periaatteet erilaisten väkivaltariskien arviointimenetelmien käytöstä käytännön oikeuspsykiatriassa työssä

OuluGNC® GeroNurse – kotihoito www.geronursing.fi	Oulun yli- opisto	3 op	G	Opiskelija: • Ymmärtää omaa ihmis- ja vanhuskäsitystä sekä hoito- ja kuntoutumisfilosofiaa kuntoutumista edistävän hoitotyön lähtökohtina • Tunnistaa vanhenemisen ja vanhuuden psykososiaalisena ja kulttuurisena ilmiönä • Osaa toimia omassa työssään voimavarakeskeisesti huomioiden ikääntyneen yksilöllisyyden sekä tunnistaa kuntoutumista edistävän hoitotyön mahdollisuudet, hyödyt ja haasteet soveltaessaan sitä käytännön työhön • Osaa kuvata toimintakyvyn laaja-alaisena ja tunnistaa siihen vaikuttavia tekijöitä • Osaa edistää ikääntyneen toimintakykyä, aktiivisuutta ja itsenäisyyttä kuntoutumista edistävän hoitotyön keinoin sekä ennaltaehkäistä kaatumisia • Osaa arvioida vanhuksen toimintakykyä luotettavasti eri mittareilla sekä kirjata kuntoutumista edistävän hoidon hoitotietojärjestelmään
OuluGNC® GeroLeader www.geronursing.fi	Oulun yli- opisto	2op	G	Opiskelija: • Osaa soveltaa ja arvioida näyttöön perustuvaa kuntoutumista edistävää hoitotyötä omassa organisaatiossaan osana ikääntyneiden palvelujärjestelmää • Osaa johtaa kuntoutumista edistävää organisaatiota asiakaslähtöisesti, työhyvinvointia tukevaksi ja kustannustehokkaasti • Osaa luovasti johtaa kuntoutumista edistävän hoitotyön käyttöönottoa ja vakiinnuttamista • Osaa luoda edellytyksiä toimivalle vuorovaikutukselle ja yhteistyölle
VANTTI- täydennyskoulutusohjelma työterveys- huoltoon ja työlääketeeseen	Turun yli- opisto	2-15 op	G/S	

Liite 5. Kuntoutuksen koulutus Ruotsissa.

RUOTSI	Tutkinto 1	Tutkinto 2	Tutkinto 3	Tutkinto 4	Tutkinto 5	Tutkinto 6	Tutkinto 7	Tutkinto 8
Opintopolut (eri opintotasot: vrt suomessa 2., 3. ja 4 aste). Merkkaa aste ja opintovuodet/-pisteet (ECTS)	Specialist undersköterska, inriktning rehabilitering (Kuntoutukseen suuntautunut lähihoitaja,)	Aktiverings-pedagog (Aktiviteetti-pedagogi)	Studiepedagog med inriktning funktionsnedsättning (Opinto-pedagogi erikoistunut toiminta-rajoitteisten hoitoon)	Rehabiliteringskoordinator (Kuntoutukskoordinaattori)	Arbets terapeut (Toiminta-terapeutti)	Fysioterapeut (Fysioterapeutti)	Logoped (Puheterapeutti)	Osteopat (Osteopaatti)
	Ruotsalainen ammattikorkeakoulu 200 op 2 v osa-aikaisesti	Ruotsalainen ammattikorkeakoulu 300 op 2 v	Ruotsalainen ammattikorkeakoulu 200 op	3 asteen koulutusote-alalta + kuntoutuksen koordinointi kurssi à 7,5 op	Korkeakoulu/Yliopisto Kandi/Bachelor 180 op Maisteri 60 op Master 120 op Tohtori 240 op	Korkeakoulu/Yliopisto Kandi/Bachelor 180 op Maisteri 60 op Master 120 op Tohtori 240 op	Korkeakoulu/Yliopisto 4 v ammatillinen masterkoulutus, 240 op Tohtori 240 op	Yksityinen korkeakoulu 4 v 240 op
		Teettävät eri aktiviteettejä henkilöille	Työskentelee erityiskouluissa tai työpajoissa	Perusterveydenhuollossa Tunnistavat kuntoutuksen tarvetta, palvelutarve, koordinoivat eri tahojen yhteistyötä				Tutkivat, diagnostisoivat ja hoitavat erilaisia tuki- ja liikuntaelimestön kiputiloja ja vammoja.
Siirtyminen tasolta toiseen (eteneminen ja vaatimukset)					Edellytykset pääsulle kandi/bachelor, maisteri/master ja tohtorikoulutusohjelmiin on avattu tarkemmin liitteessä olevassa raportissa.	Edellytykset pääsulle kandi/bachelor, maisteri/master ja tohtorikoulutusohjelmiin on avattu tarkemmin liitteessä olevassa raportissa.	Edellytykset pääsulle master- ja tohtorikoulutusohjelmiin on avattu tarkemmin liitteessä olevassa raportissa.	4-vuotinen koulutus, bachelor taso Pääsyvaatimukset: 2 asteen koulutus sisältäen ruotsinkielien ja englanninkielien kurssit, taso B
Työkonteksti (Yleinen kuntoutusosaaminen)	Terveyttä edistävät ja kuntouttavat toimenpiteet			Kuntoutuksen koordinointi, vakuutuslääketiede, verkostointikompetenssi		Liikkuminen, terveys, interaktio, Arviointi, suunnittelu, toteutus, terveyden edistäminen	Lingvistik, psykologia, lääketiedettä	Terveystoita (friskvård)
Koulutuksen järjestäminen	Ruotsalainen ammattikorkeakoulu	Ruotsalainen ammattikorkeakoulu	Ruotsalainen ammattikorkeakoulu	Korkeakoulu ja yliopisto	Korkeakoulu ja yliopisto	Korkeakoulu ja yliopisto	Korkeakoulu ja yliopisto	Skandinaviska osteopathöskolan. Maksullinen

								koulutus yksityisessä koulussa
Täydennyskoulutus				kuntoutuksen koordinointi kurssi á 7,5 op				
Koulutusta/tutkintoja valvova taho	Socialstyrelsen	Socialstyrelsen	Socialstyrelsen	Socialstyrelsen	Socialstyrelsen	Socialstyrelsen	Socialstyrelsen	Socialstyrelsen

Liite 6. Kuntoutuksen koulutus Norjassa.

NORJA	Tutkinto 1	Tutkinto 2	Tutkinto 3	Tutkinto 4	Tutkinto 5	Tutkinto 6	Tutkinto 7	Tutkinto 8
Opintopolut (eri opintotahot: vrt suomessa 2., 3. ja 4 aste). Merkkaa aste ja opintovuodet/-pisteet	Fysioterapeut (Fysioterapeutti)	Ergoterapeut (Toimintaterapeutti)	Logoped (Puheterapeutti)	Osteopat (Osteopaatti)	Kiropraktor (Kiropraktikko)	Musikkiterapeut (Musiikkiterapeutti)	Psykoterapeut (Psykoterapeutti)	Rehabilitering (Kuntoutus)
	Korkeakoulu/Yliopisto 180 op, 3 v Maisteriopinnot 120 op Tohtoriopinnot 180 op Norjalainen korkeakoulu + Hollantilainen yliopisto 240 op, 4 v (1 v Norjassa, 2 v Hollannissa, 1 v työharjoittelua valitussa maassa). (ei mainta Double desgreesta) Bachelortutkinnon jälkeen fysioterapeutin pitää työskennellä vuosi palkallisena harjoittelijana ennen, kun voi anoa virallista laillistamista.	Korkeakoulu/Yliopisto 180 op, 3 v Maisteriopinnot 120 op Tohtoriopinnot 180 op	Yliopisto Bachelor erityispedagogiikassa 180 op 3 v + Maisteri 120 op 2 v logopediassa Tohtoriopinnot 180 op	Korkeakoulu 180 op, 3 v Yliopisto Maisteriopinnot 120 op Tohtoriopinnot 180 op Norsk Osteopat Forbund vaativat, että osteopaatit käyvät vielä 1 v mittaisen jatkokoulutuksen sertifiointiin saavuttamiseksi. Koulutusta järjestää korkeakoulu.	Yliopisto Maisteri yhteensä 5 v 1. vuosi Norjassa ammattikorkeakoulussa ja 4 seuraavaa vuotta yliopistossa/korkeakoulussa Englannissa tai Walesissa. (ei mainta Double desgreesta) 1. vuosi keskittyy lääketieteellisten aineiden perusopetukseen. Tavoitteena on myös, että opiskelijat tutustuivat tuleviin opiskelijakollegoihinsa ulkomailla toteutettavia opintoja ajatellen. Maisteritutkinnon jälkeen opiskelijan on	Yliopisto Maisteri 300 op, 5 v Tohtoriopinnot 180 op Musiikkikorkeakoulu Maisteri 120 op, 2 v	Useita yksityisiä maksullisia koulutuksia. Norjan psykoterapiyhdistyksellä on suosituksia luotettavista koulutuksista. Kesto keskimäärin 4 v.	Fagskole 60 op

					työskenneltävä vuosi harjoittelijana.			
	Voivat työskennellä muun muassa ammatinharjoittajina, yksityisillä fysioterapialinikoilla, sairaaloissa, terveyskeskuksissa, kuntoutuskeskuksissa ja iäkkäiden asumispalveluissa.	Voivat työskennellä muun muassa ammatinharjoittajina, yksityisillä klinikoilla, sairaaloissa, terveyskeskuksissa, kuntoutuskeskuksissa, iäkkäiden asumisessa ja apuvälineteknologian parissa.	Voivat työskennellä päiväkodeissa, kouluissa, kunnalla, sairaaloissa, yliopistoissa ja korkeakouluissa.	Voivat työskennellä julkisissa tai yksityisissä terveydenhuollon konteksteissa ja lääkinnällisten tuotteiden myynnin parissa.	Suurin osa työskentelee yksityisillä poliklinikoilla. Mahdollista työskennellä myös julkisessa terveydenhuollossa ja tutkimuksen parissa.	Voivat työskennellä päiväkodeissa, kouluissa, kulttuurikeskuksissa, sairaaloissa, iäkkäiden asumispalveluissa, päihdehuollossa, psykiatriassa, lastensuojelussa tai vankiloissa.	Enemmistö työskentelee ammatinharjoittajina yksityisellä omalla vastaantotolla. Osa työllistyy myös julkiselle puolelle terveydenhuollon tehtäviin.	Ei mainintaa työskentelykentistä, mutta koulutus soveltuu muun muassa lähihoitajille.
Siirtyminen tasolta toiseen (eteneminen ja vaatimukset)	Sisään pääsykriteerit korkeakoulun ja yliopiston bachelor-, maisteri- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	Sisään pääsykriteerit korkeakoulun ja yliopiston bachelor-, maisteri- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	Sisään pääsykriteerit korkeakoulun ja yliopiston bachelor-, maisteri- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa. Pääsy logopedian maisterikoulutukseen edellyttää erityispedagogiikan bachelor-tason tutkintoa tai kokemuspohjaisiin maisteriopintoihin haettaessa terveydenhuollon bachelor-tason tutkintoa ja 2 v relevanttia työkokemusta.	Sisään pääsykriteerit korkeakoulun ja yliopiston bachelor-, maisteri- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa. Yleisten kriteerien lisäksi vaaditaan terveydenhuollon, kuten fysioterapeutin tai sairaanhoitajan, bachelor-tason tutkintoa. Pääsy 1 v mittaiseen jatkokoulutukseen edellyttää bachelor-tason tutkintoa osteopatiassa. Pääsy maisterikoulutukseen edellyttää osteopatian bachelor-tason tutkintoa.	Sisään pääsykriteerit korkeakoulun maisterikoulutuksen 1. vuoteen Norjassa on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa. jatkamaan opintoja Englantiin tai Walesiin edellyttää myös kielitaidon osoittamista ja lääketieteellisten aineiden keskiarvovaatimuksia.	Sisään pääsykriteerit korkeakoulun ja yliopiston maisteri- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa. Edellä mainittujen vaatimusten lisäksi maisteriksi hakevat hakijat osallistuvat pääsykokeeseen. Pääsy musiikkikorkeakoulun 2 v maisteriohjelmaan edellyttää relevanttia bachelor-tason tutkintoa, esim. psykologiasta, pedagogiikasta tai musiikista. Lisäksi hakijat osallistuvat pääsykokeeseen. Tohtorikoulutusta järjestävät yliopistot ja sen laajuus on 180 op.		Pääsy täydennyskoulutukseen edellyttää joko suoritettua ammattikoulututkintoa sosiaali- ja terveysalalla tai ehdollista hakua jos tutkinto on kesken. Vaihtoehtoisesti voi hakea myös työssä kertytettyjen kompetenssien pohjalta.
Työkonteksti (Yleinen kuntoutusosaaminen)	Ennaltaehkäisevä ja terveyttä edistävä työ, sairauksia hoitava työ ja kuntouttava työ. Fysioterapeutti avustaa yksilöä omien resurssiensa löytämisessä.	Toimintakyvyn moniulotteinen edistäminen, osallistuminen tärkeänä lähtökohana. Toimintakyvyn arviointi, harjoittaminen ja apuvälinetarpeiden arviointi.	Erilaisista kommunikatiovaikeuksista oireilevien yksilöiden haasteiden kartoittaminen ja hoito. Ongelmaperustainen ajattelutapa, kliininen	Osteopatia pohjautuu manuaaliseen tutkimiseen ja käsittelyyn. Ihminen nähdään psykofyysisenä kokonaisuutena. Oireiden vähentäminen ja sen myötä	Tuli- ja liikuntaelin- sekä hermostosairauksien tutkiminen, diagnosiikka, ennaltaehkäisy ja hoito. Manuaaliset taidot keskiössä.	Musiikkiterapeutti työskentelee esim. yksilöiden kanssa, joilla on kehitysvamma, fyysinen vamma tai psyykkisiä haasteita. Työ voi toteutua yksilön tai	Psykiatriassa yksilön henkistä hyvinvointia edistetään ja pureudutaan käytäytymisongelmiin keskusteluterapian keinoin. Tavoitteena	Koulutuksen käynnyn osaa suunnitella ja tehdä toimenpiteitä yksilön kuntoutusprosessissa sairaalasta

			päätely ja kliiniset valmiudet ovat keskiössä.	paremman arjen saattaminen ovat keskiössä.		ryhmän kanssa. Tera- piassa voidaan hyö- dyntää laulua, musiikin harjoittelemista, impro- visaatiota ja opetusta musiikin keinoin.	on yksilön henkinen hyvinvointi ja psyyk- kinen terveys.	kotiutumisen jäl- keen. Yksilöllisten tavoitteiden aset- taminen on tärke- ässä roolissa.
Koulutuksen järjestäminen	Korkeakoulu ja yliopisto	Korkeakoulu ja yliopisto	Yliopisto	Korkeakoulu	Korkeakoulu ja Yli- opisto	Musiikkikorkeakoulu ja Yliopisto	Yksityinen maksulli- nen kouluttaja	Fagskole
Täydennyskoulutus	Eri mittaisia koulutuskoko- naisuuksia yliopistolla ja korkeakoulussa, esim. kun- toutuksen, vuorovaikutuk- sen ja johtamisen 60 op ko- konaisuus	Eri mittaisia koulutuskoko- naisuuksia yliopistolla ja korkeakoulussa, esim. kun- toutuksen, vuorovaikutuk- sen ja johtamisen 60 op ko- konaisuus		Sertifiointiin johtava 1 v täydennyskoulutus korkeakoulussa				
Koulutusta/tutkintoja val- vova taho	Helsedirektoratet	Helsedirektoratet	Helsedirektoratet	Norsk Osteopat For- bund	Helsedirektoratet	Helsedirektoratet	Ei suojattu nimike	Helsedirektoratet alkuperäisen am- matin osalta

Liite 7. Kuntoutuksen koulutus Tanskassa

TANSKA	Tutkinto 1	Tutkinto 2	Tutkinto 3	Tutkinto 4	Tutkinto 5	Tutkinto 6	Tutkinto 7	Tutkinto 8
Opintopolut (eri opintota- sot: vrt suomessa 2., 3. ja 4 aste). Merkaa aste ja opinto- vuodet/-pisteet (ECTS)	Fysioterapeut (Fysioterapeutti)	Ergoterapeut (Toiminta- terapeutti)	Tale-hørepædagog (Puheterapeutti)	Osteopat (Osteopaatti)	Kiropraktor (Kiropraktikko)	Musikterapeut (Musiikkiterapeutti)	Psykomotorisk tera- peut (Psykomotorinen te- rapeutti)	Psykoterapeut (Psykoterapeutti)
	Tanskalainen ammattikorkeakoulu 210 op, 3,5 v Yliopisto Kandidaatti 120 op Tohtorikoulutus 180 op	Tanskalainen ammattikorkeakoulu 210 op, 3,5 v Yliopisto Kandidaatti 120 op Tohtorikoulutus 180 op	Yliopisto Bachelor 3 v + Kandi- daatti 2 v Tohtorikoulutus 180 op	Yksityinen maksullinen koulutus (European School of Osteopathy) Tarjoavat sekä bache- lortasoista että master- tasoista koulutusta. Yhteensä 4 v	Yliopisto Bachelor 3 v + Kandi- daatti 2 v. kliinisestä biomekaniikasta Tohtorikoulutus 180 op	Yliopisto Bachelor 3 v + Kandi- daatti 2 v musiikkitera- piassa	Tanskalainen am- mattikorkeakoulu 210 op, 3,5 v Yliopisto Kandidaatti 120 op Tohtorikoulutus 180 op	Useita yksityisiä maksullisia koulu- tuksia. Laaduissa eroja. Psykoterapi- ahdistyksellä on suosituksia luotettavista kou- lutuksista. Kesto keskimäärin 4 v.
	Voivat työskennellä muun muassa ammatinharjoitta- jina, yksityisillä fysioterapia- klinikoilla, sairaaloissa ja kuntoutuskeskuksissa.	Voivat työskennellä mo- nissa erilaisissa konteks- teissa eri ikäisten asiakkai- den kanssa.	Voivat työskennellä eri- tyisopetuksen piirissä vastaanotoilla, kommuni- kaatiokeskuksissa, puhe-		Voivat työskennellä yk- sityisillä poliklinikoilla, ammatinharjoittajina,	Voivat työskennellä yksityisillä poliklini- koilla, psykiatriassa, potilaiden kanssa,		Enemmistö työ- skentelee amma- tinharjoittajina yk- sityisellä omalla vastaanotolla.

			ja kuulokeskuksissa, sairaaloissa tai yksityisissä kuuloteknologian yrityksissä.		sairaaloiden selkäkeskuksissa tai röntgenosastoilla.	joilla muistisairaus tai aivovamma.		Osa työllistyy myös julkiselle puolelle terveydenhuollon tehtäviin.
Siirtyminen tasolta toiseen (eteneminen ja vaatimukset)	Sisään pääsykriteerit ammattikorkeakoulun ja yliopiston ammattibachelor-, kandidaatti- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	Sisään pääsykriteerit ammattikorkeakoulun ja yliopiston ammattibachelor-, kandidaatti- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	Sisään pääsykriteerit yliopiston bachelor-, kandidaatti- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	Pääsy bachelorkoulutukseen edellyttää aikaisempaa bachelorkoulutusta fysioterapiasta, lääketieteestä tai kiropraktikasta. Opinnot ovat osa-aikaisia ja koostuvat moduuleista.	Sisään pääsykriteerit yliopiston bachelor-, kandidaatti- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	Pääsy bachelorkoulutukseen edellyttää lukiotutkintoa ja erillisiä ainekohtaisia arvostuksia. Kandidatutukseen pääsy edellyttää bachelor-tason tutkintoa. Tohtorikoulutusta järjestävät yliopistot ja sen kesto on keskimäärin 3 vuotta ja 180 op. Pääsyvaatimuksena on kandidaatintason tutkinto.	Sisään pääsykriteerit ammattikorkeakoulun ja yliopiston ammattibachelor-, kandidaatti- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	
Työkonteksti (Yleinen kuntoutusosaaminen)	Kuntoutus, manuaalinen käsittely, moniammatillinen työskentely ja terveyden edistäminen.	Kuntoutus, hyvinvointi- ja apuvälineteknologia ja terveyden edistäminen.	Yksilön kielen, kommunikaation ja psykologian ymmärtäminen suhteessa ihmisen anatomiaan, fysiologiaan ja neurologiaan.	Lihaksista, sidekudoksista ja nivelistä ilmenevien oireiden tutkiminen ja hoitaminen kaikissa ikäryhmissä.	Tuli- ja liikuntaelinsairauksien tutkiminen, diagnostiikka, ennaltaehkäisy ja hoito. Uuden tiedon omaksuminen ja käytännön soveltaminen.	Terapian toteuttaminen musiikin avulla, kun asiakas ei kykene tai uskalla kommunikoida puheen keinoin.	Terapeutti avustaa yksilöllisen kehollisen, psykologisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi.	Psykoterapian keinoin asiakkaan avustaminen kriiseissä.
Koulutuksen järjestäminen	Ammattikorkeakoulu ja yliopisto	Ammattikorkeakoulu ja yliopisto	Yliopisto	Yksityinen maksullinen kouluttaja	Yliopisto	Yliopisto	Ammattikorkeakoulu ja yliopisto	Yksityinen maksullinen kouluttaja
Täydennyskoulutus	Diplomikoulutus 40-60 op. Master 60-90 op. Useita eri vaihtoehtoja. Erikoistumisopinnot 40 op.	Diplomikoulutus 40-60 op. Master 60-90 op. Useita eri vaihtoehtoja.	Diplomikoulutus 40-60 op. Master 60-90 op. Useita eri vaihtoehtoja.	kuntoutuksen koordinaatio kurssi 7,5 op	Sairaalakiropraktikon erikoistumisopinnot 4 v		Diplomikoulutus 40-60 op. Master 60-90 op. Useita eri vaihtoehtoja.	
Koulutusta/tutkintoja valvova taho	Sundhedsstyrelsen	Sundhedsstyrelsen	Sundhedsstyrelsen	Styrelsen for patientsikkerhed	Sundhedsstyrelsen	Sundhedsstyrelsen	Sundhedsstyrelsen	Ei suojattu nimi

Liite 8. Kuntoutuksen koulutus Islannissa.

ISLANTI	Tutkinto 1	Tutkinto 2	Tutkinto 3	Tutkinto 4	Tutkinto 5	Tutkinto 6	Tutkinto 7
Opintopolut (eri opintotasot: vrt suomessa 2., 3. ja 4 aste). Merkkaa aste ja opintovuodet/-pisteet (ECTS)	Sjúkrapjálfunarfræði (Fysioterapeutti)	Löjubjálfunarfræði (Toimintaterapeutti)	Talmeinafræði (Puheterapeutti)	Osteópati (Osteopaatti)	Kírópraktor (Kiropraktikko)	Tónlistarmeðferðarfræðingur (Musiikkiterapeutti)	Sálfræðingur (Psykoteraapeutti/Psykologi)
	Yliopisto Bachelor 180 op Maisteri 120 op Tohtorikoulutus 180-240 op. Fysioterapeutiksi laillistaminen Islannissa edellyttää sekä bachelor- että maisterikoulutuksen	Yliopisto Bachelor 180 op Diplomikoulutus 60 op maisteritasolla Maisteri 120 op Tohtorikoulutus 180-240 op. Toimintaterapeutiksi laillistaminen edellyttää sekä bachelor- että diplomikoulutuksen.	Yliopisto Bachelor 180 op esim. psykologiassa tai islanninkielessä. Lisäksi 75 opintopisteen valmentava osio ennen maisteria. Maisteri 120 op Puheterapeutiksi laillistaminen edellyttää bachelor- ja maisterikoulutusten lisäksi 6 kk:n klinisen harjoittelun suorittamista.	Koulutusta ei järjestetä Islannissa. Osteopaatinimike on kuitenkin suojattu Islannissa.	Koulutusta ei järjestetä Islannissa. Kiropraktikonimike on kuitenkin suojattu Islannissa.	Koulutusta ei järjestetä Islannissa.	Yliopisto Bachelor 180 op Maisteri 120 op Tohtorikoulutus 180-240 op psykologiassa Psykologiksi laillistaminen edellyttää bachelor- ja maisterikoulutusten lisäksi vuoden kestävä klinisen harjoittelun suorittamista laillistetun psykologin valvonnassa.
	Voivat työskennellä opetus- alalla, liikunnanohjauksessa, ennaltaehkäisevissä ja kuntouttavissa työtehtävissä.	Voivat työskennellä sairaalassa, vanhusten asumisyksiköissä ja kuntoutuskeskuksissa.	Voivat työskennellä sairaalassa, kuntoutuskeskuksissa, kouluissa tai yksityisellä sektorilla.			Voivat työskennellä muun muassa erityisopetuksessa ja sairaaloiden osastoilla.	Voivat työskennellä muun muassa yksityisvastaanotoilla, erilaisissa organisaatioissa ja sairaaloissa.
Siirtyminen tasolta toiseen (eteneminen ja vaatimukset)	Pääsy yliopiston bachelor-koulutukseen edellyttää islantilaisten ylioppilaskirjoitusten tai vastaavan ulkomaalaisen tason suorittamisen lisäksi pääsykokeeseen osallistumista. Fysioterapian maisteriohjelmaan pääsy edellyttää fysioterapian bachelor-tason koulutuksen suorittamista vähintään keskiarvolla 6,5 (asteikolla 0-10). Fysioterapian	Pääsy yliopiston bachelor-koulutukseen edellyttää islantilaisten ylioppilaskirjoitusten tai vastaavan ulkomaalaisen tason suorittamisen. Diplomikoulutukseen pääsy edellyttää 7,25 keskiarvoa (asteikolla 0-10). Jos toimintaterapeutiksi opiskeleva haluaa jatkaa maisteriohjelmaan, edellyttää se vähintään keskiarvoa	Bachelorkoulutusta puheterapiassa ei ole. Puheterapian maisterikoulutusta edeltävä bachelor-tutkinto, voi koostua esim. psykologian tai islanninkielen opinnoista. Maisterikoulutukseen pääsy edellyttää bachelor-tason tutkinnon suorittamista ennalta määrätyillä arvosanoilla. Lisäksi opiskelijalta vaaditaan				Sisäänpääsykriteerit korkeakoulun ja yliopiston bachelor-, maisteri- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.

	bachelor-tason koulutuksen jälkeen, voi jatkaa opintoja myös muissa maisteriohjelmissa, mutta silloin ei voi saada fysioterapeutin laillistusta Islannissa. Muissa ohjelmissa on keskiarvovaatimus 6,5 (asteikolla 0-10). Tohtorikoulutukseen pääsy edellyttää maisteritason tutkinnon suorittamista vähintään keskiarvolla 7,25 (asteikolla 0-10).	6,5 (asteikolla 0-10). Tohtorikoulutukseen pääsy edellyttää maisteritason (diplomitaso ei riitä) tutkinnon suorittamista vähintään keskiarvolla 7,25 (asteikolla 0-10).	tietyjen kurssien suoritusta (75 op) osana bachelor-koulutusta. Tohtorikoulutukseen pääsy edellyttää maisteritason tutkinnon suorittamista vähintään keskiarvolla 7,25 (asteikolla 0-10).				
Työkonteksti (Yleinen kuntoutusosastaminen)	Kuntoutus, ennaltaehkäisy, liikunnanohjaus.		Yksilön kielen, kommunikaation ja psykologian ymmärtäminen suhteessa ihmisen anatomiaan, fysiologiaan ja neurologiaan.	Osteopaattinen hoito voi olla ennaltaehkäisevää, parantavaa, palliatiivista tai ylläpitävää. Osteopaatti tutkii ja analysoi kehon rakenteita ja toimintoja. Terveystietäminen, asiakaslähtöisyys ja näyttöön perustuvuus.			Yksilöiden auttaminen psykologian keinoin, joilla on vaikeuksia.
Koulutuksen järjestäminen	Yliopisto	Yliopisto	Yliopisto	Yksityinen maksullinen kouluttaja Islannin ulkopuolella	Yliopisto Islannin ulkopuolella	Yliopisto Islannin ulkopuolella	Yliopisto
Täydennyskoulutus/Erikoistumiskoulutus	Diplomikoulutus 30-60 op. Useita eri vaihtoehtoja.	Diplomikoulutus 30-60 op. Useita eri vaihtoehtoja.					Diplomikoulutus 30-60 op. Useita eri vaihtoehtoja.
Koulutusta/tutkintoja valvova taho	Embætti landlæknis	Embætti landlæknis	Embætti landlæknis	Embætti landlæknis	Embætti landlæknis	Ei suojattu nimike	Embætti landlæknis

Liite 9. Kuntoutuksen koulutus Iso-Britanniassa.

ISO-BRITANNIA	Tutkinto 1	Tutkinto 2	Tutkinto 3	Tutkinto 4	Tutkinto 5	Tutkinto 6	Tutkinto 7
Opintopolut (eri opintotasot: vrt suomessa 2., 3. ja 4 aste). Merkaa aste ja opintovuodet/-pisteet (ei ECTS)	Physiotherapist (Fysioterapeutti)	Occupational therapist (Toimintaterapeutti)	Speech and language therapist (Puheterapeutti)	Osteopath (Osteopaatti)	Chiropractor (Kiropraktikko)	Music therapist (Musiikkiterapeutti)	Psychotherapist (Psykoterapeutti)
	Yliopisto Bachelor 3 v Maisteri 1-2 v Tohtorikoulutus keskimäärin 4 v Bachelortason tutkinnon jälkeen voi rekisteröityä ammattihenkilöksi (HCPC).	Yliopisto Bachelor 3 v Maisteri 1-2 v Tohtorikoulutus keskimäärin 4 v Bachelortason tutkinnon jälkeen voi rekisteröityä ammattihenkilöksi (HCPC).	Yliopisto Bachelor 3-4 v Maisteri 1-2 v Tohtorikoulutus keskimäärin 4 v Bachelortason tutkinnon jälkeen voi rekisteröityä ammattihenkilöksi (HCPC).	Yliopisto/korkeakoulu Bachelor 3,5 – 4 v Maisteri 4-5 v Tohtorikoulutus keskimäärin 4 v (Professional doctorate) Opiskelijat valitsevat osassa korkeakouluja viimeisenä vuotena suorittavatko bachelortai maisteritutkinnon. Kummankin tutkinnon jälkeen voi rekisteröityä (GOCs).	Yliopisto Maisteri 4-5 v Tohtorikoulutus keskimäärin 4 v Maisteritason tutkinnon ja min. 1000 tunnin käytännön harjoittelun jälkeen voi rekisteröityä (GCC).	Yliopisto Bachelor 3 v (yleensä musiikissa) Maisteri 1-2 v (musiikkiterapiassa) Tohtorikoulutus keskimäärin 2-4 v (musiikkiterapiassa)	Yliopisto Maisteri 2 v (edellytetään edeltävää bachelortason tutkintoa relevantilta alalta ja kliinistä kokemusta) Yksityiset koulutukset keskimäärin 4 v
	Voivat työskennellä muun muassa sairaaloissa, terveyskeskuksissa, klinikoilla ja kotiin vietävissä kuntoutuspalveluissa.	Voivat työskennellä monenlaisissa ympäristöissä kuten sairaaloissa, kouluissa ja mielenterveyspalveluissa.	Voivat työskennellä muun muassa sairaaloissa, terveyskeskuksissa, kuntoutuskeskuksissa, vankiloissa ja kouluissa.	Työskentelevät pääosin omalla vastaanotolla.	Työskentelevät pääosin omalla vastaanotolla.	Voivat työskennellä muun muassa sairaaloissa, sosiaalipuolella ja kouluissa.	Työskentelevät pääosin yksityisillä klinikoilla mutta voivat työskennellä myös julkisella puolella esim. sairaaloissa.
Siirtyminen tasolta toiseen (eteneminen ja vaatimukset)	Sisään pääsykriteerit yliopiston bachelor-, maisteri- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	Sisään pääsykriteerit yliopiston bachelor-, maisteri- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	Sisään pääsykriteerit yliopiston bachelor-, maisteri- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	Sisään pääsykriteerit yliopiston ja korkeakoulun bachelor-, maisteri- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	Sisään pääsykriteerit yliopiston ja korkeakoulun bachelor-, maisteri- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	Sisään pääsykriteerit yliopiston ja korkeakoulun bachelor-, maisteri- ja tohtorikoulutuksiin on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa.	Sisään pääsykriteerit yliopiston maisterikoulutukseen on kuvailtu liitteenä olevassa tiedostossa. Yksityiseen koulutukseen voi hakeutua kuka tahansa.
Työkonteksti (Yleinen kuntoutusosaaminen)	Kuntoutujien liikkumisen optimointi. Kliininen arviointi, päättely ja diagnoosi. Kuntoutussuunnitelman laatiminen.	Kuntoutujien avustaminen päivittäisissä askareissa ilmenevissä haasteissa.	Yksilön kielen, kommunikaation ja psykologian ymmärtäminen suh-	Terveysongelmien tutkiminen, diagnosointi, hoito ja ennaltaeh-	Erilaisten terveysongelmien hoitaminen manipulaatiolla, hieronnalla ja kuntouttavilla menetel-	Terapeuttisten tavoitteiden saavuttaminen musiikin keinoin. Henkisen hyvinvoinnin ja vuorovaikutuksen edistymisen.	Psykoterapian keinoin asiakkaan avustaminen kriiseissä.

			teessa ihmisen anatomi- aan, fysiologiaan ja neu- rologiaan.	käisy. Lihasten ja ni- velten hierominen kes- kiössä.	millä. Ongelmien lähtö- kohta on usein selkärän- gassa.		
Koulutuksen järjestämi- nen	Yliopisto	Yliopisto	Yliopisto	Yliopisto tai korkea- koulu	Yliopisto	Yliopisto	Yliopisto tai yksityinen mak- sullinen kouluttaja
Täydennyskoulutus	Diplomikurssi	Diplomikurssi	Diplomikurssi	Diplomikurssi	Diplomikurssit maisterita- solla mm. manipuloin- nissa ja lasten kiropraktii- kassa	Diplomikurssi	
Koulutusta/tutkintoja val- vova taho	Health & care professions council	Health & care professions council	Health & care professi- ons council	General osteopathic council (suojattu nimike)	General Chiropractic Council (suojattu nimike)	Health & care professi- ons council	Ei suojattu nimike